

**UCHWAŁA NR
RADY MIASTA RACIBÓRZ**

z dnia 2023 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Racibórz na lata 2023-2033

Na podstawie art.18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 40 z późn. zm.) oraz art. 16b, art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 901 z późn.zm.) po przeprowadzeniu konsultacji społecznych zgodnie z Uchwałą Nr XXII/300/2016 Rady Miasta Racibórz z dnia 26 października 2016 r. w sprawie określenia szczegółowego sposobu konsultowania z Raciborską Radą Działalności Pożytku Publicznego lub organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji (Dz. Urz. Woj. Śl. poz. 5641 z dnia 8 listopada 2016 r.).

**Rada Miasta Racibórz
uchwala, co następuje:**

§ 1. Uchwala się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Racibórz na lata 2023-2033 stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Racibórz

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH DLA
MIASTA RACIBÓRZ
NA LATA 2023-2033**

Spis treści

I CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA.....	4
I 1. Wstęp merytoryczny	4
I 2. Podstawa prawna.....	7
I 3. Relewantne akty prawne	8
I 4. Zgodność z dokumentami strategicznymi.....	10
I 4. 1. Dokumenty międzynarodowe	10
I 4. 2. Dokumenty na szczeblu krajowym	10
I 4. 3. Dokumenty województwa śląskiego.....	15
I 4. 4. Dokumenty lokalne	19
II CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA – ANALIZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W OPARCIU O DANE INSTYTUCJONALNE	23
II 1. Wprowadzenie	23
II 2. Lokalizacja i demografia	23
II 3. Świadczenia pomocy społecznej	29
II 3. 1. Ośrodek Pomocy Społecznej w Raciborzu	29
II 3. 2. Świadczone pomoc	29
II 3. 3. Domy pomocy społecznej.....	32
II 3. 4. Bezdomność.....	33
II 4. Skala i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.....	35
II 4. 1. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2022-2025.....	35
II 4. 2. Niebieskie Karty	36
II 4. 3. Interwencje Policji i przypadki przemocy w rodzinie.....	37
II 4. 4. Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	37
II 5. Skala i przeciwdziałanie uzależnieniom	38
II 5. 1. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2023.....	38
II 5. 2. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	39
II 5. 3. Rynek napojów alkoholowych w Gminie Racibórz	41
II 5. 4. Nietrzeźwość w miejscach publicznych	41
II 5. 5. Działalność Miejskiego Centrum Profilaktyki „Drogowskaz” w Raciborzu.....	42
II 5. 6. Wsparcie Ośrodka Pomocy Społecznej dla rodzin z problemem uzależnień	43
II 5. 7. Przemocność związana ze środkami psychoaktywnymi.....	44
II 6. Przeciwdziałanie bezrobociu	44
II 6. 1. Skala bezrobocia	44
II 6. 2. Zatrudnienie	46
II 6. 3. Przedsiębiorczość.....	46
II 6. 4. Działania zwiększające potencjał gospodarczy gminy	48
II 7. Dostęp do oferty kulturalnej	48
II 7. 1. Analiza działań instytucji kultury w l. 2018-2021	48
II 7. 2. Dotacje dla ngo na działania kulturalne.....	49
II 8. Sport i rekreacja.....	49
II 9. Turystyka – walory historyczne i przyrodnicze.....	51
II 10. Oświata	52

II 11. Aktywność obywatelska	54
II 11. 1. Program współpracy Miasta Racibórz z ngo	54
II 11. 2. Formy partycypacji obywatelskiej	55
II 11. 3. Organizacje społeczne	56
II 12. 4. Formy współpracy Miasta Racibórz z organizacjami pozarządowymi	56
II 12. System wspierania rodziny	58
II 12. 1. Programy	58
II 12. 2. Pomoc dla rodzin	59
II 13. Działania na rzecz seniorów 60+	61
II 14. Ochrona środowiska naturalnego	61
II 15. Mieszkalnictwo	63
II 15. 1. Zasoby mieszkaniowe	63
II 15. 2. Programy	64
II 16. Wspieranie osób niepełnosprawnych	66
II 16. 1. Świadczone pomoc	66
II 16. 2. Program „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej”	66
II 16. 3. Działalność Warsztatu Terapii Zajęciowej	66
III CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA - PROBLEMY SPOŁECZNE W BADANIU ANKIETOWYM	67
III 1. Metodologia i grupa badana	68
III 2. Podsumowanie badań i zalecane działania wobec dzieci i młodzieży	69
III 3. Podsumowanie badań i zalecane działania wobec dorosłych mieszkańców	72
III 4. Podsumowanie badań i zalecane działania wobec personelu OPS	76
IV CZĘŚĆ ANALITYCZNA - ANALIZA SWOT	78
IV 1. Analiza SWOT - wprowadzenie	78
IV 2. Analiza SWOT	78
V CZĘŚĆ: PROGRAMOWA – CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	82
V 1. Misja i wizja	82
CELE STRATEGICZNE DLA OBSZARU: POMOC I INTEGRACJA SPOŁECZNA	82
CELE STRATEGICZNE DLA OBSZARU: RYNEK PRACY	85
CELE STRATEGICZNE DLA OBSZARU: ZDROWIE, SENIORZY, OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ	86
CELE STRATEGICZNE DLA OBSZARU: JAKOŚĆ ŻYCIA	90
VI CZĘŚĆ: WDROŻENIOWA	91
VI 1. Koordynator realizacji Strategii	91
VI 2. Monitorowanie realizacji Strategii	91
VI 3. Ewaluacja Strategii	92
VI 4. Prognoza zmian społecznych	94
W ramach obszaru: POMOC I INTEGRACJA SPOŁECZNA	94
W ramach obszaru: RYNEK PRACY	94
W ramach obszaru: ZDROWIE, SENIORZY, OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ	94
W ramach obszaru: JAKOŚĆ ŻYCIA	95
VI 5. Źródła finansowania	95
VI 6. Harmonogram realizacji	96
VII WYKAZ ŹRÓDEŁ	97

I CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

I 1. Wstęp merytoryczny

Polityka społeczna jest pojęciem, które popularnie jest wykorzystywane w przestrzeni publicznej do komentowania wszelkich zjawisk opisujących rezultaty społeczno-gospodarczego oddziaływania państwa, jako podmiotu władzy, jest odzwierciedleniem realizowanych doktryn: ekonomicznej, politycznej i prawnej, a dodatkowo na jej kształt wpływają również uwarunkowania historyczne i światopoglądowe. **Polityka społeczna obejmuje działalność państwa i innych podmiotów, nastawiona głównie na wspomaganie zmarginalizowanych lub zagrożonych marginalizacją grup społecznych oraz działań nastawionych na podnoszenie, jakości życia i kreowanie postępu, „jest wyrazem dążenia do określonego ładu społeczno-gospodarczego, umożliwiającego obywatelom zaspokajanie potrzeb uznanych za społecznie ważne”¹.**

Kluczowym zakresem praktycznym polityki społecznej w wymiarze lokalnym jest pomoc społeczna. Realizowane przezeń usługi i formy wsparcia są skierowane na zbiorowe zaspokajanie społecznie uznanych potrzeb². Pod względem zadaniowym pomoc społeczna ma holistyczny wymiar. Przy jej udzielaniu uwzględnia się otoczenie społeczne osoby objętej pomocą i grupy odniesienia (rodzinę, znajomych, środowisko społeczne związane z miejscem zamieszkania itp.). Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych znacznie wykracza poza obszar pomocy społecznej i obejmuje swym zasięgiem także inne obszary jak: rynek pracy, edukację, kulturę. Są one ściśle powiązane ze sobą i stanowią o tzw., jakości życia. Z tego względu charakter niniejszej strategii jest interdyscyplinarny i opiera się na modelu wielosektorowej polityki społecznej³.

W założeniach uczestnikami procesu tworzenia strategii powinni być przedstawiciele: administracji samorządowej, organizacji społecznych oraz bezpośredni beneficjenci. Partycypacyjny model budowania strategii jest gwarantem zaangażowania społeczności lokalnej w proces jej tworzenia, ale decyduje również o efektywności jej realizacji. Strategia rozwiązywania problemów społecznych, jako przewodnik, czy też wskazówka działania, oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, dookreśla możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział

¹ M. Wronka-Pośpiech, A. Frączkiewicz-Wronka, Innowacje – przesłanki wyłaniania się nowego paradygmatu polityki społecznej, w: M. Grewiński, A. Karwacki (red.), Innowacyjna polityka społeczna, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Janusza Korczaka w Warszawie, Warszawa 2015, s. 28

² L. Dziewięcka-Bokun: O sposobach rozumienia polityki społecznej, [w:] Uwarunkowania współczesnej polityki społecznej, pod red. B. Ponikowskiego i J. Zarzecznego, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002, s. 68

³ M. Grewiński: Wielosektorowa polityka społeczna. O przeobrażeniach państwa opiekuńczego. Wydawnictwo WSP TWP. Warszawa 2009, passim.

odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych powinna wynikać z respektowania następujących zasad:

- **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
- **Zasada przeczności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
- **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana, jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
- **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
- **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która zapewnia ludziom możliwość współuczestniczenia w procesie podejmowania decyzji mających wpływ na społeczność i życie zbiorowości.
- **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
- **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
- **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego.

Z uwagi na funkcjonowanie naszego kraju w tej strukturze społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

Strategia, aby miała szansę realizacji musi obejmować horyzont czasowy od kilku do kilkunastu lat. Planowanie strategiczne jest procesem ciągle korygowanym i aktualizowanym. Dlatego strategia nie jest dokumentem zamkniętym i ulega stałym modyfikacjom. Ważne jest, zatem monitorowanie i kontrola założeń w trakcie realizacji strategii oraz dostosowanie jej do zmieniających się warunków zewnętrznych i wewnętrznych. Opracowana Strategia zakładała elastyczność - łatwe przystosowanie do zachodzących zmian oraz stałe poddawanie kontroli.

Na przestrzeni ostatnich 6 lat obowiązywania poprzedniej Strategii doszło do istotnej zmiany realiów społecznych i gospodarczych, w tym najbardziej zmienna stała się potrzeba uwzględnienia w polityce społecznej działań służących profilaktyce i zapobieganiu rozprzestrzeniania się Covid-19.

Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt, że zmianie uległ stan prawny, w tym wymagany przez prawodawcę zakres przedmiotowy diagnozy sytuacji społecznej gminy i zakresu usług społecznych, które należy uwzględnić w postanowieniach Strategii rozwiązywania problemów społecznych, począwszy od 30.10.2022 r.⁴ Podstawy prawne i relewantne akty prawne opisano szczegółowo w następnym rozdziale.

Proponowana w niniejszym opracowaniu metodologia opracowywania uspołecznionej strategii rozwiązywania problemów z użyciem instrumentów partycypacji społecznej odwołuje się do zasady pomocniczości po to, by przełamać szablon podziału na zarządzających i decydujących o sprawach społecznych przedstawicieli władz oraz mieszkańców, jako adresatów podejmowanych rozwiązań w obszarze lokalnej polityki społecznej. Do współpracy nad aktualizacją niniejszej strategii zostali zaproszeni przedstawiciele jednostek samorządowych gminnych oraz powiatowych, oświaty, służb bezpieczeństwa, pracownicy urzędu miasta, a także przedstawiciele rady miasta oraz organizacji pozarządowych.

W ramach pracy nad niniejszą Strategią zostały przeprowadzone cztery pogłębione wywiady partycypacyjne z reprezentantami różnych środowisk społeczności lokalnej.

Opracowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi:

- odpowiedź na konkretne problemy oraz potrzeby;
- urzeczywistnienie fundamentalnej zasady pomocniczości i solidarności społecznej;
- wynik zastosowanego na modelu partycypacji społecznej;

⁴ Art. 71 Ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej (Dz. U. 2022, poz. 1812).

- koresponduje z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatu, województwa, kraju oraz Unii Europejskiej;
- jest komplementarna w stosunku do pozostałych dokumentów miasta o znaczeniu strategicznym;
- wpisuje się w aktywny model wielosektorowej polityki społecznej;
- zakłada budowanie szerokiego partnerstwa lokalnego oraz kreowanie warunków do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

I 2. Podstawa prawna

Ośrodek Pomocy Społecznej w Raciborzu, wychodząc naprzeciw zdiagnozowanym potrzebom mieszkańców i dążąc do zapewnienia członkom społeczności lokalnej możliwie jak najlepszych warunków do rozwoju i aktywności społecznej, zawodowej oraz edukacyjnej, a także zachowania dobrostanu zdrowotnego, przygotowała dokument niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. **Gmina wypełnia przy tym obowiązek nałożony przez prawodawcę w art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.**

W myśl podanego przepisu jednym z zadań własnych gminy jest opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Ponadto art. 16 b. ust. 1 stanowi, że gmina i powiat opracowują strategię rozwiązywania problemów społecznych, a samorząd województwa strategię w zakresie polityki społecznej. W ust. 2 art. 16b został określony otwarty katalog kluczowych elementów każdej gminnej strategii. **Zgodnie z wymogami ustawowymi niniejsza Strategia zawiera w szczególności:**

- diagnozę sytuacji społecznej gminy, w tym określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych,
- prognozę zmian w zakresie objętym strategią,
- określenie:
 - ✓ celów strategicznych projektowanych zmian,
 - ✓ kierunków niezbędnych działań,
 - ✓ sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - ✓ wskaźników realizacji działań.

W niniejszej Strategii Rozwiązywana Problemów Społecznych Miasta Racibórz uwzględniono nowelizację ustawy o pomocy społecznej, wprowadzoną na podstawie art. 71 Ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej (t.j. Dz. U. 2023, poz. 1287, ze zm.). Zgodnie z podaną nowelizacją zmianie uległa treść art. 16b i art. 23 ust. 1a ustawy o pomocy społecznej z dniem 30 października 2022 r.

Prawodawca poszerzył wymóg diagnozy sytuacji społecznej gminy o określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych. Ponadto dodano zasadę, zgodnie z którą strategia opracowana przez gminę i powiat obowiązkowo określa usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zlecane w trybach, o których mowa w tej ustawie.

Zmaterializował się obowiązek prawny opracowania nowego dokumentu, ponieważ upłynął termin realizacji poprzedniej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Racibórz - przyjętej uchwałą nr XXVII/375/2017 Rady Miasta Racibórz z dnia 29 marca 2017 r. w sprawie zmiany uchwały nr XIV/160/2007 Rady Miasta Racibórz z dnia 31 października 2007 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Racibórz na lata 2007-2022.

I 3. Relewantne akty prawne

W przygotowaniu niniejszej Strategii Ośrodek Pomocy Społecznej w Raciborzu kierował się brzmieniem kluczowych dla polityki społecznej poniższych regulacji prawnych tak, aby cele i działania strategiczne pozostawały kompatybilne i komplementarne z założeniami polityki Państwa.

Wśród ustaw nakładających na organy samorządowe określone obowiązki należy w szczególności wymienić takie akty prawne, jak:

I. W zakresie przepisów ustrojowych i proceduralnych:

- Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.),
- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 775, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2023 poz. 901 ze zm.),
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. 2023 poz. 571, z późn. zm).

II. W zakresie wspierania rodziny i dziecka:

- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1429),
- Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (t.j. Dz. U. 2023 poz. 204, ze zm.),
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1923),
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2407),
- Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1348, 2400),
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz.U. 2023 poz. 390 ze zm.),
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tj. Dz.U. 2023 poz. 1993),
- Ustawę z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. 2021r. poz. 1249, ze zm.),
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz.U. z 2022 r., poz. 1700, ze zm.).

III. W zakresie ochrony zdrowia i przeciwdziałania uzależnieniom:

- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. 2023 poz. 165 ze zm.),
- Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1608 ze zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz.U. 2023 poz. 1939),
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2123, ze zm.),
- Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 991 ze zm.),

IV. W zakresie zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu:

- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. 2023 poz. 735, ze zm.),
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz.U. 2022 poz. 2241, ze zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz.U. 2023 poz. 100 ze zm.).

I 4. Zgodność z dokumentami strategicznymi

I 4. 1. Dokumenty międzynarodowe

Na płaszczyźnie międzynarodowej należy zwrócić uwagę w szczególności na **Agendę na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030** przyjętą 25 września 2015 r., w której określono ambitny plan służący poprawie życia ludzi na całym świecie. Tak, jak inne państwa OECD, Polska poszukuje obecnie metod na możliwie najpełniejszą realizację założeń Agendy oraz osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju do 2030 r.

Celem **Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030** jest poprawa życia osób z niepełnosprawnościami w nadchodzącej dekadzie w UE i poza nią. Strategia zwraca uwagę, aby osoby niepełnosprawne dysponowały m.in. równymi szansami w dostępie do uczestnictwa z życiu społecznym i gospodarczym, bez ograniczeń w przemieszczaniu się na terenie UE – niezależnie od ich potrzeb w zakresie wsparcia oraz nie doświadczały dyskryminacji.

Celem **Strategii UE w Dziedzinie Narkotyków na lata 2021-2025** jest m.in. ochrona i promowanie zdrowia publicznego oraz zwiększenie kompetencji zdrowotnych. W strategii przyjęto oparte na dowodach, zintegrowane, zrównoważone i multidyscyplinarne podejście do zjawiska narkotyków na szczeblu krajowym, unijnym i międzynarodowym. Na podstawie Strategii UE w Dziedzinie Narkotyków na lata 2021-2025 został przyjęty **Plan działania UE w zakresie narkotyków na lata 2021-2025**, który realizuje założenia i cele strategii, jest zgodny z podejściem w niej przyjętym oraz opiera się na tych samych dokumentach i informacjach. Plan działania opiera się na zasadach, wartościach i przepisach prawnych, które leżą u podstaw strategii.

I 4. 2. Dokumenty na szczeblu krajowym

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030, określa główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego Polski oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju. Strategia obejmująca

horyzont czasowy co najmniej 15 lat. Celem głównym dokumentu jest poprawa jakości życia Polaków. Osiągnięciu tego celu mają służyć działania realizowane w trzech obszarach strategicznych: konkurencyjności i innowacyjności (modernizacji), równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji) oraz efektywności i sprawności państwa. W każdym z tych obszarów strategicznych zostały wytyczone strategiczne cele rozwojowe, które uzupełniono kierunkami interwencji. Do celów rozwojowych zaliczono następujące: wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji; zmniejszenie długu publicznego i kontrola deficytu w cyklu koniunkturalnym; poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki; wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki; stworzenie Polski Cyfrowej; rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”; zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska; wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia; zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego; stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej; wzrost społecznego kapitału rozwoju.

16 lutego 2016 r. Rada Ministrów przyjęła **Strategię na rzecz odpowiedzialnego rozwoju na rok 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**. Ten dokument zawiera opis wyzwań, jakie stoją przed polską gospodarką, a także wymienia przykładowe instrumenty gospodarcze, finansowe i instytucjonalne, koncentrując propozycje działań wokół pięciu filarów rozwojowych. Strategia określa nowy model rozwoju – suwerenną wizję strategiczną oraz powiązane z nią zasady, cele i priorytety rozwoju kraju w aspekcie gospodarczym, społecznym oraz przestrzennym do 2020 r. z perspektywą do 2030 r. Strategia stanowi narzędzie do elastycznego zarządzania głównymi procesami rozwojowymi w kraju i wskazuje niezbędne działania oraz instrumenty realizacyjne - projekty flagowe i strategiczne, zapewniające jej wdrożenie. W dokumencie określono także system koordynacji i realizacji, wyznaczając role poszczególnym podmiotom publicznym oraz sposoby współpracy ze światem biznesu, nauki oraz społeczeństwem.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 została przyjęta przez Radę Ministrów uchwałą nr 184/2020 z dnia 14 grudnia 2020 r. Założeniem tego dokumentu jest lepsze wykorzystanie potencjału ludzkiego i zapewnienia spójności społecznej. Dzięki przyjętym założeniom Polska powinna stać się miejscem atrakcyjnym pod względem inwestycyjnym, głównie za sprawą tworzenia dobrych warunków do: życia, rozwijania wiedzy i podejmowania pracy, czego konsekwencją ma być lokowanie na terenie kraju nowych inwestycji i tworzenie trwałych miejsc pracy. Istotnym jest przy tym zapewnienie wysokiego poziomu edukacji formalnej i poza formalnej, odpowiedniego poziomu opieki zdrowotnej, przebudowa systemu wsparcia osób w podeszłym wieku. Kluczowe są również:

przeciwdziałanie ubóstwu oraz wykluczeniu społecznemu. Ponadto stwarzanie warunków do poprawy dietności jest kluczową kwestią dla rozwoju kapitału ludzkiego, zwłaszcza biorąc pod uwagę postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Ważna jest również rola ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej oraz społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, jako istotnych czynników sprzyjających ograniczaniu społecznych skutków kryzysu i budowaniu wspólnych wartości społeczno-gospodarczych.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 zakłada przyjęcie czterech głównych celów, które obejmują:

1. Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych;
2. Poprawę zdrowia obywateli oraz systemu opieki zdrowotnej;
3. Wzrost i poprawę wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy;
4. Redukcję ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawę dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 – za cel główny przyjęła wzrost, jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków, który odnosi się do zagadnień jednego z obszarów wpływających na osiągnięcie celów SOR: Kapitał ludzki i społeczny. Jest on również powiązany z realizacją działań wskazanych w poszczególnych obszarach dla wszystkich trzech celów szczegółowych Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Cel główny SRKS 2030 doprecyzowują trzy cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 1: Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne;

Cel szczegółowy 2: Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich;

Cel szczegółowy 3: Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

W Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego przyjęto, że digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie zbiorów dziedzictwa kulturowego za pomocą Internetu należą do najważniejszych przedsięwzięć prowadzących do rozwoju kultury cyfrowej w Polsce. Szczególnie istotne dla tej koncepcji będzie podnoszenie kompetencji cyfrowych kadr instytucji kultury i archiwów, unowocześnianie usług wraz z wzmacnianiem ich zaplecza technologicznego oraz upowszechnianie rozwiązań cyfrowych wśród instytucji kultury zlokalizowanych poza obszarem działalności ośrodków wiodących.

Strategia kładzie nacisk na promowanie nowych technologii takich, jak sztuczna inteligencja lub automatyzacja - możliwych do wykorzystania w sztuce i branżach kreatywnych. Podkreślana jest także potrzeba archiwizacji wybranej grupy stron internetowych, jako rzetelnego źródła wiedzy i referencji.

Ponadto, jako kluczową określono rolę archiwów państwowych w procesach zarządzania dokumentacją elektroniczną i przetwarzania informacji o potencjalnej wartości historycznej, co wynika z wykorzystywania systemów teleinformatycznych do świadczenia usług drogą elektroniczną w administracji publicznej.

Działania ukierunkowane na technologie cyfrowe w zakresie rozwoju potencjału kreatywnego społeczeństwa kontynuacja procesów związanych z digitalizacją, przechowywaniem i udostępnianiem zasobów dziedzictwa cyfrowego; modernizacja infrastruktury archiwów państwowych i zwiększenie ich dostępności dla instytucji publicznych; utworzenie regionalnych i ponadregionalnych pracowni digitalizacyjnych obsługujących beneficjentów z mniejszych miejscowości i województw; budowa sieci ośrodków rozwoju kompetencji medialnych i kreatywnych; zapewnienie jednego punktu dostępu do zbiorów polskich bibliotek oraz wyszukiwania treści w postaci cyfrowej.

„Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji”, podlegał aktualizacji na lata 2021-2027 z perspektywą do roku 2030. Jest to dokument operacyjno-wdrożeniowy, który uzupełnia Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju oraz Strategię Rozwoju Kapitału Ludzkiego w zakresie przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 jest programem rozwoju, w rozumieniu art. 15, ust. 4 pkt. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2016, poz. 383, z późn. zm.) i stanowi tym samym dokument o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, ustanowiony w celu realizacji średniookresowej strategii rozwoju kraju. Celem dokumentu jest również przedstawienie projektowanej polityki państwa w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym w ramach warunku 9 Wspólnych Ram Strategicznych. W kontekście nowej metodologii programowania rządu, za istotny element uznano wyodrębnienie problematyki ubóstwa i wykluczenia społecznego, jako część krajowych działań budowy Europejskiego Modelu Społecznego. Program stanowi realizację krajowej polityki społecznej, w szczególności celu szczegółowego 3 Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020.

Należy również zwrócić uwagę na **Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku**. Jego główny cel zakłada, że „Do roku 2023 podmioty ekonomii społecznej i solidarnej będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług użyteczności publicznej i realizatorami zadań z zakresu rozwoju lokalnego”. Realizacji tego celu mają posłużyć działania przypisane do następujących celów szczegółowych:

1. Wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej z samorządem

terytorialnym w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej oraz zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego.

2. Zwiększenie liczby wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

3. Zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej na rynku.

4. Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej i solidarnej.

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej zakłada, że rozwój potencjału sektora ekonomii społecznej i solidarnej wymaga podjęcia skoordynowanych działań, dzięki którym rozwijać się będą cechy podmiotów działających w sektorze, takie jak zdolność do aktywizacji i reintegracji traktowanych podmiotowo osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; koncentracja na potrzebach społeczności lokalnych oraz bazowanie na ich zasobach; działania na rzecz dobra wspólnego przez m.in. realizację zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego; a także samodzielność, samopomoc i samowystarczalność.

W zakresie polityki senioralnej należy zwrócić szczególną uwagę na **Politykę społeczną wobec osób starszych 2030**, którą Rada Ministrów przyjęła na mocy Uchwałą nr 161 z dnia 26 października 2018 r.

Cel polityki społecznej wobec osób starszych stanowi podnoszenie, jakości życia seniorów poprzez umożliwienie im pozostawania jak najdłużej samodzielnymi i aktywnymi oraz zapewnienie bezpieczeństwa. Obszary dotyczące ogółu osób starszych to m.in. kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie, uczestnictwo w życiu społecznym, tworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie potencjału osób starszych, jako aktywnych uczestników życia gospodarczego i rynku pracy, profilaktyka chorób, promocja zdrowia, zwiększanie bezpieczeństwa fizycznego, tworzenie warunków do solidarności i integracji międzypokoleniowej, a także działania na rzecz edukacji dla starości (kadry opiekuńcze i medyczne), do starości (całe społeczeństwo), przez starość (od najmłodszego pokolenia) oraz edukacja w starości (osoby starsze).

Obszary uwzględniające działania wobec niesamodzielnymi osób starszych to w szczególności ułatwienie dostępu do usług wzmacniających samodzielność oraz dostosowanie środowiska zamieszkania do możliwości funkcjonalnych niesamodzielnymi osób starszych, zapewnienie optymalnego dostępu do usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i opiekuńczo-pielęgniacyjnych, a także system wsparcia nieformalnych opiekunów niesamodzielnymi osób starszych przez instytucje publiczne.

Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025 jest dokumentem strategicznym dla zdrowia publicznego, a więc podstawą działań w tym zakresie. Przyjęcie Narodowego Programu Zdrowia było jednym z głównych założeń ustawy o zdrowiu publicznym, która weszła w życie 3 grudnia 2015 roku.

Celem strategicznym Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025, jest zwiększenie liczby lat przeżytych w zdrowiu oraz zmniejszenie społecznych nierówności w zdrowiu. Cele operacyjne tego Programu obejmują:

- Profilaktykę nadwagi i otyłości;
- Profilaktykę uzależnień;
- Promocję zdrowia psychicznego;
- Zdrowie środowiskowe i choroby zakaźne;
- Wyzwania demograficzne.

W pracach nad przygotowaniem niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych uwzględniono ponadto postanowienia dokumentów o zasięgu krajowym oraz regionalnym, które zakładają długofalowy czas realizacji w sferze polityki społecznej. Są to:

- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Program Rządowy „Dostępność⁺” 2018-2025,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022,
- Program Wieloletni „Senior⁺” na lata 2021-2025,
- Karta Osób Niepełnosprawnych.

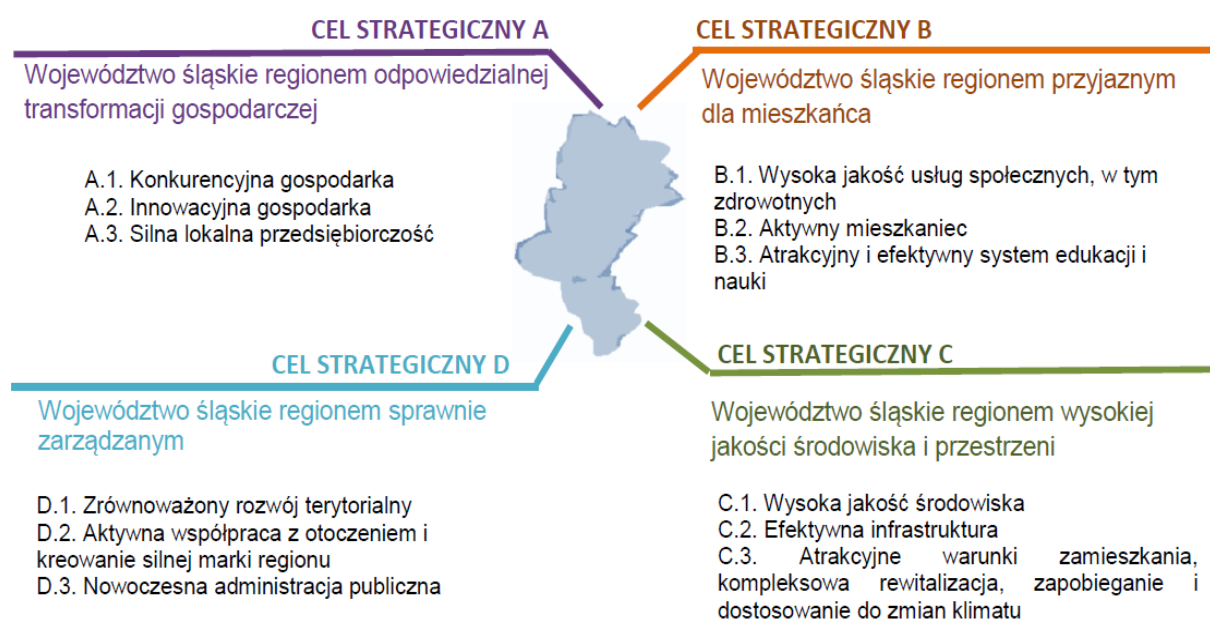
I 4. 3. Dokumenty województwa śląskiego

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Racibórz z horyzontem czasowym do 2033 roku koresponduje również z dokumentami o zasięgu regionalnym, w tym w szczególności z postanowieniami:

- Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie,
- Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030,
- Programu przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu w województwie śląskim na lata 2018-2023,
- Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Raciborskiego na lata 2015 – 2022.

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie została przyjęta do realizacji przez Sejmik Województwa Śląskiego 19 października 2020 r.

Na poniższej grafice zaprezentowano układ celów strategicznych oraz operacyjnych Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, z którymi spójność zachowuje niniejsza Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Raciborza.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, s. 121.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030 została przyjęta przez Sejmik Województwa Śląskiego w dniu 16 listopada 2020 r. Głównymi celami strategicznymi założonymi w dokumencie są:

1. Aktywna polityka prorodzinna. Wspieranie właściwego funkcjonowania rodziny, zapewniającej prawidłowy rozwój i opiekę wszystkim jej członkom, zwłaszcza osobom zależnym.
2. Rozwój warunków sprzyjających aktywnemu i pełnemu uczestnictwu osób starszych w życiu społecznym. Dostosowanie systemu wsparcia do potrzeb starzejącego się społeczeństwa.
3. Kształcenie i doskonalenie zawodowe kadr służb społecznych oraz instytucji wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.
4. Wzmocnienie instytucji, organizacji i innych podmiotów realizujących zadania na rzecz włączenia społecznego mieszkańców regionu oraz skuteczności działań w tym obszarze. Organizowanie społeczności lokalnej.
5. Wzmocnienie roli ekonomii społecznej i solidarnej w integracji społeczno-zawodowej oraz w dostarczaniu usług społecznych.
6. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Program przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu w województwie śląskim na lata 2018-2023 podejmuję, jako misję przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu mieszkańców województwa śląskiego oraz wspieranie samorządów lokalnych w działaniach na rzecz ograniczania tego zjawiska. **Cele operacyjne Programu to:**

Cel operacyjny 1: Wspieranie rodzin zagrożonych ubóstwem i innymi problemami społecznymi.

Cel operacyjny 2: Wzrost jakości usług świadczonych na rzecz dzieci i młodzieży pozbawionych opieki rodziców biologicznych.

Cel operacyjny 3: Tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym, gospodarczym i zawodowym poprzez łagodzenie i przeciwdziałanie barierom ograniczającym ich aktywność. Wzmacnianie dostępu do adekwatnej opieki osób niesamodzielnych.

Cel operacyjny 4: Zwiększenie roli ekonomii społecznej w reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Cel operacyjny 5: Wzmacnianie lokalnych systemów przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu.

Cel operacyjny 6: Promowanie działań na rzecz readaptacji społecznej osób po pobycie w jednostce penitencjarnej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Raciborskiego na lata 2015– 2022 została przyjęta Uchwałą Nr V/36/2015 przez Radę Powiatu Raciborskiego. W dokumencie strategicznym przyjęto pięć obszarów analizy. W części pierwszej dokonano analizy i kategoryzacji problemów społecznych w ujęciu powiatowym. W oparciu o analizę danych, a także warsztaty z interesariuszami określono cele w poszczególnych obszarach:

- **obszar: integracja społeczna**

- ✓ budowanie międzyinstytucjonalnej sieci współpracy w rozwiązywaniu problemów społecznych;
- ✓ aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców;
- ✓ przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym oraz pomoc osobom w trudnej sytuacji;
- ✓ pozyskiwanie środków zewnętrznych na aktywizację społeczną mieszkańców powiatu raciborskiego.

- **obszar: rodzina**

- ✓ zapewnienie sprawnego systemu wsparcia dla rodzin przeżywających różnego rodzaju trudności;
- ✓ budowa zintegrowanego systemu pieczy zastępczej i wsparcia dla osób opuszczających ten

system.

- **obszar: jakość życia**

- ✓ rozwój oferty turystycznej powiatu;
- ✓ zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców;
- ✓ poprawa jakości i różnorodności usług;
- ✓ tworzenie lokalnej polityki mieszkaniowej.
- ✓ obszar: zdrowie, osoby starsze, niepełnosprawne
- ✓ zapewnienie wysokiej jakości usług medycznych i opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych i seniorów;
- ✓ aktywizacja społeczna osób niepełnosprawnych, seniorów oraz promowanie zdrowego stylu życia.

- **obszar: rynek pracy i edukacja**

- ✓ wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy;
- ✓ promocja przedsiębiorczości i rozwoju działalności gospodarczej dla tworzenia nowych miejsc pracy;
- ✓ dostosowanie systemu kształcenia i doskonalenia zawodowego do aktualnych potrzeb rynku pracy;
- ✓ budowanie międzyinstytucjonalnej sieci współpracy w zakresie rozwiązywania problemów edukacji i zatrudnienia.

W dokumencie wskazano źródła finansowania dla zdefiniowanych celów. Określono metody pomiaru wskaźników, a także omówiono metody ewaluacji procesu wdrażania strategii.

Ponadto cele niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Raciborza na lata 2023-2030 zachowują zbieżność z pozostałymi dokumentami przyjętymi przez władze województwa śląskiego w zakresie polityki społecznej:

- Program przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030,
- Programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie śląskim na lata 2021-2030,
- Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie śląskim na lata 2021-2025,
- Program przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu w województwie śląskim na lata 2018-2023,
- Program „Śląskie dla rodziny – Karta Dużej Rodziny” (aktualizacja 2019),
- Regionalny program rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020,

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

I 4. 4. Dokumenty lokalne

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Racibórz z horyzontem czasowym do 2033 roku koresponduje ze strategicznymi dokumentami o zasięgu regionalnym, w tym w szczególności z postanowieniami:

- **Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2030,**
- **Programu Rozwoju Powiatu Raciborskiego na lata 2022-2030,**
- **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Raciborskiego na lata 2015 – 2022.**

W Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2030 ustalono pięć priorytetów rozwoju. Z każdym z nich powiązany jest cel strategiczny, którego realizacji służą cele operacyjne. Uszczegółowienie postanowień z nimi związanych zawarto w kolejnych częściach dokumentu Strategii.

Priorytet 1. Racibórz przyjazny, w którym społeczność lokalna docenia dostępność usług i obiektów składających się na komfort codziennego życia, a bogata oferta wspierająca rozwój zainteresowań i spędzania czasu wolnego sprzyja wychowaniu dzieci, zachowaniu balansu pomiędzy życiem zawodowym i prywatnym oraz aktywnemu przeżywaniu wieku senioralnego.

Cel strategiczny 1. Atrakcyjność Raciborza, jako miejsca zamieszkania i spędzania wolnego czasu.

Cele operacyjne:

- 1.1. Dostępne finansowo i wygodne mieszkania.
- 1.2. Dobre warunki dla wychowania dzieci.
- 1.3. Atrakcyjne formy codziennego spędzania czasu wolnego.
- 1.4. Łatwy dostęp do i z większych ośrodków miejskich.
- 1.5. Inklusywna polityka społeczna i zdrowotna.

Priorytet 2. Racibórz prężny, w którym skala prowadzonej działalności gospodarczej oraz siła powiązań, także tych wynikających z cyfryzacji, z ponadlokalnym rynkiem jest odpowiednia do zagwarantowania trwałego i satysfakcjonującego dochodu mieszkańcom, a turystyka krótkoterminowa związana z kulturą i rekreacją stanowi impuls do dywersyfikacji lokalnej gospodarki.

Cel strategiczny 2. Dynamika i zróżnicowanie życia gospodarczego w Raciborzu.

Cele operacyjne:

- 2.1. Dobre warunki dla prowadzenia działalności usługowej i przemysłowej.
- 2.2. Oferta edukacyjna dostosowana do lokalnego rynku pracy.
- 2.3. Zdywersyfikowana struktura gospodarcza.

2.4. Rozwinięte produkty turystyki krótkookresowej.

2.5. Atrakcyjne warunki dla nowych form wykonania pracy zarobkowej przez mieszkańców obszaru funkcjonalnego.

Priorytet 3. Racibórz ekologiczny, w którym ograniczono problem niskiej emisji oraz wprowadzono zintegrowaną politykę kształtowania zieleni wewnątrzmięskiej i tworzenia warunków do rekreacji zarówno na obszarze centralnym miasta jak i na terenach atrakcyjnych przyrodniczo, pozwalającą na racjonalne gospodarowanie środowiskiem i adaptację miasta do zmian klimatu.

Cel strategiczny 3. Aktywność Raciborza wobec wyzwań ekologicznych.

Cele operacyjne:

3.1. Poprawa jakości powietrza.

3.2. Kompleksowe podejście do terenów zielonych i niebieskich.

3.3. Świadoma gospodarka wodna.

3.4. Sprawne gospodarowanie odpadami.

3.5. Dobre warunki rozwoju rolnictwa.

Priorytet 4. Racibórz zwarty, w którym historyczne centrum bezpośrednio otoczone jest przez zrewitalizowane i podlegające rewitalizacji zespoły mieszkaniowe, a dzielnice o podmiejskim typie zagospodarowania przestrzeni rozwijają się w sposób zapewniający ciągłość zabudowy i zachowanie terenów cennych przyrodniczo.

Cel strategiczny 4. Ład przestrzenny w Raciborzu.

Cele operacyjne:

4.1. Wysokiej jakości budownictwo mieszkaniowe w zwartych układach przestrzennych.

4.2. Funkcjonalna struktura przestrzenna miasta.

4.3. Zintegrowany system transportu zbiorowego dla miasta i jego obszaru funkcjonalnego.

4.4. Łatwy i bezpieczny dostęp do funkcji miejskich.

4.5. Nieuciążliwy ruch drogowy.

Priorytet 5. Racibórz dobrze zarządzany, w którym profesjonalizm administracji samorządowej gwarantuje wysoki standard usług publicznych – w szczególności w zakresie edukacji, polityki społecznej, wspierania przedsiębiorczości oraz dbałości o estetykę i czystość, a procesy inspirowane oddolnie są umiejętnie włączane w politykę rozwoju miasta.

Cel strategiczny 5. Sprawne i efektywne zarządzanie Raciborzem przy współdziałaniu jego interesariuszy.

Cele operacyjne:

5.1. Sprawna współpraca samorządowa.

5.2. Wysoki poziom usług publicznych.

5.3. Polityka miejska bazująca na partnerstwie i dialogu.

5.4. Przyjazne warunki dla realizacji oddolnych inicjatyw mieszkańców i ich zrzeszeń.

5.5. Dobra komunikacja społeczna.

Program Rozwoju Powiatu Raciborskiego na lata 2022-2030 jest dokumentem, na podstawie którego Powiat Raciborski kształtuje i realizuje swoją politykę rozwoju, wytycza kierunki tej polityki oraz określa strategiczne cele, które mają być osiągnięte w założonym horyzoncie czasowym, w wyniku realizacji celów operacyjnych. **W Programie wyznaczono 5 celów strategicznych:**

Cel strategiczny 1. Stworzenie warunków sprzyjających wysokiej aktywności gospodarczej.

Cel strategiczny 2. Kształtowanie zrównoważonego rozwoju społecznego i aktywności mieszkańców.

Cel strategiczny 3. Ochrona środowiska i krajobrazu na terenie powiatu raciborskiego.

Cel strategiczny 4. Rozwój infrastruktury komunikacyjnej i technicznej Powiatu Raciborskiego wpływających na wysoką jakość życia.

Cel strategiczny 5. Silna pozycja samorządu oraz sprawne zarządzanie w Powiecie Raciborskim.

W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Raciborskiego na lata 2015 – 2022 przyjęto następujące cele:

W obszarze: integracja społeczna:

C1: Budowanie międzyinstytucjonalnej sieci współpracy w rozwiązywaniu problemów społecznych;

C2: Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców;

C3: Przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym oraz pomoc osobom w trudnej sytuacji;

C4: Pozyskiwanie środków zewnętrznych na aktywizację społeczną mieszkańców powiatu raciborskiego.

W obszarze: rodzina:

C5: Zapewnienie sprawnego systemu wsparcia dla rodzin przeżywających różnego rodzaju trudności;

C6: Budowa zintegrowanego systemu pieczy zastępczej i wsparcia dla osób opuszczających ten system.

W obszarze: jakość życia:

C7: Rozwój oferty turystycznej powiatu;

C8: Zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców;

C9: Poprawa jakości i różnorodności usług;

C10: Tworzenie lokalnej polityki mieszkaniowej.

W obszarze: zdrowie, osoby starsze, niepełnosprawne:

C11: Zapewnienie wysokiej jakości usług medycznych i opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych i seniorów;

C12: Aktywizacja społeczna osób niepełnosprawnych, seniorów oraz promowanie zdrowego stylu

życia.

W obszarze: rynek pracy i edukacja:

C13: Wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy;

C14: Promocja przedsiębiorczości i rozwoju działalności gospodarczej dla tworzenia nowych miejsc pracy;

C15: Dostosowanie systemu kształcenia i doskonalenia zawodowego do aktualnych potrzeb rynku pracy;

C16: Budowanie międzyinstytucjonalnej sieci współpracy w zakresie rozwiązywania problemów edukacji i zatrudnienia.

II CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA – ANALIZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W OPARCIU O DANE INSTYTUCJONALNE

II 1. Wprowadzenie

Problemy społeczne definiuje się, jako powtarzające się, masowe zjawiska uznawane przez daną grupę społeczną lub społeczeństwo za negatywne, złe, niekorzystne, których nasilenie budzi zaniepokojenie opinii publicznej i może przyczynić się do dezorganizacji społecznej⁵. Na gruncie polityki społecznej obok pojęcia „problemy społeczne” eksperci posługują się kategorią „kwestii społecznej”. Jest ona rozumiana, jako identyfikacja najczęściej występujących w skali kraju, regionu lub w skali świata istotnych problemów nękających duże grupy ludności, które zagrażają dużym zbiorowościom, powoduje deformacje w społecznym i biologicznym rozwoju społeczeństw, a w rezultacie rodzi oczekiwania na złagodzenie lub likwidację⁶. Tak więc, kwestie społeczne postrzega się współcześnie jako wyodrębnioną kategorię problemów społecznych, o szczególnej dotkliwości⁷. W literaturze przedmiotu do najważniejszych kwestii społecznych w Polsce zalicza się kwestie ubóstwa, bezrobocia, kwestię mieszkaniową, ochrony zdrowia, edukacyjną, ludnościową, rolną a także ekokwestię⁸. Rozwiązywanie problemów społecznych poprzedza ich diagnoza, której opracowanie stanowi konieczny warunek podjęcia skutecznych działań. Jak podkreśla się w literaturze przedmiotu, w procesie diagnostycznym zawsze należy rozstrzygnąć trzy podstawowe kwestie: co rzeczywiście jest? (diagnoza stanu, diagnoza identyfikacyjna, genetyczna, fazy, znaczenia i prognostyczna); co powinno być zrobione? (diagnoza decyzyjna, projektowanie działań interwencyjnych), oraz w jaki sposób przybliżyć istniejący stan faktyczny do postulowanego?⁹.

II 2. Lokalizacja i demografia

Racibórz to miasto położone w południowej Polsce, leży w granicach administracyjnych województwa śląskiego i powiatu raciborskiego. Jest siedzibą gminy miejskiej Racibórz.

⁵ K. Olechnicki, P. Załęcki: Słownik socjologiczny. Wydaw. Graffiti BC, Toruń 1998, s.164;.

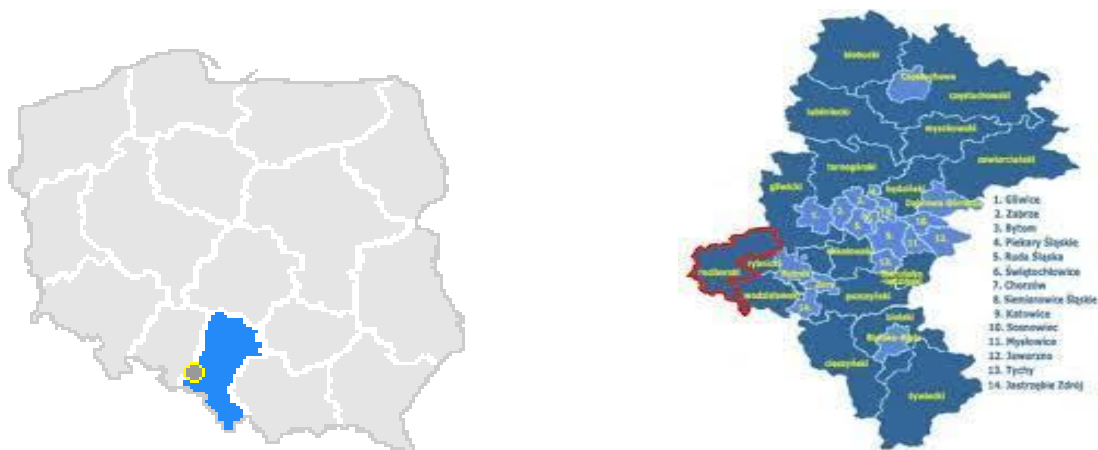
⁶ J. Kroszel: Podstawy polityki społecznej w gospodarce rynkowej. Wydaw. UO, Opole 1994, s. 96. Zob. także J. Danecki: Kwestia społeczna – istota, źródła, zarys diagnozy, [w:] A. Rajkiewicz, J. Supińska, M. Książkowski: Polityka społeczna. Materiały do studiowania. Wydaw. Naukowe „Śląsk”, Katowice 1998, s. 110 i nast.

⁷ J. Auleytner wyjaśniając źródła kwestii społecznych przywołuje m.in. teorię asymetrii, teorię nierówności, teorię sprzeczności społecznych oraz teorię zawodności ładu społecznego. Por. J. Auleytner: Polityka społeczna. Teoria a praktyka. Wydaw. WSP TWP, Warszawa 1997, s. 27

⁸ Por. np. J. Auleytner, K. Głębicka: Polskie kwestie socjalne na przełomie wieków. Wydaw. WSP TWP, Warszawa 2002.

⁹ Por. B. Szatur-Jaworska: Diagnozowanie w polityce społecznej. Wydaw. IPS UW, Warszawa 2002, s. 19 i nast.; E. Wysocka: Człowiek a środowisko życia. Podstawy teoretyczno – metodologiczne diagnozy. Wydaw. Akademickie Żak, Warszawa 2007, s. 56 i nast.; Idem: Diagnoza w resocjalizacji. Obszary problemowe i modele rozwiązań w ujęciu psychopedagogicznym. PWN, Warszawa 2008, s. 35

Rys. 1. Położenie Raciborza na mapie Polski i województwa śląskiego.

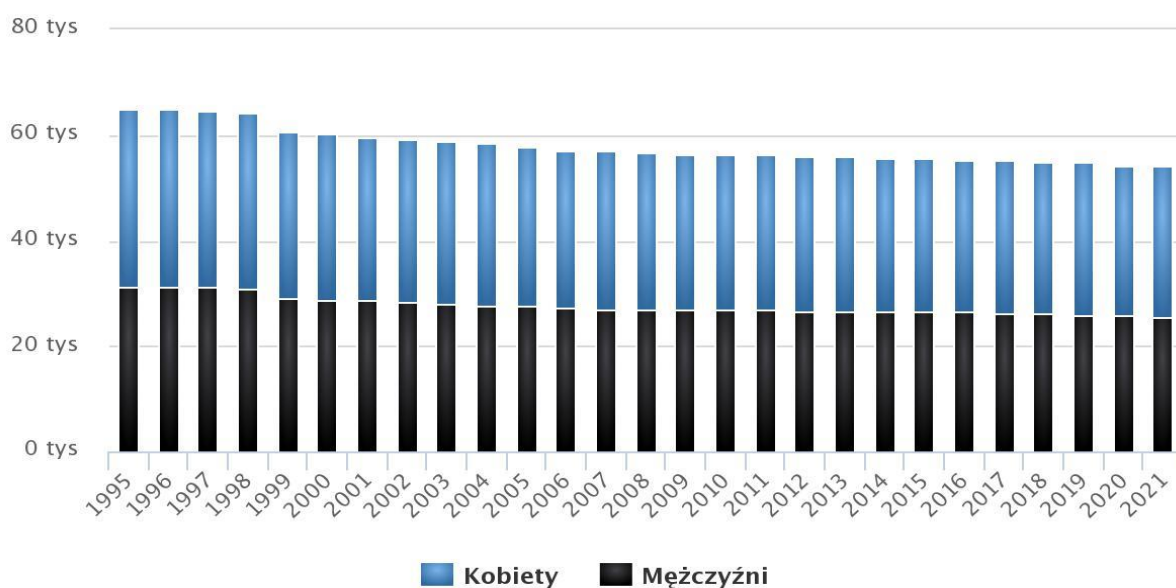
Źródło: opracowanie własne

Na dzień 31.12.2021 r. w Raciborzu zameldowanych było 48 286 mieszkańców (**zameldowanych na pobyt stały**), w tym 25 713 kobiet i 22 573 mężczyzn oraz 1 046 mieszkańców zameldowanych na pobyt czasowy powyżej 3 m-cy w tym 540 kobiet i 506 mężczyzn. **Razem 49 332 osób. W porównaniu do roku 2020 nastąpił spadek o 901 osób.**

Jak podaje GUS¹⁰, w latach 2002-2021 liczba mieszkańców zmalała o 8,9%. Średni wiek mieszkańców wynosi 43,8 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa śląskiego (43,3 lat) oraz nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców całej Polski (42,2 lat).

Populacja – Racibórz w latach 1995 – 2021

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

¹⁰ [https://www.polskawliczbach.pl/Raciborz, stan na 31.12.2021 r.](https://www.polskawliczbach.pl/Raciborz,stan%20na%2031.12.2021%20r.)

Poniżej przedstawiono szczegółowe dane statystyczne dotyczące zdarzeń z zakresu stanu cywilnego zarejestrowanych w USC Racibórz w latach 2017 - 2021.

Wynika z nich w szczególności, że dochodzi do spadku liczby zawieranych małżeństw, chociaż w 2021 r. wskaźnik ten zdecydowanie przewyższył ten, z 2020 r. Z wysokim prawdopodobieństwem jest to spowodowane przez ograniczenia sanitarne związane ze stanem epidemii, co powodowało obostrzenia w organizowaniu uroczystości ślubnych i weselnych.

Liczba zarejestrowanych rozwodów wykazuje bardzo duże wahania.

Niestety liczba urodzin stale maleje, podczas gdy liczba zgonów z roku na rok wzrasta.

Tab. 1. Zdarzenia rejestrowane przez USC w Raciborzu w l. 2017-2021.

	2017	2018	2019	2020	2021
Sporządzone akty małżeństwa	392	307	314	250	304
Zarejestrowane rozwody	109	133	121	82	117
Zarejestrowane separacje	5	3	6	2	2
Zarejestrowane urodzenia	1575	1345	1177	411	707
Zarejestrowane zgony	818	820	824	1005	1159

Źródło: USC Racibórz

Racibórz ma ujemny przyrost naturalny wynoszący - 452.

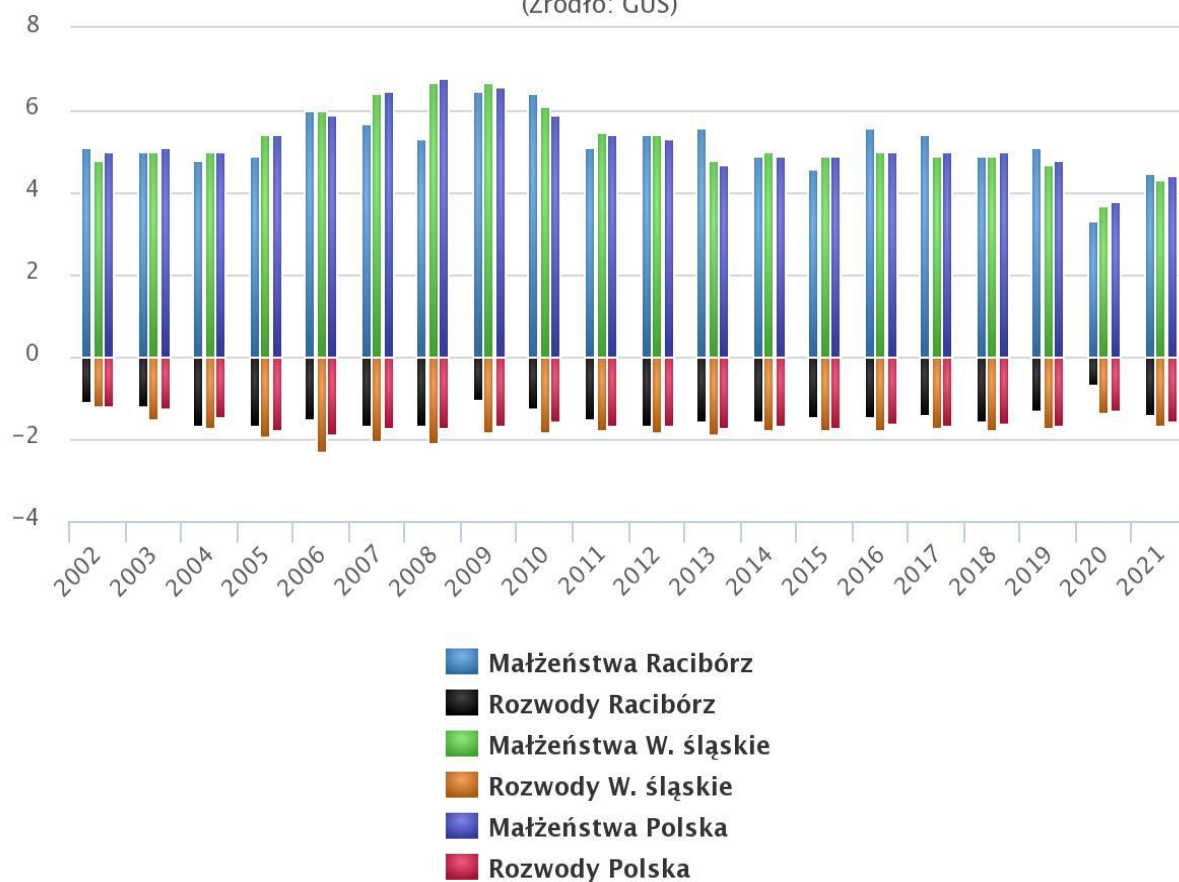
Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,52 i jest porównywalny do średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

W 2020 roku 41,5% zgonów w Raciborzu spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 18,4% zgonów w Raciborzu były nowotwory, a 4,2% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności Raciborza przypada 14,26 zgonów. Jest to nieznacznie mniej od wartości średniej dla województwa śląskiego oraz nieznacznie więcej od wartości średniej dla kraju.

W populacji miasta 29,6% mieszkańców jest stanu wolnego, 57,1% żyje w małżeństwie, 3,8% mieszkańców jest po rozwodzie, a 8,7% to wdowy/wdowcy.

Małżeństwa i rozwody na 1000 ludności w Raciborzu w latach 2002 – 2021

(Źródło: GUS)

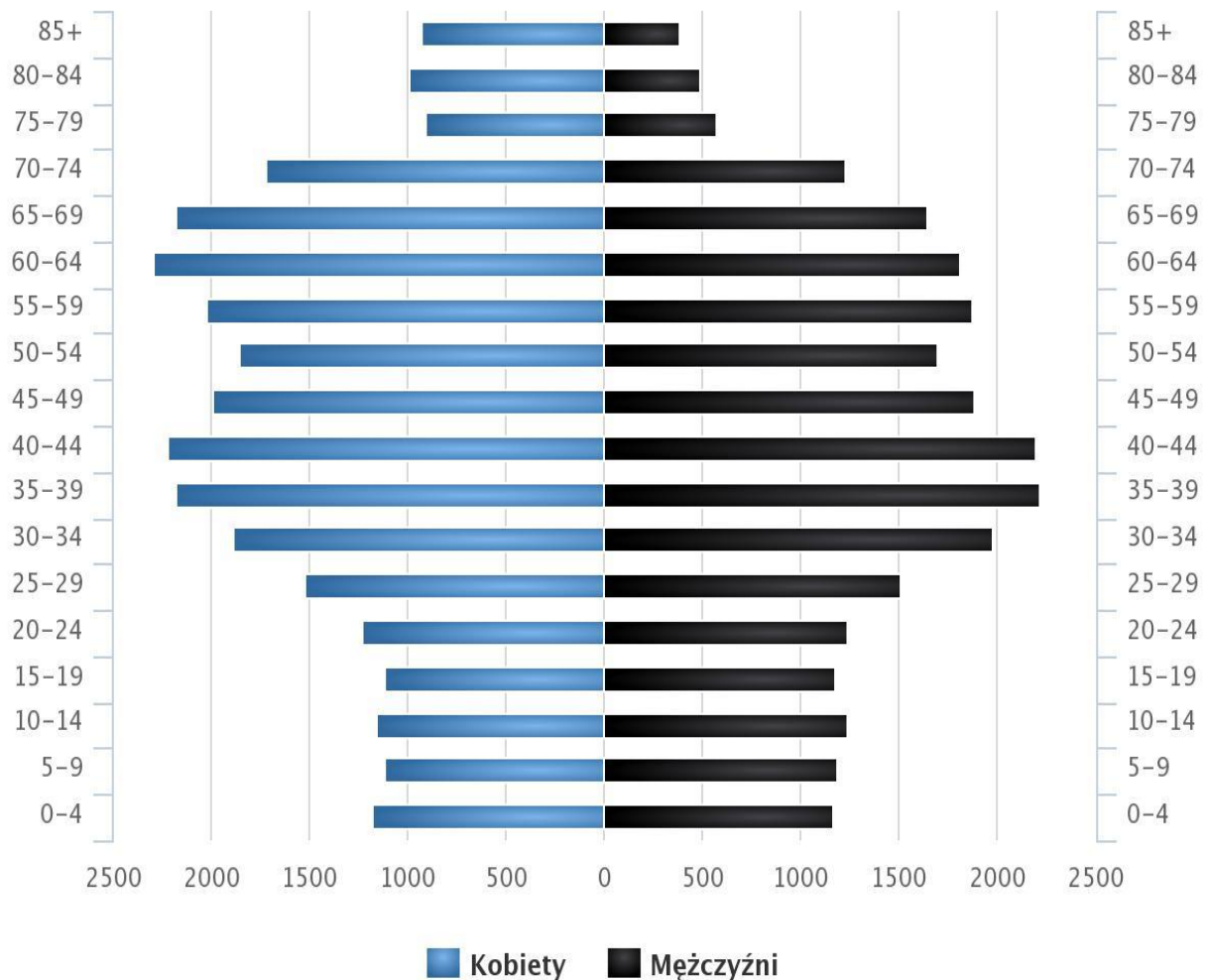
www.polskawliczbach.pl

Zdecydowana większość, bo 59,7% mieszkańców Raciborza, jest w wieku produkcyjnym, a 15,6% w wieku przedprodukcyjnym.

Natomiast 24,7% mieszkańców jest już w wieku poprodukcyjnym.

Piramida wieku mieszkańców Raciborza, 2021

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

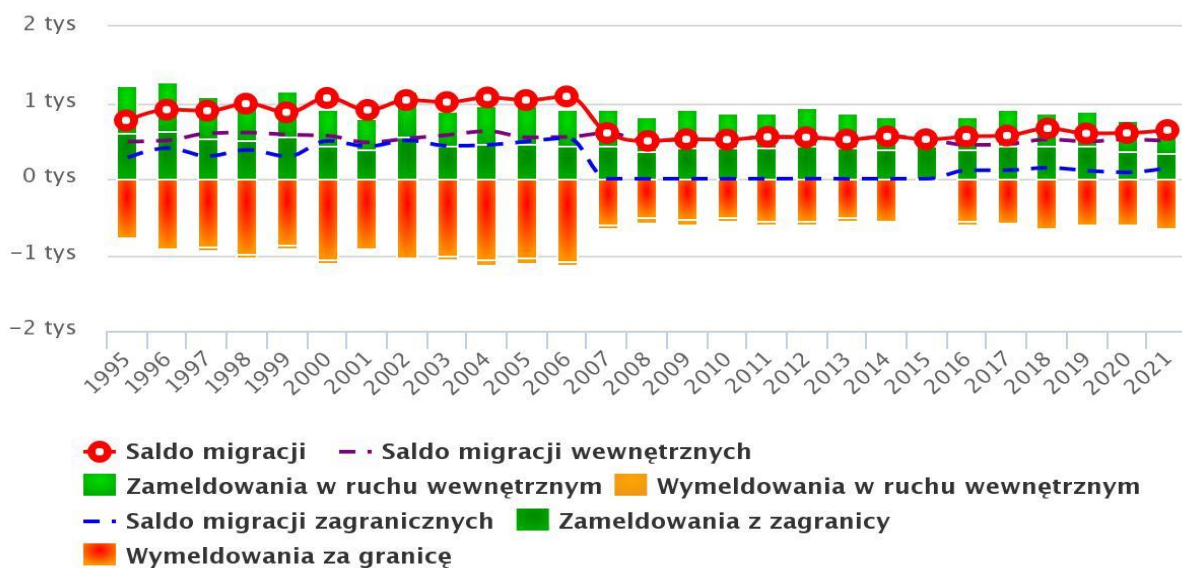
W 2021 roku zarejestrowano 369 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 27 wymeldowań, w wyniku, czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla Raciborza 496.

W tym samym roku 342 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 639 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 143.

Szczegółowe dane na przestrzeni lat 1995-2021 przedstawiono na poniższym wykresie.

Migracje na pobyt stały w latach 1995–2021 w Raciborzu

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

W poniższej tabeli przedstawiono dynamikę zmian demograficznych na terenie Raciborza w perspektywie do roku 2030. Na kształt lokalnej polityki społecznej istotny wpływ wywiera demografia. **Zgodnie z danymi GUS prognozy demograficzne dla miasta Racibórz wskazują na ujemny przyrost naturalny, a także proces starzenia się społeczeństwa. Należy się spodziewać, iż w kolejnych latach będzie następował dalszy spadek liczby ludności.** Zgodnie z prognozą demograficzną Głównego Urzędu Statystycznego na lata 2017 – 2030 w Raciborzu w perspektywie roku 2030 nastąpi spadek ludności o 5,81 % w stosunku do roku 2021.

Tab. 2. Dynamika procesów demograficznych w Raciborzu w perspektywie do 2030r.

Rok	Ogółem			Ogółem			Saldo migracji osoby	Przyrost naturalny osoby
	razem	mężczyźni	kobiety	0-17	18-59/64	60+/65+		
2010	54 481	25 853	28 628	8 984	36 138	9 359	-63	-108
2015	51 214	24 252	26 962	7 697	32 670	10 847	-12	-160
2020	47 921	22 665	25 256	6 948	28 536	12 437	-2	-247
2021	47 269	22 353	24 916	6 814	27 807	12 648	5	-272
2025	44 559	21 027	23 532	6 199	25 103	13 257	15	-331
2030	41 115	19 366	21 749	5 382	22 328	13 405	38	-402

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

II 3. Świadczenia pomocy społecznej

II 3. 1. Ośrodek Pomocy Społecznej w Raciborzu¹¹

Podstawowym celem działania Ośrodka Pomocy Społecznej w Raciborzu jest realizacja zadań własnych Miasta Racibórz i zleconych Miastu Racibórz określonych w ustawie. Ośrodek jest jednostką organizacyjną Miasta Racibórz, działającą w formie jednostki budżetowej i został utworzony na podstawie Uchwały Nr XII/64/90 Miejskiej Rady Narodowej w Raciborzu z dnia 2 marca 1990 r. Siedziba Ośrodka mieści się w Raciborzu, a jego terenem działania jest obszar miasta Racibórz.

II 3. 2. Świadczona pomoc

Przedstawione poniżej i poddane analizie dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Raciborzu obrazują skalę oraz charakter problemów społecznych występujących wśród mieszkańców miasta. Na przestrzeni ostatnich 3 lat rysuje się wyraźna tendencja malejąca w liczbie świadczeń pieniężnych przyznawanych mieszkańcom Raciborza, jak również w liczbie osób, którym przyznano posiłek w ramach Rządowego Programu „Posiłek w Szkole i w Domu” na lata 2019-2023.

Stale maleje również liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie w postaci zasiłku okresowego, aczkolwiek skala takich świadczeń utrzymuje się od lat na zbliżonym poziomie, w 2021 r. nieznacznie przekraczając poziom z roku 2019.

O 18% zmniejszyła się liczba osób korzystających z usług opiekuńczych ogółem, o 14% ze specjalistycznych usług opiekuńczych, a 40% ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W ogólnej liczbie osób, którym przyznano wsparcie w postaci usług opiekuńczych zdecydowanie przeważają klienci korzystający ze specjalistycznych usług opiekuńczych (w 2019 r. było to 72%, w 2020 r. – 75%, a w 2021 r. było to 76%).

Nieznacznie w ciągu trzech ostatnich lat (o 5,37%) zmalała liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie w postaci zasiłku stałego. Wśród osób korzystających z tej formy wsparcia zdecydowanie najwięcej jest osób samotnie gospodarujących.

O 30% wzrosła liczba środowisk, w których pracownicy OPS prowadzą pracę socjalną.

¹¹ Informacje w niniejszym rozdziale na podstawie tekstu uchwały w sprawie nadania Statutu Ośrodka Pomocy Społecznej w Raciborzu t.j. (Dz. Urz. Woj. Śl. z dnia 1 września 2021 r., poz. 5590 ze zm.)

Tab. 3. Rodzaje pomocy udzielanej przez OPS w l. 2019-2021.

		2019	2020	2021	
Świadczenia pieniężne dla osób		475	441	426	
Posilek - obiady w szkole, wyżywienie w żłobku i przedszkolu	Liczba osób, którym przyznano decyzję świadczenie	200	137	116	
	Liczba świadczeń	18 408	5 797	8 106	
Zasilek okresowy	Liczba osób, którym przyznano decyzję świadczenie	331	300	287	
	Liczba świadczeń	1 676	1 652	1 680	
Usługi opiekuńcze (liczba osób)	Ogółem	170	154	139	
	W tym specjalistyczne	123	116	105	
	Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	10	7	6	
Zasilki stale	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	ogółem	186	182	178
		w tym dla os. samotnie gospodarujących	159	158	153
		osób pozostających w rodzinie	34	27	26
	Liczba świadczeń	ogółem	1 862	1 828	1 759
		w tym dla os. samotnie gospodarujących	1 580	1 621	1 552
		osób pozostających w rodzinie	282	207	207
Świadczenie „Za życiem”	Liczba rodzin, którym przyznano	5	8	3	
	Łączna kwota świadczeń	20.000,00zł	32.000,00zł	12.000,00zł	
Praca socjalna	Liczba środowisk	80	86	104	
	Liczba osób	-	178	264	
	Liczba rodzin, z którymi zakończono współpracę	35	28	51	

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Spośród wszystkich przyczyn, dla których udzielana jest pomoc przez OPS w Raciborzu, **jedyną tendencję rosnącą odnotowuje się w przypadku wsparcia z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego. Tendencja ta wykazuje przy tym wahania.** W 2017 r. pomocy z tego tytułu udzielono 6 rodzinom i 7 osobom, podczas gdy cztery lata później było to już 11 rodzin i 13 osób. Rekordowy pod tym względem był rok 2020, kiedy to pomocy z podanego powodu udzielono 21 osobom z 12 rodzin.

Liczba przypadków udzielenia pomocy z powodu zdarzeń losowych pozostaje na przestrzeni

ostatnich 5 lat na bardzo zbliżonym poziomie i stanowi nieznaczny ułamek powodów przyznawania pomocy przez OPS w Raciborzu. Najwięcej osób wspartych w zdarzeniu losowym odnotowano w roku 2019 (3 osoby).

Analiza pozostałych przyczyn przyznawania pomocy społecznej w l. 2017-2021 dostarcza optymistycznych wniosków - widać wyraźne tendencje malejące we wszystkich kategoriach przyczyn. Również w tych, dla których najczęściej pomoc była i jest świadczona.

Na przestrzeni ostatnich pięciu lat trzy najczęstsze przyczyny przyznawania pomocy społecznej przez OPS w Raciborzu to:

- długotrwała lub ciężka choroba (liczba rodzin spadła o 30%, a liczba osób o 39%),
- niepełnosprawność (liczba rodzin spadła o 31%, a liczba osób o 44%),
- bezrobocie (liczba rodzin spadła o 40%, a liczba osób o 46%).

W poniższej tabeli zaprezentowano szczegółowe informacje liczbowe na temat powodów przyznawania pomocy społecznej w latach 2017-2021 przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Raciborzu.

Tab. 4. Powody przyznawania pomocy społecznej w l. 2017-2021.

	2017		2018		2019		2020		2021	
	l. rodzin	l. osób	l. rodzin	l. osób	l. rodzin	l. osób	l. rodzin	l. osób	l. rodzin	l. osób
Niepełnosprawność	341	560	300	478	289	447	276	406	235	316
Bezrobocie	304	728	241	577	197	464	199	484	181	391
Kłeska żywiolowa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ubóstwo	68	115	40	83	93	88	35	68	3	45
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza i prowadzenie gospodarstwa domowego	8	32	8	26	6	21	8	34	6	26
Długotrwała lub ciężka choroba	365	584	342	552	325	477	305	431	254	355
Alkoholizm	19	21	14	18	18	19	12	12	10	10
Bezdomność	97	107	95	103	92	98	88	100	79	85
Przemoc w rodzinie	3	6	3	5	2	4	1	3	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z ZK	6	7	14	6	9	9	12	21	11	13
Zdarzenia losowe	0	0	1	1	1	3	0	0	1	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Analiza beneficjentów pomocy społecznej w Raciborzu, z uwagi na ich aktywność na rynku pracy prowadzi do wniosków, że:

- zauważalnie wzrasta liczba osób pracujących, korzystających z pomocy społecznej, co może prowadzić do niepokojącej konstatacji, że dochody takich najwyraźniej nie są w stanie zaspokoić ich wszystkich potrzeb bytowych; Liczba ta wzrosła w ciągu ostatnich 5 lat o 117,3%;

- liczba emerytów i rencistów korzystających z różnych form pomocy społecznej zmniejsza się (spadek o 11,36% w ciągu 5 lat);

- zauważalnie i stale zmniejsza się liczba osób bezrobotnych, którzy otrzymują pomoc społeczną (spadek o blisko połowę - 49% - w ciągu 5 lat).

Tab. 5. Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową w l. 2017-2021.

	2017	2018	2019	2020	2021
Pracujący	52	40	60	74	113
Na rencie/na emeryturze	44	42	38	41	39
Bezrobotny	228	179	145	136	117

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Największą część w planie finansowym OPS w Raciborzu stanowią środki na zadania zlecone (np. w 2021 r. było to 81%). Zgodnie z ogólną tendencją rosną wydatki z planu finansowego realizowanego przez OPS. Należy zaznaczyć, że realizacja programu 500 plus miała bardzo duży wpływ na plan finansowy OPS.

Tab. 6. Wydatki z planu finansowego realizowane przez OPS w l. 2019-2021 (zł.).

		2019	2020	2021
Zadania własne		13 033 422,49	11 362 170,79	12 041 923,82
Zadania własne dotowane		2 505 516,84	2 519 012,97	2 337 226,31
Zadania zlecone		48 949 243,01	61 797 406,91	60 491 030,56
W tym świadczenia wychowawcze 500 plus	Kwota przeznaczona	33 840 000,00	47 576 000,00	46 250 000,00
	Kwota wypłaconych świadczeń	33 179 278,25	46 175 308,37	46 015 002,45
RAZEM		64 488 182,34	75 678 590,67	74 870 180,69

Źródło: OPS Racibórz

II 3.3. Domy pomocy społecznej

Na terenie Gminy Racibórz działają dwa domy pomocy społecznej: Dom Pomocy Społecznej „Dom św. Notburgi” (Plac Jagiełły 3, 47-400 Racibórz) i Dom Pomocy Społecznej „Złota Jesień” (ul. Grzonki 1, 47-400 Racibórz).

Na przestrzeni ostatnich sześciu lat rysuje się ogólna tendencja do malejącej liczby klientów domów pomocy społecznej w gminie Racibórz. Dotyczy to obu omawianych placówek w gminie.

Liczba ta zmalała o 42%. Należy przy tym zaznaczyć, że w latach 2020 i 2021 na taki stan rzeczy miał wpływ stan epidemii koronawirusa wraz z wprowadzonymi przez władze licznymi obostrzeniami w przemieszczaniu się i zawieszeniu przyjęć do domów pomocy społecznej.

Tab. 7. Beneficjenci dps w Raciborzu w l. 2017-2021.

	2017	2018	2019	2020	2021
DPS „Dom św. Notburgi”	12	5	2	9	7
DPS „Złota Jesień”	33	25	12	18	19
Razem:	45	30	14	27	26

Źródło: OPS Racibórz

II 3.4. Bezdomność

Problem bezdomności i zagrożenia bezdomnością stale występuje na terenie Polski, aczkolwiek w nierównomiernym stopniu. Problem ten jest na tyle złożony, że za niewystarczające należy uznać możliwości i narzędzia w ramach pomocy społecznej. Konieczne jest podejście oparte na wielosektorowej współpracy obejmującej działania z zakresu mieszkalnictwa, edukacji, rynku pracy i ochrony zdrowia. Podstawowe zadanie dla podmiotów, które niosą pomoc osobom bezdomnym to interweniowanie w sytuacjach stanowiących zagrożenie egzystencji, udzielanie schronienia i zapewnianie środków utrzymania oraz pomoc w integracji społeczno-zawodowej.

W ostatnim badaniu ogólnopolskim z 2019 r. na temat zjawiska bezdomności stwierdzono m.in, że najwięcej osób w kryzysie bezdomności występuje w województwie mazowieckim¹².

Na drugim miejscu znalazło się województwo śląskie (4 255 osoby).

¹² W celu oszacowania liczby osób w kryzysie bezdomności, co 2 lata przeprowadzane są ogólnopolskie badania liczby osób bezdomnych. W nocy z 13 na 14 lutego 2019 r. po raz piąty przeprowadzono „Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych”, którego realizacja koordynowana była przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (<https://www.gov.pl/web/rodzina/wyniki-ogolnopolskiego-badania-liczby-osob-bezdomnych-edycja-2019>).

#Pomoc

30,33 tys.

Liczba osób bezdomnych

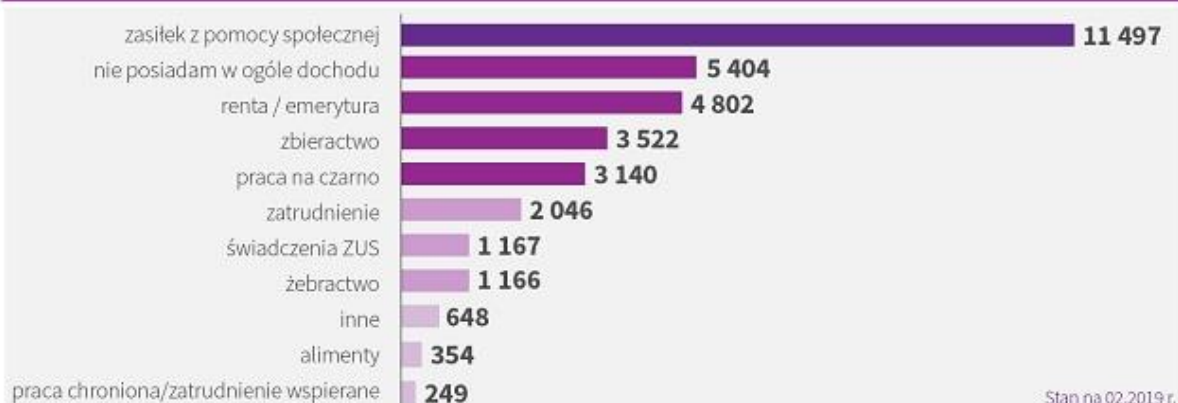
Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Liczba osób bezdomnych wg województw, stan na 02. 2019 r.

Najczęstszym źródłem dochodu osób bezdomnych w Polsce jest zasiłek z pomocy społecznej (niepełna 38%). W drugiej kolejności wskazywano jednak emeryturę/rentę (15,8%), a nie jak poprzednio zbieractwo, które obecnie jest trzecim najczęściej deklarowanym źródłem utrzymania osób bezdomnych – 11,6%. Wciąż dość liczną grupę stanowią osoby, które utrzymują, iż w ogóle nie posiadają dochodu (17,8%).

#Pomoc

Źródła dochodu osób bezdomnych

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Stan na 02.2019 r.

Jak wskazano w rozdziale na temat świadczeń OPS w Raciborzu, widać tendencję malejącą w skali przyznawania pomocy społecznej z powodu bezdomności.

Podczas gdy w 2019 r. pomoc z przyczyn bezdomności przyznano 97 rodzinom i 107 osobom, w 2021 r. było to już 79 rodzin i 85 osób. Oznacza to spadek o odpowiednio 19% i 21%.

W zakresie rozwiązywania problemu bezdomności Miasto Racibórz współpracuje ze Stowarzyszeniem Przyjaciół Człowieka „TECZA”, które w 2021 r. realizowało zadanie publiczne pn.: Udzielanie schronienia oraz posiłku dla osób bezdomnych skierowanych w trybie ustawy o pomocy społecznej z terenu miasta Racibórz na zlecenie Gminy Racibórz. W ramach tej działalności funkcjonowało Schronisko dla Bezdomnych „ARKA N” mieszczące się przy ul. Wiejskiej 18a.

W 2021 r. Ośrodek Pomocy Społecznej wydał 70 skierowania dla mężczyzn na pobyt w Schronisku dla bezdomnych w Raciborzu oraz 5 skierowań dla kobiet na pobyt w wyżej wymienionej placówce.

Miasto zleca także prowadzenie ogrzewalni dla bezdomnych. Jest to tymczasowe, bezpieczne schronienie osób bezdomnych w okresie zimowym, który umożliwia interwencyjny pobyt w ogrzewanych pomieszczeniach wyposażonych, co najmniej w miejsca siedzące. Pomoc w formie tymczasowego schronienia w ogrzewalni nie wymaga przeprowadzenia rodzinnego środowiskowego oraz wydania decyzji administracyjnej, a wydatki poniesione za udzieloną pomoc nie podlegają zwrotowi (art. 48a ust. 8). Ogrzewalnię za zlecenie miasta w 2021 prowadziło Stowarzyszenie Przyjaciół Człowieka „TECZA”. W okresie zimowym tj. od stycznia do marca oraz od listopada do grudnia 2021 r. z tej formy pomocy skorzystało łącznie 52 bezdomnych, średnio ok. 10 osób dziennie. W roku 2021 na prowadzenie Schronisko dla Bezdomnych przyznano dotację w kwocie 610 000,00 zł, a na prowadzenie ogrzewalni 101 794,29 zł. W ramach interwencji kryzysowej przekazano do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie 19 wniosków kobiet i 22 dzieci, celem wydania decyzji o schronieniu w Domu dla Matek z Dziećmi „MAJA”.

Od roku 2019 gmina pokrywa koszty pobytu kobiet i dzieci w wysokości stanowiącej różnicę pomiędzy miesięcznym kosztem utrzymania a opłata uiszczaną przez osobą tam przebywającą. W roku 2021 wydatkowano na ten cel kwotę 169 660,40 zł.

II 4. Skala i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

II 4. 1. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2022-2025

Realizując ustawowy obowiązek z art. 6 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, **Rada Miasta Racibórz podjęła 26 stycznia 2022 r. Uchwałę nr XXXIX/560/2022 sprawie „Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy**

w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2022-2025.

Celem głównym ww. Programu został określony, jako: „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, ochrona ofiar przemocy domowej, wzrost skuteczności działań podejmowanych wobec sprawców przemocy. Ogólny wzrost skuteczności działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie”.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2022-2025 zakłada do realizacji cztery cele operacyjne:

1. Prowadzenie zintegrowanych i skoordynowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie przez Zespół Interdyscyplinarny.
2. Profesjonalizacja kadr działających w obszarze przeciwdziałania przemocy.
3. Zwiększenie poziomu świadomości społecznej na temat skutków i przyczyn przemocy rodzinnej.
4. Stałe badanie i monitorowanie problemów związanych z przemocą rodzinną.

II 4. 2. Niebieskie Karty

Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

Podejmowanie interwencji w rodzinie dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w art. 9a ust. 2 wskazała podmioty, które zobowiązane są do stosowania procedury „Niebieskie Karty”.

Tendencję spadkową w liczbie założonych Niebieskich Kart przerwał rok 2020, co można łączyć ze stosowanymi w tamtym czasie na terenie całego kraju istotnymi obostrzeniami w zakresie możliwości przemieszczania się poza miejsce zamieszkania (lockdown, godziny dla seniorów, nauka i praca zdalna).

Skutkiem ubocznym takich działań mógł stać się – np. na terenie Raciborza – wzrost stresu oraz sytuacji konfliktogennych w łonie rodziny.

Należy kontynuować baczne monitorowanie przypadków wszczynania procedury Niebieskie Karty w najbliższych latach.

Tab. 8. Liczba złożonych Niebieskich Kart w l. 2017-2021.

Instytucja sporządzająca wniosek	2017	2018	2019	2020	2021
OPS	9	20	12	11	11
GKRPA	4	0	0	0	0
Placówki służby zdrowia	2	0	0	2	0
Placówki oświaty	5	4	4	4	1
Policja	122	97	85	86	103
OGÓLEM	142	121	101	103	115

Źródło: OPS I ZI

II 4. 3. Interwencje Policji i przypadki przemocy w rodzinie

W latach 2019-2021 **rośnie liczba interwencji dokonanych przez funkcjonariuszy Policji na terenie powiatu raciborskiego, w tym wzrasta liczba interwencji w miejscach publicznych.**

W 2021 zmalała skala interwencji domowych oraz stwierdzonych podczas przypadków przemocy domowej.

Przypadki przemocy zostały stwierdzone w wyniku przeprowadzanych interwencji domowych przez funkcjonariuszy policji oraz zgłaszanych przez instytucje pomocowe lub przez samych pokrzywdzonych.

Tab. 9. Liczba interwencji policji w l. 2019-2020 na terenie powiatu raciborskiego.

		2019	2020	2021
Liczba interwencji ogółem	Ogółem	11.213	11.614	11.422
	W tym w miejscach publicznych	9.571	9.853	9.987
	W tym domowych	1.592	1.749	1.127
Stwierdzone przypadki przemocy w rodzinie		132	132	103

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Raciborzu

II 4. 4. Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Zadaniem Zespołu jest zespalenie działalności podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy.

Do zadań Zespołu należą w szczególności:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;

- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Członkowie zespołu powoływani są zarządzeniem wójta, burmistrza, prezydenta miasta a wykonywanie zadań zespołu odbywa się w ramach obowiązków służbowych lub zawodowych.

W skład zespołu interdyscyplinarnego działającego na terenie Gminy Racibórz wchodzi przedstawiciele :

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;
- gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
- policji;
- oświaty;
- ochrony zdrowia;
- organizacji pozarządowych
- a także przedstawiciele innych podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W Raciborzu pierwotny skład Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie został powołany Zarządzeniem Nr 273/2011 Prezydenta Miasta Racibórz z dnia 30 maja 2011 roku. Późniejsze zmiany osobowe Zespołu zostały wprowadzone Zarządzeniem Nr 594/2012 Prezydenta Miasta Racibórz z dnia 19 stycznia 2012 roku oraz obowiązującym Zarządzeniem Nr 353/2015 Prezydenta Miasta Racibórz z dnia 19 sierpnia 2015 roku.

Regulamin i zasady jego funkcjonowania zostały przyjęte Uchwałą Nr VIII/105/2011 Rady Miasta Racibórz z dnia 22 czerwca 2011 roku, w sprawie uchwalenia trybu i sposobu powoływania i odwoływania członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania.

Obsługę administracyjno-kancelaryjną Zespołu Interdyscyplinarnego zapewnia Ośrodek Pomocy Społecznej w Raciborzu.

II 5. Skala i przeciwdziałanie uzależnieniom

II 5. 1. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2023

Dokument został przyjęty na mocy Uchwały nr XLII/593/2022 Rady Miasta Racibórz z dnia 30 marca 2022 r.

Celem strategicznym Programu jest ograniczenie na terenie Gminy Racibórz zdrowotnych i społecznych skutków nadużywania alkoholu oraz zażywania narkotyków, a także zwiększenie świadomości społeczności lokalnej na temat zagrożeń związanych z uzależnieniami behawioralnymi.

Celami szczegółowymi Programu są:

- 1) zwiększenie oferty pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i/lub narkotyków oraz dla osób zagrożonych uzależnieniem;
- 2) poprawa sytuacji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w rodzinach, w których występuje problem alkoholowy, narkotykowy lub przemoc w rodzinie poprzez udzielanie tym osobom pomocy psychospołecznej i prawnej;
- 3) ograniczenie skali występowania ryzykownych zachowań u dzieci i młodzieży poprzez realizację działań profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi, przeciwdziałania narkomanii oraz przeciwdziałania uzależnieniom behawioralnym;
- 4) zwiększenie świadomości społeczności lokalnej na temat uzależnień behawioralnych oraz ryzyka zażywania środków psychoaktywnych (alkohol, narkotyki);
- 5) podniesienie stanu wiedzy z zakresu prawa dotyczącego reklamy, handlu i spożywania alkoholu;
- 6) poszerzanie oferty pomocowej poprzez wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych działających na rzecz przeciwdziałania alkoholizmowi, przeciwdziałania narkomanii oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- 7) podnoszenie kompetencji osób współrealizujących Program poprzez organizację różnych form szkoleniowych z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi, przeciwdziałania narkomanii oraz przeciwdziałania uzależnieniom behawioralnym;
- 8) ułatwienie osobom uzależnionym od narkotyków i ich rodzinom dostępu do różnych form pomocy społecznej.

Realizatorem Programu jest Wydział Lokalowy i Spraw Społecznych Urzędu Miasta Racibórz.

Zgodnie z art. 21 ustawy z dnia 17 grudnia 2021r. o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw, uchwalone przed dniem 1 stycznia 2022 r. gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz gminne programy przeciwdziałania narkomanii zachowały moc nie dłużej niż do dnia 31 marca 2022 r.

Od dnia 1 kwietnia 2022 r. realizacja zadań z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi oraz przeciwdziałania narkomanii winna być prowadzona w postaci uchwalonego przez radę gminy gminnego programu profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych przeciwdziałania narkomanii.

II 5. 2. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zajmuje się inicjowaniem działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, integracją społeczną osób uzależnionych, a także podejmowaniem czynności zmierzających do zobowiązania osoby

uzależnionej do podjęcia leczenia odwykowego.

Szczegółowe zadania Komisji:

- 1) Inicjowanie działań dotyczących realizacji Programu.
- 2) Współpraca z podmiotami realizującymi zadania z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.
- 3) Prowadzenie działalności informacyjnej, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.
- 4) Podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowanie w stosunku do osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego, w tym: a) motywowanie osób do podjęcia leczenia odwykowego, b) udzielanie informacji o sposobach i miejscach uzyskania pomocy w rozwiązywaniu problemów alkoholowych, c) kierowanie osób zgłoszonych do Komisji na specjalistyczne badania diagnostyczne (badanie biegłych sądowych w przedmiocie uzależnienia od alkoholu), d) kierowanie do sądu wniosków w sprawie orzeczenia o zastosowanie wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego, e) udział w postępowaniu sądowym.
- 5) Wydawanie opinii o zgodności z uchwałami Rady Miasta Racibórz lokalizacji punktów sprzedaży alkoholu, zgodnie z art. 18 ust. 3a ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.
- 6) Prowadzenie kontroli przestrzegania warunków sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych.
- 7) Udział w pracach zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Poniżej przedstawiono dane o pracy GKRPA w latach 2017-2021. Z analizy informacji wynika, że:

- **Komisja GKRPA liczy 8 osób,**
- **jest ogólna tendencja malejąca w liczbie wydanych postanowień dotyczących zaopiniowania wniosków przedsiębiorców o wydanie zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych (spadek o 23% w latach 2017-2020), wyjątek stanowił rok 2021, kiedy to nastąpił wzrost,**
- **zmniejsza się liczba wydanych wniosków o leczenie odwykowe,**
- **zmniejsza się liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym, z którymi Komisja przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywuujące (spadek o 30%).**

Tab. 10. Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Raciborzu w l. 2017-2021.

	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba członków Komisji	6	6	6	6	8
Liczba wydanych postanowień dotyczących zaopiniowania wniosków przedsiębiorców o wydanie zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.	31	36	28	24	59
Wniosków o leczenie odwykowe	69	63	54	36	54
Liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym, z którymi Komisja przeprowadziła rozmowy interwencyjno – motywujące	178	157	142	125	159

Źródło: GKRPA

II 5. 3. Rynek napojów alkoholowych w Gminie Racibórz

W latach 2017-2020 r. zmalała o ponad 1/3 ogólna liczba wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w Gminie Racibórz (spadek o 34%).

Dotyczy to zarówno punktów oferujących napoje alkoholowe do spożycia poza miejscem ich nabycia (spadek o 20%), jak i zezwoleń dla lokali gastronomicznych (o 75%).

Znaczny wzrost liczby wydanych postanowień nastąpił w 2021 r.

W poniższej tabeli zaprezentowano szczegółowy rozkład zmiany liczby wydawanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w Gminie Racibórz na przestrzeni lat 2017-2021.

Tab. 11. Liczba zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w Gminie Racibórz w latach 2017-2021.

Rok	Poza miejscem sprzedaży według zawartości alkoholu			Razem	W miejscu sprzedaży według zawartości alkoholu			Razem	Ogółem
	do 4,5% (oraz piwa)	od 4,5% do 18% (z wyj. piwa)	powyżej 18%		do 4,5% (oraz piwa)	od 4,5% do 18% (z wyj. piwa)	powyżej 18%		
	2017	19	22		19	60	9		
2018	19	19	18	56	10	7	8	25	81
2019	10	9	11	30	16	11	8	35	65
2020	16	16	16	48	4	1	0	5	53
2021	37	38	32	107	11	7	6	24	131

Źródło: UM Racibórz

II 5. 4. Nietrzeźwość w miejscach publicznych

Na podstawie podpisanego 27 grudnia 2012 roku porozumienia pomiędzy Gminą Racibórz a Gminą Bytom osoby nietrzeźwe przebywające na terenie Gminy Racibórz przewożone są do Izby

Wytrzeźwień w Bytomiu, która mieści się w ramach działalności Centrum Interwencji Kryzysowej i Przeciwdziałania Uzależnieniom w Bytomiu.

Liczbę osób nietrzeźwych przewiezionych z terenu Raciborza do Izby Wytrzeźwień w Bytomiu oraz wartość świadczeń udzielonych przez Izbę obrazuje niżej zamieszczona tabela.

Na przestrzeni pięciu lat liczba osób przewiezionych przez Straż Miejską lub Policję do Izby Wytrzeźwień w Bytomiu zmalała.

Tab. 12. Świadczenia na rzecz osób nietrzeźwych przewiezionych z Gminy Racibórz do Izby Wytrzeźwień w Bytomiu.

	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób przewiezionych przez Straż Miejską lub Policję do Izby Wytrzeźwień w Bytomiu	284	254	253	162	177
Koszt świadczeń na rzecz osób nietrzeźwych przewiezionych z Gminy Racibórz do Izby Wytrzeźwień w Bytomiu	47 981,80	45 448,21	42 018,64	34 958,63	49 790,41

Zródło: KPP Racibórz

II 5. 5. Działalność Miejskiego Centrum Profilaktyki „Drogowskaz” w Raciborzu.

W Raciborzu przy ulicy księdza Józefa Londzina 46/5/5a i 7 funkcjonuje powstałe w 2006 roku Miejskie Centrum Profilaktyki „Drogowskaz”. W ramach jego działalności oferuje się mieszkańcom Raciborza bezpłatne poradnictwo z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii, a także przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Głównym celem funkcjonowania Miejskiego Centrum Profilaktyki „Drogowskaz” jest podejmowanie interdyscyplinarnych, profesjonalnych i skoordynowanych działań, wykorzystując zarówno zasoby klientów i ich naturalnego otoczenia społecznego, jak i instytucji pomagających. Takie założenie funkcjonowania pomaga osobom korzystającym z poradnictwa odzyskać równowagę wewnętrzną i poczucie sprawstwa oraz pomaga w rozwiązywaniu problemów stanowiących podłoże sytuacji kryzysowych czy traumatycznych.

Zakres i ilość konsultacji udzielonych przez MCP „Drogowskaz” na przestrzeni lat 2017-2021 obrazuje zamieszczona niżej tabela.

Z przedstawionych danych wynika, że liczba udzielonych porad i konsultacji ogółem wzrasta na przestrzeni lat, choć tendencją tą zahamował rok 2020, co z wysokim prawdopodobieństwem jest spowodowane przez ograniczenia epidemiczne w przemieszczaniu się.

Tab. 13. Działalność Miejskiego Centrum Profilaktyki „Drogowskaz” w Raciborzu w latach 2017-2021.

		2017	2018	2019	2020	2021
Liczba porad, konsultacji ogółem		1723	1810	1858	1610	1718
Liczba porad, konsultacji udzielonych w ramach przeciwdziałania alkoholizmowi		334	344	361	418	510
W tym	liczba porad dla rodzin, DDA	173	199	211	241	279
	liczba porad dla osób z problemem alkoholowym	161	145	150	177	231
Liczba porad, konsultacji udzielonych w ramach przeciwdziałania narkomanii		289	388	323	304	321
W tym	liczba porad dla grupy ryzyka	193	269	252	233	234
	liczba porad dla rodzin	96	119	71	71	87

Źródło: Miejskie Centrum Profilaktyki „Drogowskaz” w Raciborzu

II 5. 6. Wsparcie Ośrodka Pomocy Społecznej dla rodzin z problemem uzależnień

Ogólna liczba rodzin, którym przyznawane są świadczenia z pomocy społecznej wykazuje duże wahania na przestrzeni lat. Tendencja wyraźnie malejąca została zatrzymana w 2020 r., kiedy to liczba rodzin korzystających ze świadczeń przewyższyła tą, z roku 2017, po czym w 2021 istotnie zmalała, ale nadal przewyższa skalę z 2018 r.

W tym liczba rodzin, które korzystają ze świadczeń z powodu problemów różnych uzależnień wykazuje ogólną tendencję malejącą – porównując dane z 2017 i 2021 r. liczba ta zmalała o 43%.

Rodziny wspierane przez OPS w Raciborzu z powodu problemów uzależnieniowych stanowią śladowy odsetek – w 2021 r. było to 1,7% ogólnej liczby rodzin, którym przyznano świadczenia.

Wśród problemów uzależnień zdecydowanie dominują te, związane ze zjawiskiem alkoholizmu nad problemami uzależnień narkotykowych.

Tab. 14. Rodziny korzystające ze świadczeń OPS Racibórz z powodu problemów uzależnień w l. 2017-2021.

		2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin ogółem		734	661	625	753	703
Rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów uzależnień	Łącznie	21	19	21	13	12
	Alkoholizm	19	14	18	12	10
	Narkomania	2	5	4	1	2

Źródło: OPS Racibórz

II 5. 7. Przestępczość związana ze środkami psychoaktywnymi

Z danych Komendy Powiatowej Policji w Raciborzu wynika, że na przestrzeni ostatnich dwóch lat wzrosła liczba przypadków zatrzymań nietrzeźwych kierowców oraz osób po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka, kierujących pojazdami.

W tym zdecydowanie dominują kierowcy w stanie nietrzeźwości (poziom stwierdzonego u kierującego alkoholem wynosi powyżej 0,5 promila lub ponad 0,25 mg/l).

Zmalała natomiast skala odnotowanych przestępstw narkotykowych (o 29%), a także wykroczeń przeciwko przepisom ustawy o wychowaniu w trzeźwości (aczkolwiek w zdecydowanie mniejszym stopniu, bo o 1,67%).

Wykrywalność przestępstw narkotykowych pozostaje na bardzo wysokim poziomie – w 2021 r. wzrosło do 88,6%.

Szczegółowe dane liczbowe zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tab. 15. Nietrzeźwi kierowcy i przestępstwa narkotykowe w powiecie raciborskim w l. 2020-2021.

		2020	2021
Zatrzymano nietrzeźwych oraz osoby po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka, kierujących pojazdami	Ogółem	151	230
	art.178 a § 1 KK – kierowanie pojazdem mechanicznym w stanie nietrzeźwości	89	118
	art.87 § 1a KW – kierowanie innym pojazdem w stanie nietrzeźwości	23	55
	art. 87 § 1 KW – kierowanie pojazdem mechanicznym po użyciu alkoholu lub ...	35	45
	art. 87 § 2 KW – kierowanie innym pojazdem po użyciu alkoholu lub ...	4	12
Liczba kierujących poddanych badania na zawartość alkoholu		10002	15805
Liczba kierujących poddanych badania na zawartość środka działającego podobnie do alkoholu		32	40
Przestępstwa narkotykowe (ogółem)		75	53
W tym wykryto		65	47
% wykrywalności		86,7%	88,6%
Odnotowane wykroczenia przeciwko przepisom ustawy o wychowaniu w trzeźwości		1256	1235

Źródło: KPP Racibórz

II 6. Przeciwdziałanie bezrobociu

II 6. 1. Skala bezrobocia

W ostatnich 5 latach widać ogólną tendencję malejącą w skali bezrobocia rejestrowanego na terenie powiatu raciborskiego. Niemniej w 2020 r. bezrobocie gwałtownie wzrosło i ponownie od tego roku ulega zmniejszaniu. Z wysokim prawdopodobieństwem należy łączyć ten wzrost z epidemią Covid-19 w 2020 i 2021 r.

Tab. 16. Bezrobocie rejestrowane w powiecie raciborskim.

2017	2018	2019	2020	2021
5,3%	4,1%	4,0%	4,9%	4,8%

Źródło: PUP Racibórz

Bardzo zbliżona tendencja panuje również na terenie gminy Racibórz – liczba bezrobotnych zarejestrowanych zmalała na przestrzeni ostatnich 6 lat o 8%.

Niemniej w 2020 roku odnotowano gwałtowny wzrost liczby osób zarejestrowanych w Urzędzie Pracy jako bezrobotni, natomiast od roku 2021 liczba ta zmalała i osiągnęła zbliżony poziom do roku 2017, ale nadal wyższy od tego sprzed epidemii (2019 r.)

Wśród zarejestrowanych bezrobotnych stale i wyraźnie przeważają kobiety, co przedstawia poniższa tabelka.

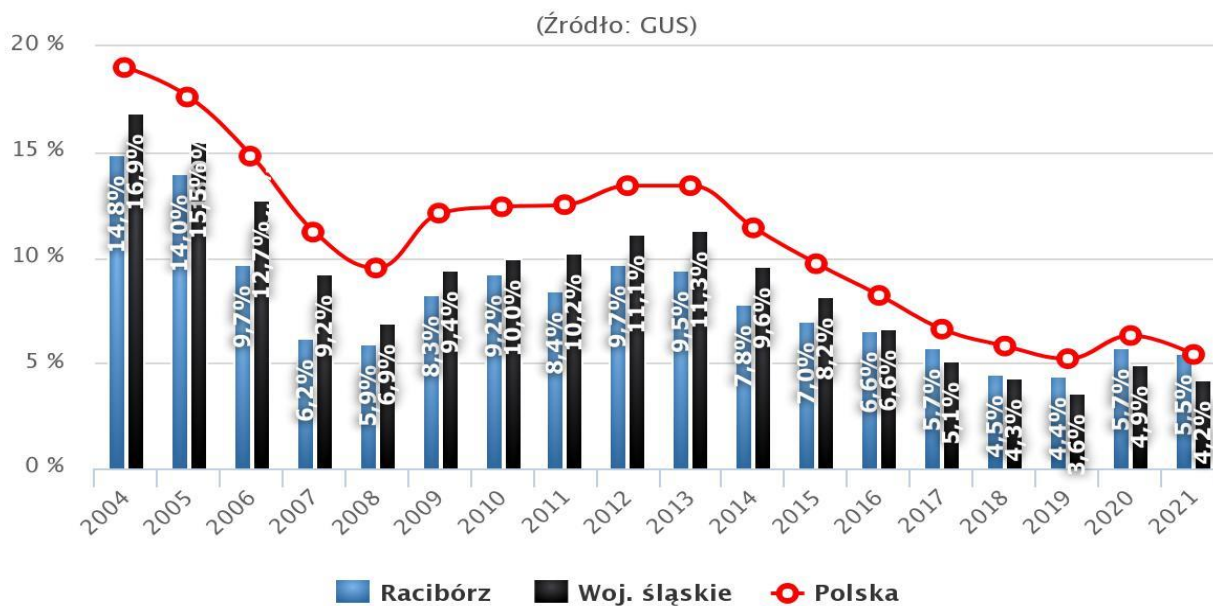
Tab. 17. Bezrobocie rejestrowane w gminie Racibórz.

	2017	2018	2019	2020	2021
Osoby zarejestrowane, jako bezrobotne (ogółem)	1095	898	898	1132	1085
W tym kobiety	672	602	542	656	616
W tym mężczyźni	423	296	356	476	469

Źródło: PUP Racibórz

Szacunkowa stopa bezrobocia w Raciborzu zmalała od 2017 r. o jedynie 0,2% i wyniosła w 2021 r. 5,5%.

Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w Raciborzu w latach 2004 – 2021

www.polskawliczbach.pl

II 6. 2. Zatrudnienie

Jak podaje GUS¹³, w Raciborzu na 1000 mieszkańców pracuje 268 osób. Jest to nieznacznie mniej od wartości dla województwa śląskiego (277 osób) oraz nieznacznie więcej od wartości dla Polski (257 osób).

Spośród wszystkich pracujących ogółem ponad połowę (51,4%) stanowią kobiety, a 48,6% mężczyźni.

Należy odnotować, że w 2021 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Raciborzu wynosiło 5 907,56 zł.

Odpowiada to 98,40% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Raciborza 2 051 osób wyjeżdża do pracy do innych miast, a 3 876 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi 1 825.

Najwięcej, bo 44,1% aktywnych zawodowo mieszkańców Raciborza, pracuje w przemyśle i budownictwie.

Natomiast 14,0% w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), a 15,2% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja).

Najmniej liczna (1,8%) część mieszkańców aktywnych zawodowo pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

II 6. 3. Przedsiębiorczość

W roku 2021 przelamana została stała dotąd tendencja do zmniejszania się liczby nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów z siedzibą w Raciborzu. W 2021 r. liczba ta w sposób skokowy przekroczyła stan z 2019 r. oraz bardzo zbliżyła się do tego, z 2018 r.

Od 2019 r. wzrosła również liczba przedsiębiorców, dla których Racibórz jest głównym miejscem wykonywania działalności gospodarczej (o 2,6%).

W 2021 r. liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON w Raciborzu stanowiła 8,7% wszystkich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w województwie śląskim.

Na opisany stan rzeczy mają wpływ liczne i zróżnicowane działania władz gminy w kierunku promocji gospodarczej miasta, które przybliżono w następnym podrozdziale. Należy kontynuować i rozwijać politykę władz samorządowych w stronę systemu zachęt dla

¹³ <https://www.polskawliczbach.pl/Raciborz#rynek-pracy>, stan na 31.12.2021 r.

zakładania i prowadzenia działalności na terenie Raciborza przez pracodawców, przedsiębiorców i inwestorów.

Tab. 18. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON w Raciborzu oraz w województwie śląskim w latach 2018 -2021 i liczba przedsiębiorców, dla których Racibórz jest głównym miejscem wykonywania działalności gospodarczej (CEIDG).

	2018	2019	2020	2021
Racibórz	343	315	281	334
Woj. śląskie	37 490	36 872	30 774	35 314
Liczba przedsiębiorców, dla których Racibórz jest głównym miejscem wykonania działalności gospodarczej (CEIDG)	3004	2995	3037	3073

Źródło: UM Racibórz

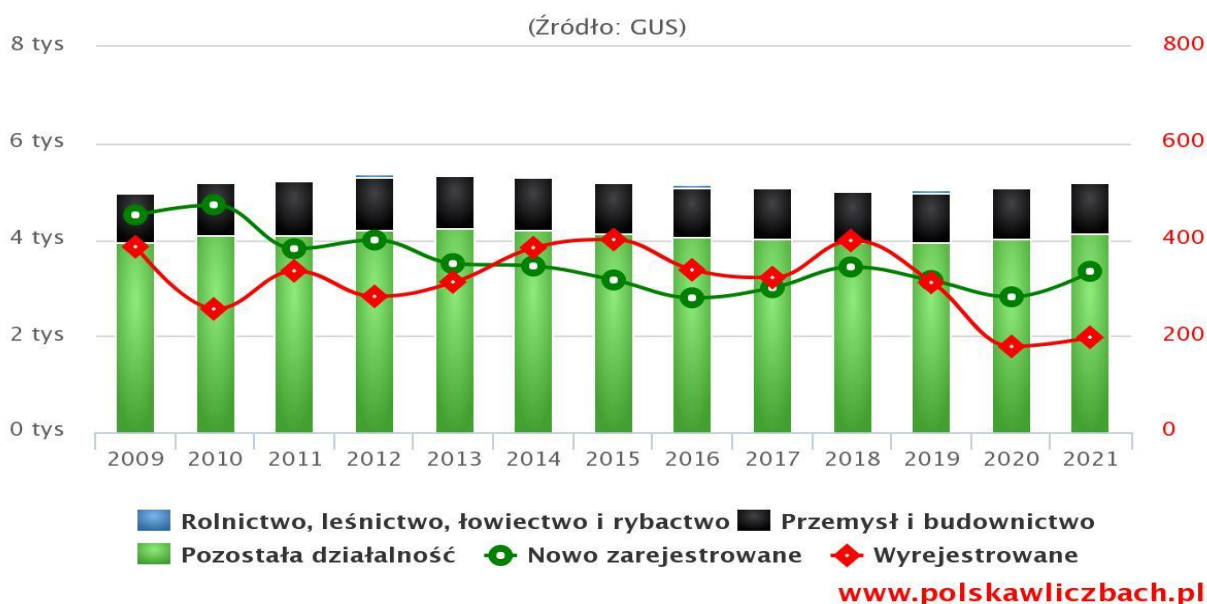
Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w Raciborzu w roku 2021 najwięcej (482) jest stanowiących spółki cywilne.

Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (4 972) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających od 0 do 9 pracowników.

Najwięcej, bo 78,4% (4 110) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest, jako „pozostała działalność”, 0,9% (49) podmiotów, jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 20,6% (1 081) podmiotów.

Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w Raciborzu najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (23.5%) oraz budownictwo (13.5%)

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2009 – 2021

II 6. 4. Działania zwiększające potencjał gospodarczy gminy

Do głównych działań podejmowanych przez władze gminy Racibórz w celu rozwoju gospodarczego regionu i przyciągnięcia inwestorów oraz pracodawców należą:

- przygotowanie, a następnie sprzedaż terenów inwestycyjnych,
- realizacja programu „Lokale na start”,
- ulgi w podatkach lokalnych,
- prowadzenie Raciborskiego Inkubatora Przedsiębiorczości,
- działania promocyjne (targi, konferencje, warsztaty).

II 7. Dostęp do oferty kulturalnej

II 7. 1. Analiza działań instytucji kultury w l. 2018-2021

Racibórz jest ośrodkiem skupiającym działalność kulturalną w wymiarze subregionalnym.

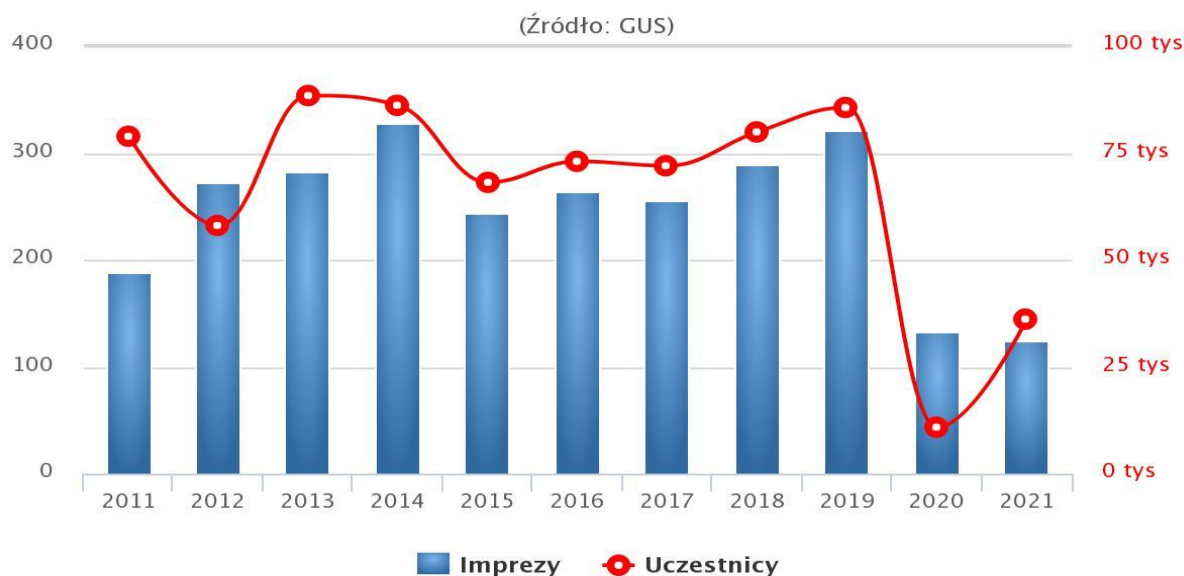
W 2022 r. na terenie gminy Racibórz funkcjonują instytucje kultury:

- Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Ryszarda Kincla (z 8 filiami);
 - Muzeum w Raciborzu;
 - Raciborskie Centrum Kultury;
 - Raciborskie Centrum Kultury - Dom Kultury "Strzecha"
 - Młodzieżowy Dom Kultury;
 - Agencja Promocji Ziemi Raciborskiej i Wspierania Przedsiębiorczości na Zamku Piastowskim
- które wspólnie budują interesujący konglomerat działań adresowanych do szerokiego i zróżnicowanego kręgu odbiorców, nie tylko z terenu miasta ale i całego regionu

Ponadto w Raciborzu działają 2 kina posiadające 2 sale z 574 miejscami na widowni (kino Przemko i Bałtyk).

Dane z lat 2020-2021 na temat instytucji kultury, w tym zwłaszcza z 2020 r., należy odczytywać koniecznie mając na uwadze, że był to wyjątkowo trudny czas także dla prowadzenia działań kulturalnych, ponieważ instytucje kultury musiały błyskawicznie dostosować się do zmieniających się w czasie ograniczeń sanitarnych wprowadzonych, aby przeciwdziałać epidemii Covid-19. W latach 2020 i 2021 przez szereg miesięcy instytucje kultury pozostawały zamknięte dla publiczności na mocy przepisów ustawowych, aby przeciwdziałać szerzeniu się epidemii. Instytucje skoncentrowały się wówczas na działaniach zdalnych.

Imprezy organizowane przez domy kultury oraz ich uczestnicy w latach 2011 – 2021

II 7. 2. Dotacje dla ngo na działania kulturalne

W 2021 r. liczba organizacji pozarządowych, które otrzymały dotacje na działalność kulturalną, przewyższyła stan nie tylko sprzed epidemii, ale również ten, z 2018 r.

W związku z koniecznością przeciwdziałania szerzeniu się epidemii Covid-19 w roku 2020 zmniejszono pulę środków przeznaczonych na dotację dla działalności kulturalnej ngo. Natomiast już w 2021 r. kwota ta znacząco wzrosła i powoli zbliża się do pułapu sprzed epidemii.

Tab. 19. Dotacje na działalność kulturalną udzielone w trybie ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie w 2018-2021.

	2018	2019	2020	2021
Liczba organizacji Pozarządowych	15	13	10	16
Przeznaczona kwota dofinansowania	150 000,00 zł	150 000,00 zł	100 000,00 zł	137 000,00 zł

Źródło: Opracowanie własne

II 8. Sport i rekreacja

Gmina Racibórz zapewnia mieszkańcom dostęp do infrastruktury i wydarzeń z zakresu sportu, rekreacji i kultury fizycznej.

O tą sferę życia dba Ośrodek Sportu i Rekreacji w Raciborzu.

Do dyspozycji mieszkańców Raciborza są m.in.: 2 pływalnie, 4 korty tenisowe, 2 boiska do piłki siatkowej, 4 hale sportowe, kręgielnia, 8 ośrodków nauki sportów walki, 8 ośrodków

fitness i siłownie.

W okresie od stycznia do grudnia 2021 r. z bazy sportowo-rekreacyjnej Ośrodka Sportu i Rekreacji skorzystało 334 586 osób, co stanowi o 7% więcej, niż w roku 2020 (312.339 osób). Jest to spowodowane nie tylko przez zniesienie obostrzeń sanitarnych nałożonych ze względu na trwającą pandemię Covid-19, ale również ze względu na zakończoną modernizację krytej pływalni H20stróg.

Korzystający to nie tylko osoby prywatne, ale także kluby, stowarzyszenia sportowe, zakłady pracy i placówki oświatowe, zarówno z terenu Miasta, jak i gmin ościennych.

Tab. 20. Liczba osób korzystających z obiektów sportowych Ośrodka Sportu i Rekreacji Raciborzu w latach 2020-2021.

	2020	2021
Liczba osób korzystających z obiektów sportowych Ośrodka Sportu i Rekreacji Raciborzu – ogółem	312.339	334.586

Źródło: OSIR w Raciborzu

W 2021 roku Miasto Racibórz przekazało organizację letniego wypoczynku dla rodzin przy wykorzystaniu bazy w obozie Pleśna Ośrodkowi Sportu i Rekreacji. Wypoczynek oferowany był zainteresowanym rodzinom głównie z terenu Raciborza i okolic. Sezon w obozie Pleśna rozpoczął się 03.06.2021 r. a skończył 28.08.2021 r.

W 2021 roku zrealizowano następujące celowe inwestycje na zadania:

- „Rozbudowa skateparku na ul. Zamkowej” – dotacja w wysokości 68.265,00 zł,
- „Modernizacja domków kempingowych w Oborze” – dotacja w wysokości 84.381,54 zł,
- „Kompleksowa modernizacja i doposażenie krytej pływalni H20stróg w Raciborzu wraz z wykonaniem dokumentacji” – wartość dotacji 997.336,96 zł, środki własne 111.233,08 zł,
- „Raciborskie Centrum Aktywnej Integracji Społecznej” wykonanie Projektu Funkcjonalno Użytkowego – dotacja w wysokości 84.920,90 zł,
- „Montaż systemu telewizji dozorowej obiektów kemping i basen Obora – Etap I – środki własne 20.806,99 zł.

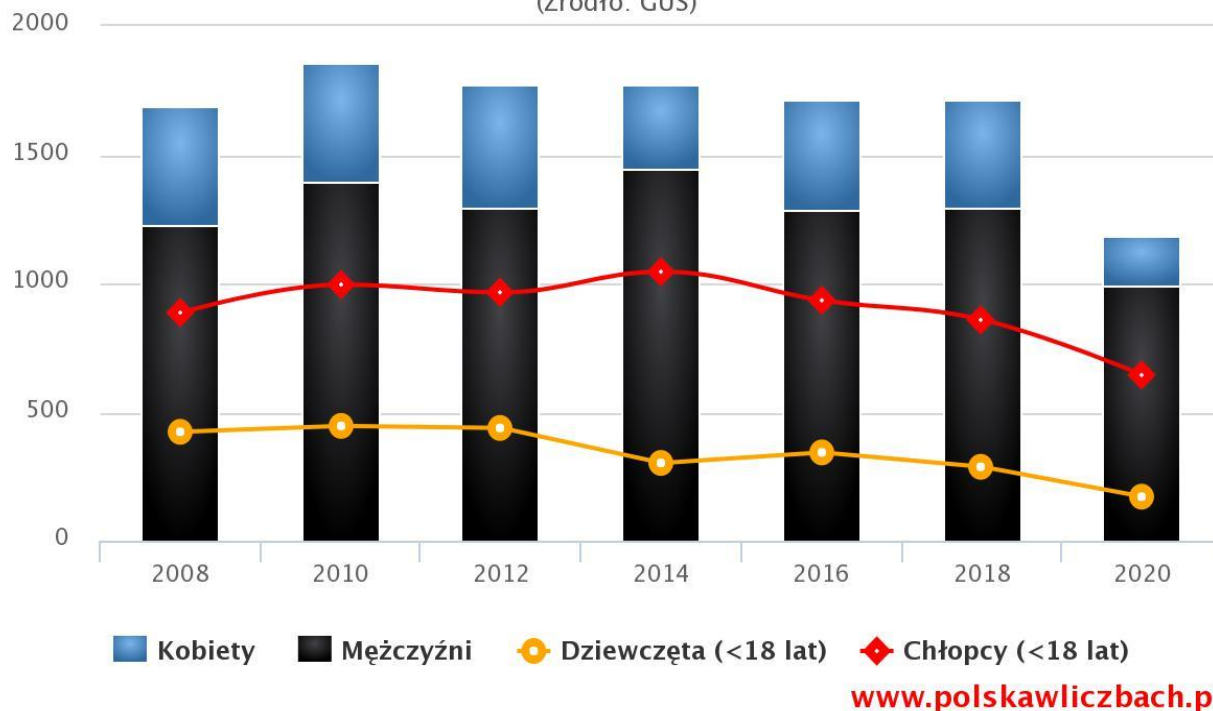
W Raciborzu na przestrzeni lat 2008-2019 liczba osób ćwiczących w klubach sportowych utrzymywała się na zbliżonym poziomie, wykazując nieznaczne wahania. W 2020 r. liczba to radykalnie spadła, co jest wywołane ograniczeniami w funkcjonowaniu obiektów sportowych podczas epidemii Covid-19.

Wśród ćwiczących zdecydowanie przeważają pod względem liczebnym mężczyźni, w tym szczególnie ci, w wieku do 18 r.ż.

Na poniższym wykresie zaprezentowano dane o liczbie osób korzystających z oferty klubów sportowych na terenie Raciborza w latach 2008-2020.

Ćwiczący w klubach sportowych w Raciborzu w latach 2008 – 2020

(Źródło: GUS)

II 9. Turystyka – walory historyczne i przyrodnicze

Miasto Racibórz posiada wiele atrakcji dla turystów. Należy w szczególności wymienić zabytki: zamek książęcy, park zamkowy, fortyfikacje miejskie, Kolumnę Maryjną, poddominikański kościół św. Ducha – Muzeum, kościół Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny (farny), poddominikański kościół św. Jakuba, kościół św. Mikołaja, kościół św. Jana Chrzciciela, Kościół Matki Bożej, Grób świątobliwej Dulcissimy, Śląskie Obserwatorium Geofizyczne, budynki sądowe, gład narzutowy, park im. Miasta Roth, Arboretum Bramy Morawskiej i Spichlerz w Sudole.

W Gminnej Ewidencji Zabytków figuruje 597 zabytków nieruchomych i 28 obiektów małej architektury, pomników oraz figur (stan na 08.08.2019 r.).

Oferta dla osób aktywnych to m.in. Aquapark H2Ostróg (www.aquapark.raciborz.pl) z basenem, sauną, zjeżdżalnią, jacuzzi i grotą solną. Wypożyczonymi na rynku rowerami dojedziemy ścieżkami rowerowymi w najciekawsze zakątki miasta i okolic. W sezonie czynne są spływy kajakowe po Odrze. Wodowanie odbywa się przy plaży miejskiej w Parku Zamkowym, gdzie mieści się punkt bistro oraz wiele atrakcji dla dzieci i młodzieży.

W Arboretum Bramy Morawskiej (www.arboretum-raciborz.com.pl) można odpocząć wśród zieleni, spacerować po lesie, zimą zjeżdżać na sankach, odwiedzić mini zoo oraz całoroczny, Zaczarowany ogród. Tuż obok, przy ul. Markowickiej mieści się otwarty basen miejski (czynny latem) i Kemping Obora z ogrzewanymi domkami. Racibórz słynie również z organizacji cyklicznych imprez biegowych (osir-raciborz.pl).

Na terenie gminy znajduje się rezerwat leśno-stawowy Łęczczok utworzony w 1957 roku dla ochrony wielogatunkowego lasu łągowego i pocysterskich stawów rybnych. Fauna Łęczczoka obejmuje m.in. 249 gatunków ptaków, kilkaset gatunków bezkręgowców, ponadto 46 gatunków dziko żyjących ssaków, itd. Na liście gatunków chronionych znajdują się: ślimak winniczek, ropucha zwyczajna i zielona, kumak nizinny, huczek ziemny, traszka grzebieniasta i zwyczajna, rzekotka drzewna, zaskroniec, jaszczurka zwinka, jeż, kret, ryjówka, wiewiórka, łasica oraz liczne gatunki ptaków.

Ponadto na terenie gminy jest położonych 17 pomników przyrody.

Trwają obecnie prace nad ustanowieniem w Raciborzu parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniającego się krajobrazowo terenu z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej starego miasta Racibórz.

II 10. Oświata

Gmina Racibórz jest organem prowadzącym dla szkół podstawowych, zespołu żłobków i przedszkoli zlokalizowanych na jej terenie.

Do zadań samorządu gminnego należy m.in. ustalenie sieci publicznych przedszkoli oraz określenie granic obwodów szkół podstawowych. Organ prowadzący ma obowiązek zapewnienia właściwych warunków prowadzenia działalności przez jednostki oświatowe, w tym warunków materialno-organizacyjnych. Jednym z istotnych zadań jednostki samorządu terytorialnego, jako organu prowadzącego jest zapewnienie bezpieczeństwa oraz zapewnienie higienicznych warunków do nauki dzieci i młodzieży.

W formie poniższej tabeli zestawiono dane liczbowe na temat dzieci i młodzieży, które uczęszczają do raciborskich podmiotów systemu oświaty w 2021 r. oraz o stanie kadry pedagogicznej.

Tab. 21. Wybrane statystyki oświatowe wg stanu na dzień 30 września.

	2020	2021
Liczba przedszkoli	Publiczne: 16 (w tym 4 w zespołach szkolno-przedszkolnych) Niepubliczne: 4	Publiczne: 16 (w tym 4 w zespołach szkolno-przedszkolnych) Niepubliczne: 4
Liczba wychowanków przedszkoli	1710	1713
Liczba szkół podstawowych	Publiczne: 10 (w tym 4 w zespołach szkolno-przedszkolnych) Niepubliczne: 2	Publiczne: 10 (w tym 4 w zespołach szkolno-przedszkolnych) Niepubliczne: 2 ¹⁴
Liczba uczniów SP	3200	3206
Liczba oddziałów/klas	Przedszkola: 72	72
	Szkoły podstawowe: 160	158
	Razem: 232	230
Liczba etatów nauczycieli	W przedszkolach: 120,58	121,50
	W szkołach podstawowych: 493,27	491
	Razem: 613,85	612,50
Żłobki	Publiczne: 2 (w ramach zespołu żłobków) Liczba podopiecznych: 122	Publiczne: 2 (w ramach zespołu żłobków) Liczba podopiecznych: 122
	Niepubliczne: 5	Niepubliczne: 5

Źródło: UM Racibórz

Miasto Racibórz od 30 lat jest organem prowadzącym żłobek przy ul. Słonecznej 9. Zarówno w 2020 r., jak i 2021 do jednostki uczęszczało 122 dzieci. Według danych za 2021 r. 62 dzieci otrzymało miejsce w żłobku. Liczba oczekujących na miejsce w żłobku wynosi 22 osoby.

W dniu 01.12.2021 r. powstała nowa jednostka budżetowa pod nazwą „Żłobek Miejski w Raciborzu” przy ul. Bielskiej 4A, która dysponuje miejscami dla 110 dzieci. **Wchodzi on w skład utworzonego w dniu 1.12.2021 r. Zespołu Żłobków w Raciborzu, który łączy dwie jednostki – Żłobek w Raciborzu i Żłobek Miejski w Raciborzu.** Utworzenie Zespołu Żłobków ma na celu prowadzenie wspólnej obsługi administracyjnej, kadrowej i finansowej.

W 2022 r. w Raciborzu funkcjonowały trzy placówki prowadzone przez osoby fizyczne, które świadczyły opiekę nad najmłodszymi dziećmi do lat 3: Żłobek Elfik Spółka Cywilna Daniela Szarata-Kuklewicz & Wieńczysław Kuklewicz, Żłobek Iskierka Maria Cieślik w Markowicach oraz Żłobek Pracownia Montessori.

Ponadto w 2021 r. działały 3 placówki świadczące opiekę dzienną nad dziećmi do lat 3 zatrudniające dziennych opiekunów: Raciborskie Centrum Opieki nad Dziećmi sp. z o.o. – Opiekun

¹⁴ W Raciborzu funkcjonują również 2 szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych: Katolicka Niepubliczna Szkoła Podstawowa oraz Społeczna Szkoła Podstawowa, która funkcjonowała do sierpnia 2021 r.

dzienny, Creativa oraz Placówka Opieki Diennej „Dziupla”. W maju „Dziupla” – Dzienny opiekun powiększyła swoją ofertę o dodatkowe miejsca i posiada 2 lokalizacje w mieście. Raciborskie Centrum Opieki nad Dziećmi – Opiekun dzienny działało od stycznia do sierpnia 2021 r. Łącznie placówki opieki dziennej dysponują 131 miejscami dla dzieci w wieku do lat 3. Miasto przekazuje dotację dla każdego dziecka korzystającego z opieki żłobkowej lub opiekuna dziennego w wysokości 500 zł miesięcznie.

II 11. Aktywność obywatelska

II 11. 1. Program współpracy Miasta Racibórz z ngo

Współpraca pomiędzy podmiotami trzeciego sektora a władzami samorządu Racibórz odbywa się w oparciu o coroczne Programy współpracy Miasta Racibórz z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

Na mocy Uchwały nr XXXVI/522/2021 Rady Miasta Racibórz z dnia 27 października 2021 r. przyjęto do realizacji Program współpracy Miasta Racibórz z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2022 rok.

Cel główny Programu to zaspokajanie potrzeb społecznych mieszkańców Miasta oraz wzmocnienie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy Miastem a organizacjami.

Cele szczegółowe Programu to:

- 1) umacnianie w społecznej świadomości poczucia odpowiedzialności za siebie, swoje otoczenie, wspólnotę lokalną oraz jej tradycje,
- 2) stworzenie warunków do zwiększenia aktywności społecznej mieszkańców Raciborza,
- 3) budowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez aktywizację społeczności lokalnej,
- 4) powadzenie nowatorskich i bardziej efektywnych działań na rzecz mieszkańców,
- 5) uzupełnienie działań Miasta w zakresie nieobejmowanym przez struktury samorządowe,
- 6) zwiększenie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu lokalnych problemów,
- 7) poprawa, jakości życia mieszkańców poprzez pełniejsze zaspokajanie potrzeb społecznych,
- 8) promocja dorobku i wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych,
- 9) włączenie zainteresowanych organizacji pozarządowych do realizacji programów służących rozwojowi Miasta.

II 11. 2. Formy partycypacji obywatelskiej

Mieszkańcy Raciborza angażują się w wiele różnych form partycypacji obywatelskiej, aby wspólnie z władzami gminy podejmować działania na rzecz podnoszenia standardów życia w mieście.

Są to:

- **Budżet obywatelski** – dotąd odbyło się 7 edycji. W wyniku przeprowadzonej pod koniec 2020 roku ewaluacji budżetu obywatelskiego, w 2021 roku, po dwóch rozstrzygnięciach nadzorczych uchylających w całości lub w części proponowane zmiany w zasadach raciborskiego budżetu obywatelskiego, wypracowano zupełnie nową formułę. Najważniejszą zmianą było odejście od projektów lokalnych na rzecz naboru i późniejszej realizacji wyłącznie projektów o charakterze ogólnomiejskim.
- **Inicjatywa lokalna,**
- **Spotkania Prezydenta Miasta z mieszkańcami w dzielnicach-** prezydent i zastępcy spotykają się także z mieszkańcami podczas dyżurów w wyznaczonych dniach i godzinach. To możliwość zgłaszania, omówienia i rozeznania swojej sprawy, z której prawo ma skorzystać każdy mieszkaniec.
- **Udział w Raciborskiej Radzie Działalności Pożytku Publicznego** – Rada została powołana na I kadencję w marcu 2015 r., jako organ doradczy dla Prezydenta Miasta Racibórz w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi. Od października 2021 r. trwa trzecia kadencja Raciborskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego, która w 2021 r. pozytywnie zaopiniowała 10 projektów Uchwał Rady Miasta Racibórz powiązanych ze sferą pożytku publicznego. W stosunku do 5 projektów Rada odstąpiła od opiniowania.
- **Udział w konsultacjach publicznych przez przedstawicieli ngo, co obrazuje szczegółowo poniższa tabela.** Tendencję malejącą w tym zakresie przerwano w 2021 r., kiedy to liczba projektów aktów prawa miejscowego skonsultowanych z organizacjami pozarządowymi zbliżyła się do tej, z 2018 r.

Tab. 22. Udział w konsultacjach publicznych przedstawicieli ngo w l. 2018-2021.

	2018	2019	2020	2021
Liczba projektów aktów prawa miejscowego skonsultowanych z organizacjami pozarządowymi.	54	47	45	51
Projekt Uchwały Rady Miasta Racibórz ws. Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na dany rok.	1	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne

II 11. 3. Organizacje społeczne

Na terenie gminy prowadzą działalność organizacje o bardzo zróżnicowanej formie prawnej, jak i o profilu zainteresowań obejmującym szeroki zakres celów ze sfery kultury, sztuki, sportu, rekreacji i pomocy osobom w trudnej sytuacji życiowej. Działania podmiotów są adresowane do wielu grup społecznych – od uczniów i młodzieży szkolnej, po ogół mieszkańców, seniorów i osób w kryzysie.

Biorąc powyższe pod uwagę, należy stwierdzić, że organizacje są bardzo ważnym i cennym partnerem władz Gminy Racibórz w rozwiązywaniu problemów społecznych oraz wykazują wysoką zdolność do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych. Świadczy o tym również dotychczasowa finansowa i pozafinansowa współpraca samorządu Miasta z organizacjami.

II 11. 4. Formy współpracy Miasta Racibórz z organizacjami pozarządowymi

W Raciborzu z Urzędem Miasta współpracuje około 70 organizacji pozarządowych.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi ma charakter współpracy pozafinansowej oraz finansowej.

Współpraca pozafinansowa polega na:

1. Obejmowaniu przez Prezydenta Miasta Racibórz patronatu nad przedsięwzięciami realizowanymi przez organizacje pozarządowe.
2. Wspieraniu lokalowym organizacji pozarządowych poprzez użyczenie nieruchomości.
3. Publikacji informacji na stronie urzędu.
4. Udzielaniu organizacjom pozarządowym pomocy oraz porad w kwestiach związanych z przygotowaniem ofert oraz sprawozdań, a także innymi bieżącym i zagadnieniami związanymi z realizacją zadań publicznych.
5. Prowadzeniu i aktualizacji bazy danych o organizacjach pozarządowych działających na terenie Miasta.
6. Przeprowadzeniu szkolenia dla organizacji z zakresu rozliczania dotacji i stosowania zasad wynikających z ustawy o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.
7. Współdziałaniu z Raciborską Radą Działalności Pożytku Publicznego.

Współpraca finansowa z organizacjami pozarządowymi odbywa się:

1. w trybie otwartych konkursów ofert na wspieranie zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji, zgodnie z regulacjami Ustawy. Ogłoszenia o otwartych

konkursach ofert każdorazowo zamieszczano na stronie www.bipraciborz.pl, na stronie www.raciborz.pl, a także na tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miasta. Zlecane zadania były tożsame z zadaniami priorytetowymi przedstawionymi w Programie, a przyjętymi do Programu w oparciu o Ustawę,

2. w trybie pozakonkursowym, zgodnie z przepisami art. 19 a Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

W poniższej tabeli zaprezentowano zbiorczo dane na temat współpracy finansowej ngo z gminą Racibórz w ostatnich 4 latach. W diagnozie nie uwzględniono danych za 2020 r., gdyż obostrzenia sanitarne wywołane przez epidemie powodują, że dane z tego roku nie są miarodajne i co do zasady nie wpisują się w obraz ogólnych tendencji wieloletnich.

Z analizy danych wynika, że w każdym roku kwota wydatkowana przez ngo na realizację zadań publicznych przekracza tę zaplanowaną, jako minimalną w budżecie miasta.

Kwota zaplanowana na realizację zadań publicznych przez ngo wykazuje tendencję rosnącą.

Największa część budżetu jest przeznaczana w celu dofinansowania (wsparcia) realizacji zadań publicznych przez podmioty pozarządowe.

Stale maleje liczba ogółem dofinansowanych i w pełni sfinansowanych zadań publicznych w ramach ogłoszonych konkursów ofert oraz w ramach kontynuacji zadań wynikających z umów wieloletnich.

Wzrasta za to wyraźnie liczba dofinansowanych zadań publicznych w trybie pozakonkursowym oraz środków przeznaczonych na ten cel.

Tab. 23. Współpraca finansowa Raciborza z ngo w l. 2018-2021.

	2018	2019	2020	2021
Kwota zaplanowana na realizację zadań publicznych przez ngo (minimalna)	2 744 000,00 zł.	2 774 000,00 zł.	3 366 000,00 zł.	3 194 000,00 zł.
Kwota wydatkowa na, w tym:	3 333 810,00 zł.	3 144 378,00 zł.	2 580 976,00 zł.	3 548 861,50 zł.
1/ na wsparcie realizacji zadań publicznych	2 407 400,00 zł.	2 596 570,00 zł.	1 563 436,00 zł.	2 767 407,90 zł.
2/ w ramach umów wieloletnich, których kontynuacja przypadła na dany rok	674 000,00 zł.	465 000,00 zł.	801 000,00 zł.	544 000,00 zł.
3/ w trybie pozakonkursowym, zgodnie z przepisami art. 19 a Ustawy	102 410,00 zł.	82 808,00 zł.	76 540,00 zł.	237 453,60 zł.
4/ na powierzenie realizacji zadań publicznych	150 000,00 zł.	bd	140 000,00 zł.	bd

Liczba (do) finansowanych zadań publicznych w ramach ogłoszonych konkursów ofert oraz w ramach kontynuacji zadań wynikających z umów wieloletnich (razem)	110	98	93	83
Liczba dofinansowanych zadań publicznych w trybie pozakonkursowym	13	11	9	26
Liczba organizacji pozarządowych wyrażających wolę podjęcia współpracy z Miastem Racibórz na rzecz lokalnej społeczności w trybie konkursowym oraz pozakonkursowym	59	62	61	64
Liczba organizacji pozarządowych realizujących zadania publiczne (w trybie konkursowym oraz pozakonkursowym)	57	56	45	54
Liczba lokali pochodzących z zasobów Miasta użytkowanych przez organizacje pozarządowe	13	11	22	14

Źródło: Opracowanie własne

II 12. System wspierania rodziny

II 12. 1. Programy

Głównym celem Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Racibórz na lata 2023-2024 jest tworzenie sprzyjających warunków dla rodziny, a nie bezpośrednio zaspokajanie jej potrzeb.

Cel szczegółowy 1: Zapewnienie rodzinom żyjącym w trudnych warunkach materialnych socjalnego bezpieczeństwa poprzez dostarczenie usług.

Cel szczegółowy 2: Wspieranie rodzin niewydolnych wychowawczo.

Cel szczegółowy 3: Rozwój aktywności społecznej na rzecz dziecka i rodziny.

Cel szczegółowy 4: Zapewnienie bezpieczeństwa dziecku i rodzinie poprzez podejmowanie działań interdyscyplinarnych.

Cel szczegółowy 5: Podnoszenie kwalifikacji pracowników instytucji i organizacji wspierających rodzinę.

Zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są realizowane zgodnie z zasadą pomocniczości zwłaszcza, gdy przepisy przywołanej ustawy przewidują możliwość zlecenia

realizacji tych zadań przez organy jednostek samorządu terytorialnego. Na terenie miasta działania na rzecz rodzin wymagających wsparcia realizują: Ośrodek Pomocy Społecznej, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, szkoły, przedszkola, Sąd Rejonowy, kuratorzy zawodowi i społeczni, Policja, Urząd Miasta, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz organizacje pozarządowe realizujące zadania na rzecz wspierania rodziny.

Adresatami Programu są rodziny z dziećmi, zamieszkujące na terenie Gminy Racibórz.

W celu wzmocnienia funkcji rodziny i budowania więzi rodzinnych realizowane były także programy dla rodzin wielodzietnych. **Gminny Program „Rodzina +”** skierowany jest do rodzin wielodzietnych zamieszkałych na terenie miasta Racibórz. Program „Rodzina +” funkcjonuje od 1 września 2011 roku.

Program został przyjęty do realizacji na mocy uchwały nr V/56/2011 Rady Miasta Racibórz z dnia 30 marca 2011 r., a następnie został znowelizowany na podstawie postanowień uchwały nr XI/121/2015 Rady Miasta Racibórz z dnia 28 października 2015 r.

Głównym celem Programu „Rodzina +” jest promowanie rodziców wychowujących troje i więcej dzieci oraz rodzin zastępczych, wspieranie ich rozwoju, a także zwiększenie możliwości zaspokojenia niektórych potrzeb w szczególności rekreacyjnych, sportowych i kulturalnych zamieszkałych na terenie miasta Racibórz oraz promocja rodziny, jako tej najważniejszej komórki społecznej. Ocena stopnia realizacji Programu „Rodzina +” sporządzana jest, co roku w postaci raportu z realizacji zadań Wydziału Lokalowego i Spraw Społecznych.

II 12. 2. Pomoc dla rodzin

Widać ogólną tendencję do zmniejszania się liczby rodzin korzystających z większości rodzajów pomocy materialnej i niematerialnej.

Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia rodzinne z dodatkami obniżyła się o 5%. W przypadku świadczeń rodzicielskich o 12%, a zasiłków przyznane na podstawie ustawy o pomocy społecznej – o 24%. Aż o 40% zmniejszyła się liczba rodzin, którym przyznano Kartę Dużej Rodziny, co należy łączyć ze spadkowym trendem w dzietności.

Należy przy tym zauważyć również istotne właściwości wzrostowe w innych kategoriach pomocy. Np. a przestrzeni tylko dwóch lat liczba rodzin, które skorzystały ze świadczenia wychowawczego 500+ wzrosła ponad 6 krotnie, a Kartę Rodzina+ wydano w 2021 r. o 21% rodzin więcej.

Tab. 24. Pomoc materialna i niematerialna udzielana rodzinom przez OPS Racibórz w l. 2020-2021.

Pomoc materialna udzielana rodzinom (liczba rodzin)		
	2020	2021
Świadczenia rodzinne z dodatkami	2436	2324
Świadczenie wychowawcze „500+”	857	5392
Świadczenie rodzicielskie	182	161
Świadczenie pielęgnacyjne	163	168
Zasiłek pielęgnacyjny	1440	1402
Świadczenie „Dobry start”	3630	2
Jednorazowe świadczenie na podstawie ustawy „Za życiem”	8	3
Zasiłki przyznane na podstawie ustawy o pomocy społecznej	136	103
Pomoc niematerialna udzielana rodzinom (liczba świadczeń)		
	2020	2021
Złożenie wniosku o wydanie Karty Dużej Rodziny	254	207
Wydanie Karty Dużej Rodziny	876	524
Złożenie wniosku o wydanie Karty Rodzina+	200	248
Wydanie Karty Rodzina+	647	785
Wyżywienie w szkołach na podstawie decyzji administracyjnej	87	69
Wyżywienie w przedszkolach na podstawie decyzji administracyjnej	50	47
Wyżywienie w szkołach na podst. Modułu III 1.2 Programu „Posiłek w szkole i w domu”	24	16
Wyżywienie w przedszkolach na podst. Modułu III 1.2 Programu „Posiłek w szkole i w domu”	2	3

Źródło: OPS Racibórz

II 13. Działania na rzecz seniorów 60+

Władze Gminy Racibórz dbają o wsparcie osób starszych. Na szczególną zasługują:

- **Program „Senior 60+”** został przyjęty uchwałą nr XXX/427/2013 Rady Miasta Racibórz z dnia 26 czerwca 2013 r. i funkcjonuje w Raciborzu od 1 października 2013 roku. Program „Senior 60+” ma na celu podniesienie poziomu aktywności mieszkańców, którzy ukończyli 60 rok życia. Zadaniem programu jest stworzenie systemu ulg na korzystanie z dóbr i usług oferowanych przez gminę i partnerów prywatnych. Warunkiem uczestnictwa w Programie jest posiadanie karty „Senior 60 +”, która wydawana jest w Wydziale Spraw Społecznych bezterminowo. Karta upoważnia do korzystania ze zniżek przyznanych przez partnerów programu.
- **Program „Wspieraj Seniora”** uruchomiony w ramach Solidarnościowego Korpusu Wsparcia Seniorów w IV kwartale 2020 roku Program ma na celu ochronę zdrowia i życia naszych Seniorów. Program zakłada pomoc w dostarczaniu niezbędnych produktów do domu Seniora, by ograniczyć konieczność wychodzenia osób starszych na zewnątrz podczas pandemii, ze względu na ich bezpieczeństwo. W ramach programu pracownicy realizowali cykliczne zakupy dla seniorów zgłoszonych za pośrednictwem infolinii oraz telefonicznych zgłoszeń bezpośrednio do Ośrodka. W 2021 roku ogólna liczba zgłoszeń zarejestrowanych przez tut. Ośrodek w ramach programu „Wspieraj Seniora” – wynosiła 80, z czego w ramach infolinii zarejestrowano 8 zgłoszeń, pozostałe 72 zgłoszenia przyjęto poza infolinią. Całkowity koszt realizacji programu „Wspieraj Seniora” w roku 2021 wyniósł 28 418,68 zł, z czego z dotacji wydano kwotę 20 384,70 zł, a wkład własny wyniósł 8 033,98 zł.

II 14. Ochrona środowiska naturalnego

Władze gminy Racibórz realizują różnorodne i wielokierunkowe działania w celu ochrony stanu lokalnego ekosystemu. Należy w tym zakresie wymienić wdrażania w życie postanowień następujących dokumentów:

1/ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Raciborza - jest dokumentem strategicznym, który koncentruje się na podniesieniu efektywności wykorzystania energii, zwiększeniu udziału odnawialnych źródeł energii w ogólnym bilansie rynku energii oraz redukcji emisji gazów cieplarnianych. Istotą Planu jest osiągnięcie korzyści ekonomicznych, społecznych i środowiskowych wynikających z działań zmniejszających emisje gazów cieplarnianych. Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta Raciborza przyjęty został uchwałą nr XVI/197/2016 Rady

Miasta Racibórz z dnia 23 marca 2016r.. Dokument został zaktualizowany uchwałą nr XL/615/2018 Rady Miasta Racibórz z dnia 30 maja 2018 r.

Celem strategicznym planu było dążenie do utrzymania niskoemisyjnego rozwoju gospodarczego i zaspokajania potrzeb społeczeństwa tj. rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta Racibórz do roku 2020 bez wzrostu zapotrzebowania na energię pierwotną i finalną, bez wzrostu emisji, CO₂ i przy zwiększeniu udziału energii odnawialnej w bilansie energetycznym. Plan przewidywał cele szczegółowe i działania, których realizacja w latach 2016-2020 powinna pozwolić na osiągnięcie:

- poziomu redukcji emisji, CO₂ w wysokości 21 112,2 Mg CO₂/rok,
- poziomu redukcji zużycia energii w wysokości 53 390,2 Mwh/rok,
- zwiększenia poziomu zużycia energii z OZE o 2 595,6 Mwh/rok.

Plan gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Raciborza z założenia miał być realizowany do roku 2020. Pierwotnie planowano w 2020 r. sporządzenie raportu z realizacji zadań ujętych w Planie Gospodarki Niskoemisyjnej za lata 2018-2019 oraz aktualizację dokumentu. Niemniej jednak ze względu na sytuację epidemiologiczną odstąpiono od ich sporządzania. Opracowanie raportu z realizacji planu zlecono w 2021 r. Trwają prace nad jego opracowaniem. Po ich zakończeniu rozpoczęte zostaną prace nad opracowaniem PGN do roku 2030.

2/ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Racibórz na lata 2020-2023 wraz z perspektywą do roku 2027 - zgodnie z zapisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, jest narzędziem prowadzenia polityki ochrony środowiska w gminie, czyli tworzenia warunków do działań związanych z ochroną środowiska i zrównoważonym rozwojem. Obowiązujący Program na lata 2020-2023 wraz z perspektywą do 2027 roku przyjęty został uchwałą nr XXIII/318/2020 Rady Miasta Racibórz z dnia 30 września 2020 r. Program zawiera zadania, które będą realizowane w latach 2020-2023 oraz w perspektywie do roku 2027.

Program opracowany został na podstawie oceny stanu środowiska z uwzględnieniem dziesięciu obszarów przyszłej interwencji: ochrona klimatu i jakości powietrza, zagrożenia hałasem, pola elektromagnetyczne, gospodarowanie wodami, gospodarka wodno-ściekowa, zasoby geologiczne, gleby, gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, zasoby przyrodnicze w tym leśne i zagrożenia poważnymi awariami. Dokument uwzględnia najbardziej istotne kierunki rozwoju zaczerpnięte z dokumentów wyższych szczebli przyjmując perspektywę czasową zgodną z tymi dokumentami lub porównywalną.

Zgodnie z wymaganiami ustawowymi w cyklach dwuletnich powinny być opracowywane Raporty z wykonywania Programu. W 2020 r. opracowano Raport z realizacji „Programu ochrony środowiska dla Gminy Racibórz na lata 2016-2019 wraz z perspektywą do roku 2023” za lata 2018 -2019. W dokumencie tym zobrazowano, w zestawieniach tabelarycznych, jak przebiegała realizacja

planowanych zadań własnych Gminy, jak i zadań monitorowanych (realizowanych przez inne jednostki, przedsiębiorców i mieszkańców) w wyznaczonym czasookresie. W 2022 roku opracowany zostanie pierwszy raport z realizacji obecnie obowiązującego Programu za lata 2020 – 2021.

3/ Program usuwania azbestu z terenu Miasta Racibórz przyjęty został uchwałą nr XLI/582/2014 Rady Miasta Racibórz z dnia 25 czerwca 2014. Zgodnie z danymi wyjściowymi zawartymi w tym dokumencie ilość azbestu zlokalizowana na terenie Miasta Racibórz na koniec 2013 r. wynosiła 714,7 ton, z czego 527,3 tony własności osób fizycznych (wartość oszacowana zgodnie z założeniem Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski, że 1 m² płyty azbestowo-cementowej waży średnio 11 kg). Harmonogram rzeczowy usuwania azbestu zakładał usunięcie 50 % w latach 2014-2022 oraz pozostałej ilości w latach 2023-2032. W 2022 r. będzie opracowany raport z jego realizacji oraz projekt nowego dokumentu.

Zgodnie z danymi zawartymi w Bazie Azbestowej na dzień 31.12.2021 roku na terenie Raciborza pozostaje do usunięcia 576,763 Mg wyrobów zawierających azbest. Obecnie obowiązujący wskaźnik masy azbestu wynosi 15 kg/m² – decyzja o korekcie wartości przelicznika stosowanego do określania ilości wyrobów zawierających azbest została podjęta przez Ministerstwo w 2019 r. Realizując cele zawarte w Programie Miasto udziela dotacji z budżetu na realizację inwestycji związanych z usuwaniem elementów zawierających azbest z obiektów budowlanych. Ponadto w 2019 r. Miasto pozyskało dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014 – 2020 na realizację projektu pn.: „Poprawa stanu środowiska naturalnego w mieście Racibórz poprzez oczyszczenie miasta z odpadów zawierających azbest”. Projekt, który realizowany był w latach 2020-2021. W ramach realizacji projektu udało się usunąć 178,982 ton azbestu z 85 budynków. Kwota dofinansowania wyniosła 1 124 492,49 zł, z czego 95% to środki zewnętrzne, a 5% to wkład własny gminy.

II 15. Mieszkalnictwo

II 15. 1. Zasoby mieszkaniowe

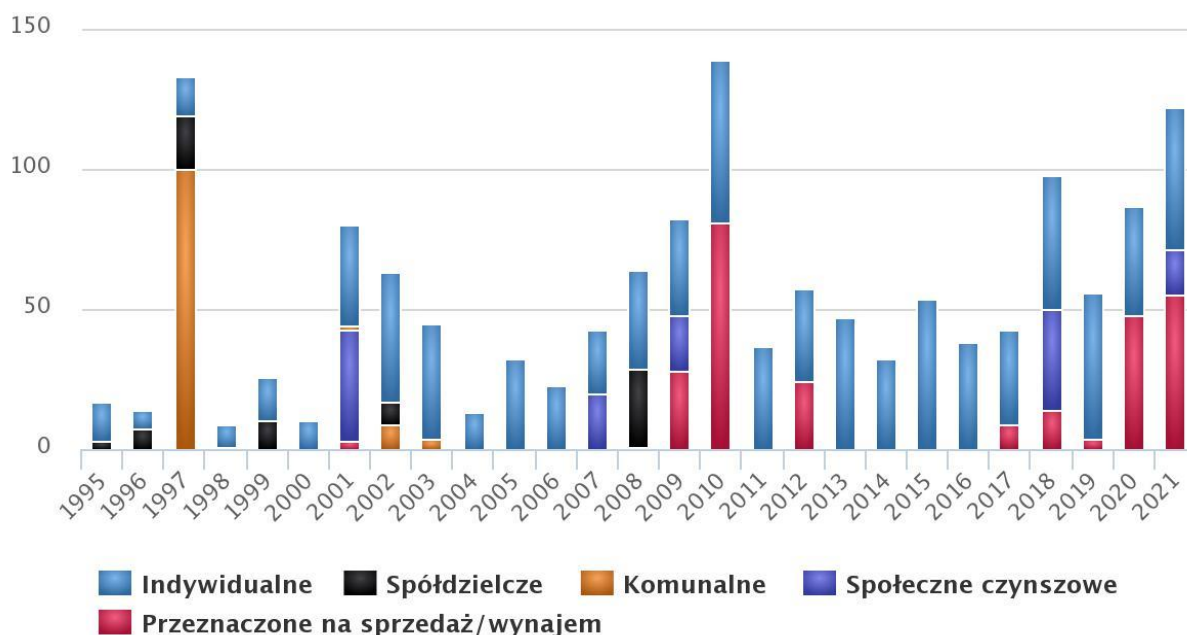
Zgodnie z danymi GUS¹⁵, w 2021 roku na terenie miasta Raciborza zostało oddanych do użytku 122 mieszkań.

Na każdych 1000 mieszkańców oddano, więc do użytku 2,27 nowych lokali. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa śląskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski.

¹⁵ Więcej: <https://www.polskawliczbach.pl/Raciborz>

Liczba mieszkań oddanych do użytku w latach 1995–2021

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Całkowite zasoby mieszkaniowe w Raciborzu to 20 814 nieruchomości. Na każdych 1000 mieszkańców przypadają, zatem 384 mieszkania. Jest to wartość nieznacznie mniejsza od wartości dla województwa śląskiego oraz porównywalna do średniej dla całej Polski. 45,1% mieszkań zostało przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem, 41,8% na cele indywidualne, 13,1% jako lokale społeczne czynszowe. Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach w Raciborzu to 4,22 i jest porównywalna do przeciętnej liczby izb dla województwa śląskiego oraz większa od przeciętnej liczby pokoi w całej Polsce. Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania w 2021 roku w Raciborzu to 106,30 m² i jest porównywalna do przeciętnej powierzchni użytkowej dla województwa śląskiego oraz znacznie większa od przeciętnej powierzchni nieruchomości w całej Polsce.

Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 99,41% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 97,91% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 96,37% mieszkań posiada łazienkę, 89,02% korzysta z centralnego ogrzewania, a 86,43% z gazu sieciowego.

II 15. 2. Programy

Gmina Racibórz podejmuje działania w kierunku rozwoju i modernizacji infrastruktury mieszkaniowej oraz rewitalizacji przestrzeni publicznej. Należy w tym zakresie wymienić następujące programy:

1/ Program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Racibórz na lata 2020-2024

przyjęty został do realizacji uchwałą nr XIII/206/2019 Rady Miasta Racibórz z dnia 19 grudnia 2019 r. Program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy obejmuje:

- Prognozę dotyczącą wielkości oraz stanu technicznego zasobu mieszkaniowego,
- Analizę potrzeb oraz plan remontów i modernizacji wynikający ze stanu technicznego budynków i lokali, z podziałem na kolejne lata,
- Planowaną sprzedaż lokali w kolejnych latach,
- Zasady polityki czynszowej oraz warunki obniżania czynszu,
- Sposób i zasady zarządzania lokalami i budynkami wchodzącymi w skład mieszkaniowego zasobu gminy oraz przewidywane zmiany w zakresie zarządzania mieszkaniowym zasobem gminy w kolejnych latach,
- Źródła finansowania gospodarki mieszkaniowej,
- Wysokość wydatków w kolejnych latach, z podziałem na koszty bieżącej eksploatacji, koszty remontów oraz koszty modernizacji lokali i budynków wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy, koszty zarządu nieruchomościami wspólnymi, których gmina jest jednym ze współwłaścicieli, a także wydatki inwestycyjne,
- Opis innych działań mających na celu na celu poprawę wykorzystania i racjonalizację gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy.

2/ Wieloletni Plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych na lata 2019-2021 na terenie Miasta Racibórz - został przyjęty Uchwałą nr XXVIII/375/2021 Rady Miasta Racibórz z dnia 27 stycznia 2021 r. Dokument opracowany jest zgodnie z art. 21 ust. 5 Ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz.2028) Opracowanie określa:

- planowany zakres usług wodociągowo-kanalizacyjnych,
- przedsięwzięcia rozwojowo-modernizacyjne w poszczególnych latach,
- przedsięwzięcia racjonalizujące zużycie wody oraz wprowadzanie ścieków,
- nakłady inwestycyjne w poszczególnych latach,
- sposoby finansowania inwestycji.

Tworząc plan w zakresie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na lata 2021-2024 wzięto pod uwagę:

- konieczność przeprowadzenia modernizacji sieci w związku z planowanymi remontami dróg,
- modernizacje sieci, na których awarie występują najczęściej oraz ze względu na zły stan techniczny sieci,
- sukcesywną budowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w ramach dozbierania nowych terenów wraz ze sporządzeniem koniecznych dokumentacji,

- utworzono rezerwę finansową na wykup sieci budowanych przez inwestorów indywidualnych.

Z uwagi na intensywny rozwój budownictwa w planie wieloletnim utworzono również rezerwę na dozbieranie nowych terenów zarówno w zakresie sieci wodociągowej jak i kanalizacyjnej.

II 16. Wspieranie osób niepełnosprawnych

II 16. 1. Świadczone pomocy

Na przestrzeni ostatnich pięciu lat trzy niepełnosprawność pozostaje jedną z najczęstszych przyczyn przyznawania pomocy społecznej przez OPS w Raciborzu. Dwa pozostałe to długotrwała lub ciężka choroba oraz bezrobocie.

Należy przy tym zauważyć, że systematycznie maleje liczba zarówno rodzin, jak i osób, którym przyznano świadczenia z tytułu niepełnosprawności - liczba rodzin spadła o 31%, a liczba osób o 44%.

Tab. 25. Przyznawania pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w l. 2017-2021.

	2017		2018		2019		2020		2021	
	l. rodzin	l. osób	l. rodzin	l. osób	l. rodzin	l. osób	l. rodzin	l. osób	l. rodzin	l. osób
Niepełnosprawność	341	560	300	478	289	447	276	406	235	316

Źródło: OPS Racibórz

II 16. 2. Program „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej”

Program finansowany jest ze środków Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych - całkowita kwota dofinansowania to 13 833,75 zł. **Głównym celem programu jest podejmowanie działań przeciwdziałających dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność oraz wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych, poprawę funkcjonowania w życiu społecznym, ograniczanie skutków niepełnosprawności oraz stymulację do podejmowania wszelkiego rodzaju aktywności.**

W czerwcu 2021 r. rozpoczęto nabór uczestników do programu „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej”- Edycja 2021, jak również ogłoszono nabór na stanowisko „Asystenta Osobistego Osoby Niepełnosprawnej”. Planowany termin świadczenia usług asystenta przypadł na lipiec – grudzień 2021.

W okresie od października do grudnia 2021 r. usługami asystencji objęto 3 mieszkańców Raciborza o znacznym stopniu niepełnosprawności przez 3 wskazanych asystentów. Ogólna liczba godzin usług asystencji w ramach Programu objęła 204 godziny.

Łączna kwota wykorzystanych środków na realizację Programu wyniosła **8 750,61 zł.**

II 16. 3. Działalność Warsztatu Terapii Zajęciowej

Warsztat terapii zajęciowej¹⁶ działa, jako jednostka organizacyjna Miasta Racibórz, nieposiadająca osobowości prawnej powołana do realizacji zadań finansowanych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Powiat Raciborski w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

Główne zadania jednostki określa Statut nadany Uchwałą Rady Miasta Racibórz nr X/158/2019 z dnia 25 września 2019 r., oraz Regulamin Organizacyjny Warsztatu Terapii Zajęciowej w Raciborzu zatwierdzony Zarządzeniem Prezydenta Miasta Racibórz Nr 521/2019 z dnia 31 grudnia 2019 r. Warsztat Terapii Zajęciowej w Raciborzu jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówką stwarzającą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia lub samodzielnego życia. Realizacja tego celu odbywa się przy zastosowaniu technik terapii zajęciowej zmierzających do rozwijania wśród podopiecznych umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, a także psychologicznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych potrzebnych w pracy.

WTZ jest placówką pobytu dziennego, której uczestnikami są mieszkańcy powiatu raciborskiego. Warsztat prowadzi zajęcia rehabilitacyjne i terapeutyczne dla osób niepełnosprawnych w następujących pracowniach: gospodarstwa domowego, muzyczno-artystycznej, dziewiarskiej, obróbki tkanin, ogrodniczo-zoologicznej, plastyczno-modelarskiej, tkackiej, informatycznej, ceramicznej, technicznej, obróbki drewna, introligatorskiej, terapii życia codziennego i aktywizacji zawodowej.

¹⁶ <https://wtzraciborz.bip.finn.pl/>

III CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA - PROBLEMY SPOŁECZNE W BADANIU ANKIETOWYM

III 1. Metodologia i grupa badana

W październiku 2022 roku na terenie gminy Racibórz przeprowadzono badania lokalnej populacji, które miały na celu rozpoznanie i skalę występowania problemów społecznych mieszkańców.

W toku badań objęto w szczególności uzyskanie opinii respondentów na temat zagadnień związanych z:

- substancjami psychoaktywnymi, takimi jak alkohol, narkotyki i dopalacze,
- postawami wobec spożywania alkoholu oraz problematyką uzależnienia,
- uzależnieniem od papierosów oraz e-papierosów,
- uzależnieniami behawioralnymi,
- przemocą w rodzinie, w tym przekonań dotyczących modelu wychowania dzieci i młodzieży w kontekście stosowania kar fizycznych,
- cyberprzemocą oraz uzależnieniami od czynności związanych z nowymi technologiami,
- relacjami w szkole i przemocą rówieśniczą.

Ponadto badania objęły ocenę przez pełnoletnich mieszkańców na temat:

- jakości pracy poszczególnych instytucji publicznych na rzecz społeczności lokalnej,
- sytuacji społecznej seniorów,
- sytuacji osób z niepełnosprawnością,
- sytuacji osób w kryzysie bezdomności,
- wpływu epidemii koronawirusa na samopoczucie i zjawiska społeczne,
- stanu obecnego i postulatów związanych z usługami społecznymi w gminie.

Badania zostały zlecone przez władze gminy Racibórz, a pozyskane w jej wyniku informacje posłużyły do opracowania celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Racibórz na lata 2023-2033.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym na terenie gminy Racibórz wzięli udział losowo dobrani przedstawiciele lokalnych środowisk społecznych. Liczbę danych grup badanych zobrazowano w poniższej tabeli.

Tab. 26. Grupa badana – diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych.

	Gmina Racibórz
Pełnoletni mieszkańcy	343
Uczniowie	219
Kadra OPS Racibórz	25
Razem	587

Badania wśród respondentów z gminy Racibórz przeprowadzono za pośrednictwem tradycyjnej ankiety papierowej (PAPI). Oraz ankiety online (CAWI) przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Jest to program pozytywnie zaopiniowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Wszyscy respondenci byli informowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

Ponadto zostały przeprowadzone cztery spotkania warsztatowe, podczas których mieszkańcy i kadra pomocy społecznej wyrazili swoje zdanie na temat lokalnych problemów społecznych z toku wywiadów pogłębionych.

III 2. Podsumowanie badań i zalecane działania wobec dzieci i młodzieży

- **Uczniowie z gminy Racibórz najbardziej pozytywnie i bardzo wysoko oceniają swoje relacje z rodzicami/opiekunami.** Pozytywnie wypowiada się w tym temacie łącznie 95% uczniów z gminy, w tym dla 78% relacje z ich rodzicami/opiekunami są bardzo dobre. W drugiej kolejności uczniowie ocenili swoje relacje z kolegami i koleżankami, a na trzecim miejscu znaleźli się nauczyciele (w sumie 54% uczniów ze szkół w gminie ocenia relacje pozytywnie, w tym 12% jako bardzo dobre).

Rodziny badanych uczniów w zdecydowanej większości są zdolne do zaspokojenia własnymi siłami wszystkich swoich potrzeb. Tak twierdzi 86% uczniów ze szkół w gminie. Rodzice badanych uczniów w zdecydowanej większości posiadają stałą pracę, (68% uczniów ze szkół w gminie).

Należy też zwrócić uwagę, że 6% uczniów w Raciborzu deklaruje, że rodzice wiedzą o tym, że ich dzieci spożywają alkohol.

Uczniowie zapytani o sposób działania ich rodziców w związku z zażywaniem narkotyków przez nieletnich twierdzą najczęściej, że rodzice starają się ich chronić przed takimi substancjami (33% odpowiedzi), choć na równi podają oni również to, że rodzice starają się szukać wsparcia u specjalistów (33% odpowiedzi). Bardzo niepokojące są sugestie uczniów, którzy twierdzą, że rodzice i opiekunowie udają, że nie dostrzegają problemu (7% odpowiedzi uczniów z Raciborza) bądź wręcz w ogóle nie reagują (31% odpowiedzi).

Uczniowie, mając problem związany z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami, w pierwszej

kolejności zwróciliby się uczniowie o pomoc do swoich rodziców/opiekunów (tak wynika z 51% odpowiedzi uczniów). Dowodzi to wysokiego zaufania uczniów do swoich rodziców i opiekunów. Żaden z badanych uczniów nie zwróciłby się o wsparcie nie tylko do MOPS czy ośrodka interwencji kryzysowej, ale nawet do swoich nauczycieli.

Rekomendacja działania: na bazie tak dużego zaufania uczniów do swoich rodziców i lokalnego kapitału społecznego warto rozwijać współpracę pomiędzy kadrą nauczycielską a rodzicami w celu większego angażowania tych drugich w sprawy dzieci i szkoły. Zalecane są wspólne spotkania i warsztaty kadry pedagogicznej z rodzicami, w tym na temat profilaktyki i rozwiązywania problemów uczniów, również z zakresu uzależnień.

- **37% uczniów szkół w Raciborzu uważa, że ich rówieśnicy piją alkohol.** Największa część badanych uczniów nie ma wiedzy, dlaczego inni uczniowie sięgają po alkohol (47%), a w drugiej kolejności podają chęć zaimponowania innym (38%). Należy koniecznie zwrócić uwagę, że niemała część uczniów twierdzi, że na spożywanie alkoholu mają wpływ czynniki niezwiązane z towarzystwem innych osób, ale chęć „zapomnienia o kłopotach (tak podaje 11% uczniów ze szkół w Raciborzu). **W szkołach z terenu gminy niemal wszyscy badani uczniowie zadeklarowali jednak, że sami nigdy nie sięgnęli po alkohol (93%).** Ci, uczniowie, którzy przyznają się do kontaktu z alkoholem, podają najczęściej, że piją co najmniej raz w miesiącu (4%). Warto zauważyć, że w następnym pytaniu, w którym wymieniono już konkretne przykłady napojów alkoholowych – mniej, bo 75% uczniów zadeklarowało abstynencję. 14% uczniów ze szkół w Raciborzu przyznało, że piło alkohol lub 2 razy w życiu. Najwięcej uczniów ze szkół w Raciborzu podaje, że po raz pierwszy spróbowało alkoholu w wieku 11 -13 lat (11%), ale zdarzają się też przypadki inicjacji poniżej 10 lat (5%), a nawet poniżej 8 r.ż. (1,5%).

Z drugiej strony uczniowie w większości nie ulegają złudnym stereotypom o tym, że „piwo to nie alkohol (z tym twierdzeniem nie zgadza się 67% uczniów ze szkół w gminie). 57% jest zdania, że „każdy może uzależnić się od alkoholu”.

Uczniowie nie są pozostawieni sami sobie z zagrożeniem używania różnych substancji psychoaktywnych, jak alkohol, narkotyki, dopalacze i papierosy. Na ten temat rozmawia z uczniami wiele osób reprezentujących różne instytucje i grupy społeczne. Najczęściej są to nauczyciele (47% odpowiedzi uczniów z gminy), rodzice (45%), pedagodzy i psychologowie szkolni (29% uczniów). **Niepokojące są te wskazania uczniów, którzy deklarują, że nikt nie rozmawiał z nimi dotąd na temat zagrożeń ze strony substancji psychoaktywnych (23%) uczniów z gminy).**

Rekomendacja działania: Jest zalecane, aby kontynuować działania profilaktyczne oraz upowszechniać wiedzę o mechanizmach uzależnień od alkoholu, w szczególności wśród przedstawicieli młodego pokolenia. Gmina powinna stale monitorować występowanie i skalę czynników zagrażających prowadzeniu procesu kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży, aby zapewnić dzieciom i młodzieży dostęp do edukacji i umożliwić im wszechstronny rozwój, w tym poprzez wyrównywanie szans edukacyjnych oraz ubogacanie oferty spędzania czasu wolnego dla rodzin, dzieci i młodzieży

- **23% uczniów z Raciborza uważa, że w ich mieście są miejsca, w których nieletni może kupić alkohol bez problemu.**

Rekomendacja działania: należy przeprowadzić kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych pod względem standardów przestrzegania zasad udzielnych pozwoleń.

- **Zdaniem 19% uczniów ich rówieśnicy mają kontakt z substancjami odurzającymi. 3% badanych uczniów przyznało, że przynajmniej raz spróbowało narkotyków lub dopalaczy. Ci uczniowie, którzy wyznali, że mieli kontakt z narkotykami, podają najczęściej, że było to w wieku 17 lat lub więcej (59%), ale istnieje przy tym grupa uczniów, którzy zażyli narkotyki nawet poniżej 8 r.ż. (24% uczniów ze szkół w gminie).** Na pytanie o powody zażywania substancji odurzających, uczniowie w zdecydowanej większości udzielili wymijającej odpowiedzi, wskazując na opcję „inne”, nie precyzując przy tym, co mają na myśli. Spośród dostępnych w pytaniu opcji odpowiedzi najczęściej zaznaczano: chęć dobrej zabawy (7%). Uczniowie podają, że ich głównym źródłem wiedzy o narkotykach są „inne źródła”(55%) i Internet/telewizja (31%).

Rekomendacja działania: W świetle uzyskanych odpowiedzi z pewnością należy uwzględnić w założeniach gminnej polityki społecznej profilaktykę i przeciwdziałanie problemowi przyjmowania substancji odurzających, a także działania pomocowe dla osób i rodzin dotkniętych problemami tego rodzaju uzależnień.

- **Po 25% uczniów szkół z Raciborza deklaruje, że korzysta z komputera albo kilka razy w tygodniu, albo do 4 godzin dziennie. Jest też grupa, która przeznaczana na komputer nawet powyżej 6 godzin każdego dnia** (w obu grupach badanych po 9% uczniów). Ankietowani uczniowie ze najczęściej używają komputera do oglądania filmów (63% odpowiedzi), kontaktu ze znajomymi (51%), słuchania muzyki (51%) i nauki (51%).

Największa część uczniów ze szkół w Raciborzu nie podejmowała nigdy prób ograniczenia czasu poświęcanego na „surfowanie” po Internecie (nie robiła tego blisko połowa - 49%). **Jest niemała grupa ankietowanych uczniów, która co prawda podejmowała próby ograniczenia swojego czasu spędzanego w sieci, ale niestety bez pozytywnego skutku (17%). Ta grupa jest w potencjalnej pierwszej grupie ryzyka popadnięcia w uzależnienia behawioralne, typu sieciorholizm.**

Uczniowie w większości (78%) nie doświadczyli przypadków cyberprzemocy. Nie sposób ignorować, że pozostałe **22% uczniów z Raciborza niestety mają doświadczenia z cyberprzemocą. Uczniowie najczęściej wskazali na przypadki do nękania przez Internet poprzez wysyłanie przykrych wiadomości (11%).** Z pozyskanych odpowiedzi wynika, że uczniowie mieli styczność z wszystkimi wymienionymi, najczęściej spotykanymi w sieci formami cyberprzemocy, chociaż w dużo mniejszym zakresie, **jak śledzenie ich aktywności w Internecie i kradzież tożsamości.**

Rekomendacja działania: W ramach lokalnej polityki społecznej należy uwzględnić problematykę uzależnień behawioralnych, w tym upowszechniać wiedzę na temat zagrożeń związanych z rozwojem nowoczesnych technologii komunikowania, w których mieszczą się nie tylko uzależnienia od zachowań (jak fonoholizm, sieciorholizm, uzależnienia od mediów społecznościowych), ale również szerokie spektrum form cyberprzemocy.

III 3. Podsumowanie badań i zalecane działania wobec dorosłych mieszkańców

• **Zdaniem największej części mieszkańców gminy (łącznie 88%) najbardziej istotnym problemem w społeczności lokalnej Raciborza jest smog.** W tym dla 42% badanych jest to problem bardzo istotny a dla 46% raczej istotny. **Drugim najczęściej wskazywanym problemem jest na równi zanieczyszczenie krajobrazu (74%) i uzależnienie od Internetu (łącznie 74%).**

Trzecim w kolejności jest bieda i ubóstwo (65%), aczkolwiek tylko 1% mniej badanych podało problem alkoholizmu (64%).

Z drugiej strony za najmniej istotne problemy w społeczności lokalnej Raciborza są: stygmatyzacja osób starszych (w sumie 49%) i osób z niepełnosprawnością (również 49% badanych) oraz problem bezdomności (zdaniem łącznie 51%, w tym, dla 38% jako raczej nieistotny). Należy mieć przy tym na uwadze, że mieszkańcy Raciborza za najbardziej obarczone ryzykiem wykluczenia społecznego uznają grupę: osób bezdomnych (50%) i rodzin oraz osób dotkniętych problemami uzależnień (50%), a w opinii niewiele mniejszej części badanych są to: osoby o niskim statusie materialnym (46%) i osoby z niepełnosprawnością (46%). W trzeciej kolejności wskazywano najczęściej na rodziny uwikłane w problem przemocy. **Nie sposób też nie dostrzec, że 33%**

odpowiedzi sugeruje, jakoby seniorzy również byli narażeni na wykluczenie społeczne.

Z kolei w opinii badanych pracowników OPS za trzy najistotniejsze problemy społeczne w środowisku lokalnym uznano:

- izolację osób starszych (zdaniem łącznie 84%, w tym dla 32% jest bardzo istotny, a dla 52% raczej istotny),
- niepełnosprawność (zdaniem łącznie 80%, w tym dla 24% jest bardzo istotny, a dla 56% raczej istotny),
- długotrwałe choroby (zdaniem łącznie 72%, w tym dla 20% jest bardzo istotny, a dla 52% raczej istotny).

Rekomendowane działania: Mieszkańcy Raciborza zdecydowanie dostrzegają potrzebę podjęcia działań w celu ochrony środowiska naturalnego. Władze samorządowe powinny kontynuować o rozwijać dotychczasowe działania w tym kierunku, mając na uwadze również kontekst społeczny przedsięwzięć o charakterze ekologicznym. Dbalność o stan środowiska naturalnego przekłada się, bowiem na lepszy stan zdrowia publicznego i zadowolenia mieszkańców.

Opinie na temat głównych problemów społeczności lokalnej, wyrażone przez mieszkańców i kadry OPS zauważalnie się różnią. Obie te ankietowane grupy dostrzegają te same zjawiska i problemy, aczkolwiek w bardzo różnym stopniu, co może wynikać z bardzo różnych doświadczeń zawodowych personelu pomocy społecznej i badanej części dorosłej populacji Raciborza.

Biorąc powyższe pod uwagę, należy skupić działania w zakresie polityki społecznej na grupie seniorów, osób z niepełnosprawnościami i borykającymi się z długotrwałą chorobą.

• **Mieszkańcy gminy odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o bardzo niskim poziomie ryzyka. Społeczność spożywa najczęściej niewielkie ilości alkoholu. Badani mieszkańcy Raciborza deklarowali najczęściej, że spożywają jednorazowo 1-2 porcje (45%).**

Z drugiej strony - większość respondentów nie potrafi podać miejsc, w których może uzyskać pomoc osoba uzależniona od alkoholu.

Warto w tym miejscu zauważyć, że pracownicy OPS niemal jednogłośnie wskazują na istnienie dalszej potrzeby realizowania w gminie działań profilaktycznych wymierzonych przeciwko różnym rodzajom uzależnień (96%).

Rekomendacje działania: Należy ująć w niniejszej Strategii działania z zakresu profilaktyki i przeciwdziałania różnego rodzaju uzależnieniom, w tym uzależnieniom behawioralnym (np. od używania nowoczesnych technologii komunikowania). W miarę możliwości należy uwzględnić przy tym działania uznane przez kadrę OPS za najbardziej wskazane (warsztaty profilaktyczne dla uczniów

(29%) i wsparcie psychologiczne dla rodzin (29% odpowiedzi).

• **Połowa badanych mieszkańców Raciborza (50%) uważa, że rodzice w gminie mają raczej wysoki poziom kompetencji wychowawczych.** Zdaniem respondentów z Raciborza trzy główne przyczyny bezradności rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego to:

- niskie umiejętności rodzicielskie/wychowawcze (57% odpowiedzi),
- uzależnienia (56%)
- przemoc w rodzinie (53%).

Rekomendowane działania: Jest rekomendowane, aby wzmocnić działania w sferze poprawy zdolności opiekuńczo-wychowawczych u rodziców. W tym celu jest wskazane wziąć pod uwagę sugestie badanych mieszkańców, którzy najczęściej proponowali rozwijanie profilaktyki i terapii uzależnień (54% odpowiedzi) oraz poradnictwa specjalistycznego (53%) i pomocy terapeutycznej (51%).

• **Blisko połowa ankietowanych mieszkańców deklaruje, że prawdopodobnie skorzystałaby z pomocy specjalisty w razie poważnych problemów emocjonalnych (w Raciborzu – 47%). Natomiast około 1/3 z pewnością skorzystałaby z takiej profesjonalnej pomocy (w Raciborzu – 32%).**

Rekomendowane działania: bazując na tak wysokim kapitale zaufania społeczności lokalnej, należy rozwijać i promować możliwość korzystania z usług profesjonalnego wsparcia w różnych sytuacjach kryzysowych.

• **W większość ankietowani dostrzegają, że zjawisko bezdomności występuje – (75% badanych).**

Rekomendowane działania: Jest zalecane, aby kontynuować i rozwijać szeroki zakres działań pomocowych dla osób w kryzysie bezdomności na terenie miasta Raciborza. W pierwszej kolejności należy wziąć pod uwagę sugestie działań wskazane przez mieszkańców. Badani najczęściej widzą metodę dla wychodzenia z kryzysu bezdomności w udzieleniu pomocy w znalezieniu zatrudnienia (w Raciborzu tak wskazano łącznie w 79%,). Dwa następne najbardziej popularne sposoby pomocy bezdomnym to: wsparcie rzeczowe (45% odpowiedzi) oraz praca socjalna (43% odpowiedzi).

- **Badani mieszkańcy w większości dostrzegają, że w ich otoczeniu są realizowane lokalne programy mające na celu aktywizację i wsparcie seniorów (49% odpowiedzi w Raciborzu). Mieszkańcy gminy najczęściej widzą potrzebę zapewnienia usług opiekuńczych dla seniorów (94%) i zwiększenia dostępu do usług rehabilitacyjnych (94%).**

Wszystkie pozostałe rodzaje aktywności zyskały bardzo wysokie wskazania, z czego najmniej mieszkańców (63%) dostrzega potrzebę organizowania lektoratów językowych dla osób starszych.

Rekomendowane działania: Należy kontynuować wieloaspektowe działania w celu ulepszenia systemu wsparcia i aktywizacji osób starszych w społeczności lokalnej. W tym zapewnić warunki do rozwoju infrastruktury społecznej w związku z procesem starzenia się społeczeństwa. Zalecane są, zatem działania z zakresu zarówno usług opiekuńczych i zdrowotnych, ale również kulturalnych, edukacyjnych i sportowo-ruchowych.

Jest przy tym rekomendowane, aby działania na rzecz dobrostanu seniorów uwzględniały aspekty współczesnych zagrożeń, jak wykluczenie społeczne z powodu izolacji epidemicznej czy wykluczenia cyfrowego.

- **Mieszkańcy Raciborza są najbardziej zadowoleni z poziomu dostępności i z oferty publicznych przedszkoli (w sumie 71%, w tym 16% ocenia je bardzo dobrze, a 55% raczej dobrze). Ponad połowę pozytywnych wskazań uzyskała jeszcze tylko oferta kulturalna (łącznie 51% ocenia ją pozytywnie, w tym 9% ocenia je bardzo dobrze, a 42% raczej dobrze). Z kolej najgorzej mieszkańcy Raciborza wyrazili się o dostępności do usług służby zdrowia w zakresie zdrowia psychicznego – negatywnego zdania jest 32% badanych, w tym 22% ocenia, jako raczej złą, a 10% jako bardzo złą. Zdaniem 41% jest ona przeciętna.**

Jakość usług społecznych w pozostałych sferach jest oceniana głównie w kategoriach „średni”/ „przeciętny”. W szczególności warto wskazać, że ponad połowa (55%) mieszkańców Raciborza uważa, jakość działań wspierających rodzinę w trudnych sytuacjach właśnie, jako „średnią”.

Zdaniem większości badanej kadry OPS (63%) większość potrzeb w sektorze życia społecznego jest w gminie zaspokajana. Niemniej istnieje kilka sfer usług społecznych, które wymagają większej uwagi. **Niemal przez aklamację pracownicy wskazują na potrzebę polepszenia stanu służby zdrowia (96% odpowiedzi).** W drugiej kolejności pojawia się profilaktyka uzależnień (71% odpowiedzi), a na trzecim na równi – poprawa stanu mieszkalnictwa i oferty edukacyjnej (po 38% odpowiedzi).

Rekomendowane działania: Jest wysoce zalecane, aby spośród wszystkich badanych sfer usług

społecznych, poprawić w pierwszej kolejności dostępność mieszkańców do usług służby zdrowia, w tym w zakresie zdrowia psychicznego.

- **Najbardziej powszechne bariery występujące na terenie gminy Racibórz zdaniem mieszkańców Raciborza to: zły stan chodników (łącznie tego zdania jest 65% badanych), brak windy (64%) i wysokie krawężniki (57%).**

Rekomendowane działania: Należy kontynuować działania w celu dalszego niwelowania barier architektonicznych w przestrzeni publicznej, w pierwszej kolejności w budynkach należących do gminy, w których mieszczą się organizacje/ instytucje usługowe.

- **Zdecydowanie największa część badanych mieszkańców deklaruje, że osoby w ich otoczeniu wykazują pozytywne nastawienie do osób z niepełnosprawnością (95% badanych).**

Z wyjątkiem 1% badanych mieszkańców Raciborza, którzy zadeklarowali „zdecydowanie nieprzyjazną” postawę, pozostali badani nie mają zdania z tym temacie i podali odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Z drugiej strony mieszkańcy gminy w większość nie są nastawieni na pracę wspólnie z osobami niepełnosprawnymi – taką chęć deklaruje 23% badanych z Raciborza.

Rekomendowane działania: Jest zalecane, aby inicjować działania usprawniające osoby niepełnosprawne i włączające je do społeczności lokalnej, jak również wspierać osoby z niepełnosprawnością w aktywizacji zawodowej. W tym celu niezbędne są nie tylko działania promujące zatrudnienie osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnych pracodawców, ale również inicjatywy umożliwiające integrację grupową i indywidualną.

III 4. Podsumowanie badań i zalecane działania wobec personelu OPS

- **Badani pracownicy niemal jednogłośnie oceniają, że istnieje dalsza potrzeba realizowania w gminie działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom (96%).** W tym za najbardziej potrzebne działania zasygnalizowano: warsztaty profilaktyczne dla uczniów (29%) i wsparcie psychologiczne dla rodzin (29% odpowiedzi).

Rekomendacja działania: Jest zalecane, aby zapewnić warunki kadrze pomocy społecznej do podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych, w tym w kierunku rozwijania umiejętności potrzebnych dla bardziej efektywnej profilaktyki i przeciwdziałaniu uzależnieniom.

- Zgodnie z udzielonymi odpowiedziami, równo połowa badanych (50%) pracowników OPS sygnalizuje, że czuje się wypalona zawodowo.

Rekomendacja działania: jest wysoce rekomendowane, aby OPS wdrożył działania szkoleniowe, motywacyjne i organizacyjne mające na celu przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu personelu.

IV CZĘŚĆ ANALITYCZNA - ANALIZA SWOT

IV 1. Analiza SWOT - wprowadzenie

Analiza SWOT to heurystyczna technika analityczna, która służy uporządkowaniu zgromadzonych danych i wysnuciu wniosków do dalszego strategicznego działania w określonej sferze. W kontekście strategii rozwiązywania problemów społecznych analiza SWOT stanowi metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu pomocy społecznej oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją.

Skrót SWOT to akronim pochodzący od czterech angielskich słów, które zarazem stanowią cztery elementy tej techniki. Są to **Strengths** (silne strony), **Weaknesses** (słabe strony), **Opportunities** (szanse), **Threats** (zagrożenia). Te pojęcia należy rozumieć w następujący sposób:

S (Strengths) – mocne strony gminy, to walory wynikające z uwarunkowań wewnętrznych gminy, które w pozytywny sposób wyróżniają ją spośród innych. Mocne strony mogą być zarówno obiektywnie dane przez naturę (np. liczba osób w wieku produkcyjnym) jak i być zasługą lokalnej społeczności (np. wysoki poziom mobilności i przedsiębiorczości).

W (Weaknesses) – słabe strony, które jeśli nie zostaną wyeliminowane bądź zniwelowane mogą hamować rozwój gminy. To konsekwencja ograniczeń zasobów i niedostatecznego ukształtowania uwarunkowań wewnętrznych. Mogą one dotyczyć całej gminy, jak i jej części. Mogą dotyczyć wszystkich aspektów funkcjonowania gminy, bądź jej poszczególnych elementów.

O (Opportunities) – szanse - czyli zewnętrzne zjawiska i tendencje występujące w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane będą impulsem rozwoju oraz osłabiają występujące negatywne zjawiska,

T (Threats) – zagrożenia – wszystkie zewnętrzne zjawiska postrzegane jako bariery dla rozwoju gminy, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie zagrożeń musi być brane pod uwagę przy planowaniu podejmowanych działań.

IV 2. Analiza SWOT

Tak rozległa i różnorodna sfera działań samorządu terytorialnego, jaką stanowi polityka społeczna, wymaga wyodrębnienia poszczególnych obszarów merytorycznych, aby analiza aktualnej sytuacji możliwie najpełniej oddawała stan rzeczywisty oraz prowadziła do konstruktywnych wniosków.

Poniżej przeprowadzono analizę SWOT odrębnie dla następujących obszarów polityki społecznej:

- pomoc i integracja społeczna,
- rynek pracy,

- zdrowie, seniorzy i osoby z niepełnosprawnością,
- jakość życia.

Tab. 27. Analiza SWOT.

OBSZAR: POMOC I INTEGRACJA SPOŁECZNA	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wykwalifikowana kadra pomocy społecznej, • różnorodność instytucji zajmujących się pomocą (OPS, PCPR, organizacje pozarządowe), • dobra współpraca pomiędzy instytucjami działającymi w sferze polityki społecznej, • aktywna postawa władz gminy wobec problemów i potrzeb społeczności mieszkańców - opracowanie oraz realizowanie programów pomocowych i profilaktycznych, • wsparcie lokalowe dla organizacji pozarządowych, • integracja międzypokoleniowa (pomoc sąsiedzka), • program Rodzina + i Senior 60 +, • rozbudowany lokalny sektor pozarządowy. 	<ul style="list-style-type: none"> • niewydolność opiekuńczo-wychowawcza rodzin (rodziny niepełne, z dysfunkcjami), • wykluczenie społeczne (osoby z zaburzeniami psychicznymi, osoby bezdomne, itp.), • występują uzależnienia (alkoholizm, narkomania), • zagrożenia ze strony nowych rodzajów uzależnień (np. od Internetu, zakupów online, smartfona), • brak dostępu do psychiatrii dziecięcego, • niewystarczające wsparcie dla rodzin z trudnościami opiekuńczo- wychowawczymi, • wzrost liczby założonych Niebieskich Kart w 2021 r., • słabo funkcjonujący proces postępowania z osobami z zaburzeniami psychicznymi oraz demencją, • pasywność i bezradność w rozwiązywaniu własnych problemów, • spadek liczby mieszkańców.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • budowa mieszkań wspomaganych dla różnych grup wiekowych (w tym mieszkania wspomagane dla seniorów – projekt Wsparcie organizacji usług społecznych), • budowa mieszkań socjalnych, • wzrost świadomości społecznej w różnych obszarach, • zabezpieczenie czasu wolnego dla dzieci w okresie ferii i wakacji szkolnych, • potrzeba animacji dla dzieci i młodzieży zagrożonej, • zaangażowanie mieszkańców w sprawy Raciborza, • zaangażowanie rodziców w sprawy w swoich dzieci, • możliwość pozyskania środków ze źródeł zewnętrznych, • możliwość poprawy skuteczności pomocy udzielanej rodzinom, dzieciom i młodzieży dzięki koordynacji działań instytucji wspierających te grup. 	<ul style="list-style-type: none"> • bardzo dynamiczne zmiany stanu prawnego, • duża liczba zadań delegowanych ustawowo na gminę, • wypalenie zawodowe kadry w sferze polityki społecznej, • słabnąca współpraca międzysektorowa, • erozja więzi rodzinny i sąsiedzkich, • samoizolacja społeczna wywołana przez epidemię Covid-19.

OBSZAR: RYNEK PRACY	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wykwalifikowana kadra Powiatowego Urzędu Pracy, • wyspecjalizowane firmy o ugruntowanej wartości rynkowej, • zróżnicowana oferta edukacyjna; • wysokie wyniki egzaminu ósmoklasisty na tle średniej dla powiatu, województwa i kraju, • ogólna, choć słaba tendencja malejąca w liczbie zarejestrowanych bezrobotnych, • wzrasta liczba przedsiębiorców, dla których Racibórz jest głównym miejscem wykonywania działalności gospodarczej. 	<ul style="list-style-type: none"> • niedostateczna diagnoza potrzeb rynku pracy, • niewystarczająca komunikacja publiczna, • migracja młodych ludzi do innych ośrodków i za granicę kraju, • brak prognoz edukacyjnych, • brak bazy mieszkaniowej dla uczniów spoza Raciborza, • brak kadry wspomagającej placówki edukacyjne – doradca zawodowy, psycholog, terapeuta, • brak wystarczającej aktywności fizycznej dzieci i młodzieży w okresie tzw. zdalnej edukacji, • występowanie bezrobocia ukrytego, • ponad połowę zarejestrowanych bezrobotnych stanowią kobiety.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • dobrze przygotowana kadra placówek oświaty, • pozyskiwanie środków zewnętrznych na inwestycje i kształcenie, • dalsze tworzenie systemu zachęt dla inwestorów i promowanie miasta jako atrakcyjnego inwestycyjnie, • inicjowanie współpracy między lokalnymi przedsiębiorcami, a samorządem lokalnym, instytucjami rynku pracy, pomocy i integracji społecznej w zakresie efektywnej realizacji działań prozatrudnieniowych, • merytoryczne i finansowe wspieranie MŚP tworzonych i działających na terenie Raciborza, • wspieranie podmiotów ekonomii społecznej, aktywizujących grupy defaworyzowane na rynku pracy, • wymiana dobrych praktyk w działaniach na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców, • inicjowanie wizyt studyjnych u pracodawców zapoznających młodzież ze specyfiką zawodu, • delegowanie zadań związanych z aktywizacją zawodową i społeczną organizacjom pozarządowym, • zmiany w prawodawstwie o pomocy społecznej i prawie pracy, ułatwiające elastyczne łączenie zatrudnienia z życiem rodzinnym i opieką nad dziećmi, • rozwój gospodarczy gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • epidemia, • inflacja, • sytuacja międzynarodowa, • rozwój szarej strefy, • starzenie się społeczności lokalnej, • problemy wychowawcze i emocjonalne uczniów, • rozbudowany system pomocy społecznej sprzyjający utrwalaniu się pasywnych postaw na rynku pracy, • wyuczona bezradność w środowiskach dotkniętych bezrobociem i zjawiskami patogennymi.
OBSZAR: ZDROWIE, SENIORZY I OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • dobry dostęp do instytucji oraz organizacji pozarządowych zajmujących się osobami starszymi, niepełnosprawnymi, • dobry dostęp do lekarza pierwszego kontaktu, • rozwinięta i modernizowana baza sportowo- 	<ul style="list-style-type: none"> • bariery architektoniczne, • brak lekarzy specjalistów, • brak informacji dla os. zaburzonych psychicznie, brak asysty nad tymi osobami, • brak ofert pracy dla osób niepełnosprawnych.

rekreacyjna, <ul style="list-style-type: none"> • aktywna część środowiska seniorów, • zróżnicowana oferta dla seniorów. 	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • powstanie zakładu aktywności zawodowej, • zapewnianie miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnością, • możliwość pozyskania środków ze źródeł zewnętrznych, • systematyczne znoszenie barier cyfrowych, architektonicznych i informacyjnych w przestrzeni publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • negatywny wpływ epidemii Covid-19 na wiele sfer życia społecznego i gospodarczego, • wzrost informatyzacji życia społecznego, przyspieszony skutek epidemii Covid-19, który może spowodować zwiększenie się cyfrowego wykluczenia osób starszych, • starzenie się społeczeństwa.
OBSZAR: JAKOŚĆ ŻYCIA	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • większość mieszkańców w wieku produkcyjnym, • wieloaspektowa działalność instytucji kultury, • dostęp do instytucji kultury dla każdej grupy wiekowej, • sieć handlowa, • usługi na wysokim poziomie, • stale poprawiająca się jakość infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, • potencjał sektora pozarządowego, różnorodne formy partycypacji obywatelskiej (budżet obywatelski, inicjatywa lokalna, RDPP), • wiele działań proekologicznych gminy, • rozwój i modernizacja infrastruktury mieszkaniowej oraz rewitalizacji przestrzeni publicznej, • korzystne położenie i skomunikowanie miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> • transport publiczny, • zanieczyszczenie powietrza, • stały spadek liczby mieszkańców, • ujemny przyrost naturalny.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój oferty kulturalnej, • bogate dziedzictwo kulturowe miasta, • walory przyrodnicze, • pozyskiwanie środków zewnętrznych na wzbogacenie oferty kulturalnej i podwyższanie jakości życia raciborzan, • podjęcie prac nad powołaniem parku kulturowego, • możliwość pozyskania środków ze źródeł zewnętrznych, • niska przestępczość, • wysoka wykrywalność przestępstw. 	<ul style="list-style-type: none"> • zagrożenie powodziowe, • choroby cywilizacyjne, • negatywny wpływ epidemii Covid-19 na wiele sfer życia społecznego i gospodarczego, • konkurencja ze strony innych samorządów w pozyskiwaniu środków finansowych na działania społeczne.

Źródło: opracowanie własne

V CZĘŚĆ: PROGRAMOWA – CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

V 1. Misja i wizja

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę stanu zstanego i problemów społecznych, a także biorąc pod uwagę ustalenia z ewaluacji poprzedniej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, sformułowano następującą misję i wizję dla Miasta Racibórz w zakresie polityki społecznej na najbliższą dekadę.

Misja Miasta Racibórz na lata 2023-2033:

Tworzenie i rozwój społecznych, kulturowych oraz materialnych warunków dla wzrostu, jakości życia i integracji wspólnoty lokalnej.

Wizja Miasta Racibórz na lata 2023-2033:

Miasto Racibórz jest atrakcyjne dla mieszkańców, ponieważ dba o warunki do życia i wszechstronnego rozwoju w poczuciu bezpieczeństwa oraz współpracy władz i wszystkich członków społeczności lokalnej.

Tak ujęte misja i wizja znalazły swoje rozwinięcie w układzie celów głównych i celów strategicznych, które przedstawiono w formie poniższej tabeli.

Do każdego z celów zostały przypisane działania, jak również podmioty realizujące oraz określono źródło finansowania, jak również zbiór głównych wskaźników realizacji działań.

Tab. 28. Cele strategiczne w obszarach polityki społecznej.

CELE STRATEGICZNE DLA OBSZARU: POMOC I INTEGRACJA SPOŁECZNA		
Cel główny: rozwój systemu pomocy społecznej oraz realizowanych usług społecznych		
C. S. 1 Redukowanie skali ubóstwa oraz zależności od systemu pomocy społecznej		
Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki
D. 1. Kontynuowanie prac społecznie użytecznych.	OPS, PUP, UM	• Liczba osób objętych pracami społecznie użytecznymi, • Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, • Liczba osób objętych kontraktem socjalnym.
D. 2. Przeciwdziałanie utrwalaniu się statusu wykluczenia i dziedziczeniu niekorzystnej pozycji Społecznej.	OPS, organizacje pozarządowe	

D. 3. Rozwój aktywnych form wsparcia dla bezrobotnych (Klub Integracji Społecznej, PAI, współpraca w oparciu o kontrakty socjalne).	PUP	
Przewidywane źródła finansowania		
<ul style="list-style-type: none"> • Budżet Miasta, • PUP/Fundusz Pracy, • Środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych. 		
C. S. 2 Wzmocnienie roli rodziny w wypełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczej		
Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki
D. 1. Rozwój poradnictwa specjalistycznego.	UM, organizacje pozarządowe	<ul style="list-style-type: none"> • Ilość udzielonego poradnictwa specjalistycznego przez Miejskie Centrum Profilaktyki „Drogowskaz”, • Liczba prowadzonych konsultacji psychologicznych stacjonarnie i w środowisku, • Liczba rodzin zastępczych, • Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny.
D. 2. Rozwijanie systemu wsparcia rodzin mających trudności w funkcjonowaniu i wypełnianiu swoich ról oraz systemu rodzicielstwa zastępczego.	OPS, PCPR, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi	
D. 3. Upowszechnienie „Karty Dużej Rodziny” i kontynuacja programu lokalnego na rzecz rodziny.	UM, Stowarzyszenie PERSONA, MCP „Drogowskaz”, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	
Przewidywane źródła finansowania		
<ul style="list-style-type: none"> • Budżet Miasta, • Środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych. 		
C. S. 3. Rozwój współpracy interdyscyplinarnej w obszarze przemocy domowej		
Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki
D. 1. Kontynuacja partnerstwa na rzecz wsparcia ofiar przemocy.	UM, GKRPA, Zespół interdyscyplinarny, Policja, placówki oświatowe	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wszczętych procedur Niebieskiej Karty, • Liczba osób objętych pomocą terapeutyczną i programami korekcyjno-edukacyjnymi, • Liczba osób/rodzin objętych wsparciem grup roboczych, • Liczba spotkań zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych, • Liczba powołanych grup roboczych, • Liczba wszczętych i zakończonych spraw ws. przestępstwa znęcania się (art. 207 k.k.) oraz liczba takich przestępstw stwierdzonych.
D. 2. Prowadzenie szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy.	Zespół interdyscyplinarny,	
D. 3. Rozwój infrastruktury pomocowej (wparcie psychologiczne, pomoc prawna) stanowiącej wsparcie rodziny dotkniętej przemocą domową i kryzysami.	OPS, UM	
D. 4. Zwiększenie efektywności procedury Niebieskiej Karty	OPS, Policja, GKRPA	
Przewidywane źródła finansowania		
<ul style="list-style-type: none"> • Budżet Miasta, • Programy Rządowe, • Środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych. 		

C. S. 4. Rozwój potencjału pomocowego ośrodka pomocy społecznej		
Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki
D. 1. Rozwój form pracy socjalnej poprzez prowadzenie grupowych form pracy socjalnej oraz działań w zakresie animacji lokalnej.	OPS	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny, • Liczba osób objętych pomocą asystenta osoby niepełnosprawnej, • Liczba zatrudnionych asystentów rodziny/ asystentów osób niepełnosprawnych oraz wymiar etatu, • Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi, • Liczba osób objętych pracą socjalną, • Liczba i zakres tematyczny pozyskanych projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych służących rozwiązywaniu problemów społecznych, • Liczba szkoleń i innych form doskonalenia zawodowego dla kadry służb społecznych,
D. 2. Rozwój wsparcia indywidualnego (praca socjalna, asysta rodzinna, asystent osoby niepełnosprawnej, itp.).	OPS	
D. 3. Realizacja świadczeń (zasiłków okresowych, celowych, stałych, dodatków mieszkaniowych, energetycznych, świadczeń rodzinnych, stypendiów itp.).	OPS	
D. 4. Rozwój usług społecznych.	OPS	
D. 5. Doskonalenia zawodowe kadry służb społecznych poprzez szkolenia, treningi, superwizję oraz doskonalenie systemu motywacyjnego dla pracowników.	OPS	
Przewidywane źródła finansowania		
<ul style="list-style-type: none"> • Budżet Miasta, • Środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych, • Środki pozyskane przez organizacje pozarządowe 		
C. S. 5. Budowanie partnerstwa społecznego i międzyinstytucjonalnego		
Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki
D. 1. Powierzenie i zlecenie zadań publicznych podmiotom ekonomii społecznej	UM, OPS, podmioty ekonomii społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba miejsc, w których wykonywane są prace społecznie użyteczne,
D. 2. Rozwijanie współpracy ze służbami zatrudnienia na gruncie zintegrowanego wsparcia dla osób pozostających bez zatrudniania.	OPS, PUP, UM, podmioty ekonomii społecznej	
Przewidywane źródła finansowania		
<ul style="list-style-type: none"> • Budżet Miasta, • Środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych. 		

CELE STRATEGICZNE DLA OBSZARU: RYNEK PRACY

Rynek pracy – cel główny: Stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia dla osób bezrobotnych i zagrożonych utratą pracy

C. S. 1 Przygotowanie systemu wspierającego rodziców, młodzież i placówki edukacyjne w wyborze ścieżki kariery

Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki
D. 1. Promowanie doradztwa w placówkach edukacyjnych na terenie miasta (lekcje wychowawcze, spotkania doradcy zawodowego z młodzieżą, funkcjonowanie szkolnych ośrodków kariery).	Placówki edukacyjne, PUP, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba spotkań młodzieży z doradcą zawodowym, • Liczba wizyt studyjnych w firmach,
D. 2. Inicjowanie we współpracy ze szkołami, wizyt studyjnych w firmach zapoznających młodzież ze specyfiką zawodów i branż.	Placówki edukacyjne, Cech Rzemiosł, lokalni pracodawcy, organizacje pracodawców	
D. 3. Kontynuacja współpracy pomiędzy PUP, Poradnią Psychologiczno- Pedagogiczną i placówkami edukacyjnymi.	PUP, Placówki edukacyjne, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna	

Przewidywane źródła finansowania

- Budżet Miasta,
- Środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych.
- PUP.

C. S. 2. Podejmowanie działań na rzecz przezwyciężania długotrwałego bezrobocia

Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki
D. 1. Wypracowywanie zintegrowanych programów i projektów w partnerstwie na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.	PUP,	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba programów/ projektów na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, • Liczba współpracujących organizacji pozarządowych i innych partnerów społecznych, • Liczba osób objętych formami przeciwdziałania bezrobociu, • Liczba zaktywizowanych osób długotrwanie bezrobotnych.
D. 2. Nawiązanie ściślejszej współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami w celu stworzenia systemu odbywania staży i praktyk zawodowych.	UM, PUP,	
D. 3. Wzmacnianie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz wsparcia osób bezrobotnych i zagrożonych utratą pracy.	UM, PUP,	

Przewidywane źródła finansowania		
<ul style="list-style-type: none"> • PUP, • Fundusz Pracy, • Fundusze unijne, • Rezerwa ministerstwa. 		
C. S. 3. Zastosowanie instrumentów na rzecz redukcji społeczno-psychologicznych i ekonomicznych skutków bezrobocia		
Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki
D. 1. Wykorzystanie narzędzi ekonomii społecznej i tworzenie pozytywnego klimatu dla działania podmiotów ekonomii społecznej.	UM, PUP, OPS, podmioty ekonomii społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób uczestniczących w formach subsydiowanych (prace interwencyjne, roboty publiczne), • Liczba indywidualnych programów zatrudnienia socjalnego, • Liczba warsztatów i spotkań nt. aktywizacji bezrobotnych oraz liczba uczestników, • Liczba klientów pomocy społecznej z powodu bezrobocia.
D. 2. Aktywizacja osób długotrwale bezrobotnych poprzez programy realizowane w Klubie Integracji Społecznej, pracach społecznie użytecznych a także innych formach subsydiowanych.	UM, PUP, OPS, podmioty ekonomii społecznej	
D. 3. Współpraca z PUP w realizacji programów specjalnych dla grup defaworyzowanych na rynku pracy.	UM, PUP, OPS, podmioty ekonomii społecznej	
D. 4. Promocja kształcenia ustawicznego i specjalistycznego dostosowanego do potrzeb lokalnego rynku pracy.	UM, PUP, OPS, lokalni pracodawcy, podmioty ekonomii społecznej	
Przewidywane źródła finansowania		
<ul style="list-style-type: none"> • Środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych, • Fundusze unijne. 		
<p style="text-align: center;">CELE STRATEGICZNE DLA OBSZARU: ZDROWIE, SENIORZY, OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ</p> <p style="text-align: center;">Osoby z niepełnosprawnością - cel główny: Tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób z niepełnosprawnością</p>		
C. S. 1. Inicjowanie działań usprawniających osoby niepełnosprawne i włączających je do społeczności lokalnej		
Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki
D. 1. Podejmowanie inicjatyw umożliwiających integrację grupową i indywidualną w nowych środowiskach.	OPS, UM, WTZ, organizacje pozarządowe, placówki edukacyjne, PUP, PFRON,	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych,

D. 2. Wspieranie osób z niepełnosprawnością i ich rodzin w dostępie do usług specjalistycznych.	Placówki medyczne, OPS, PUP, PFRON, PCPR, WTZ, organizacje pozarządowe	• Liczba projektów/zadań zrealizowanych na rzecz osób niepełnosprawnych
D. 3. Tworzenie lokalnych sieci wolontariatu wspierających środowisko osób niepełnosprawnych oraz promowanie idei pomocy sąsiedzkiej.	Organizacje pozarządowe, OPS, UM, placówki edukacyjne	
D. 4. Prowadzenie grupowych i indywidualnych zajęć, które mają na celu nabywanie i podtrzymywanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych.	PFRON, OPS, organizacje pozarządowe	
D. 5. Wspieranie osób z niepełnosprawnością w pełnym uczestnictwie w życiu społecznym oraz w wypełnianiu ról społecznych.	OPS, organizacje pozarządowe	

Przewidywane źródła finansowania

- Budżet Miasta,
- Środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych,
- PFRON.

C. S. 2. Wsparcie osób z niepełnosprawnością w aktywizacji zawodowej

Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki
D. 1. Zainicjowanie partnerstwa instytucji rynku pracy, pomocy i integracji społecznej w tworzeniu systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnością	PCPR, PUP, OPS, WTZ, UM,	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób z niepełnosprawnością, które uzyskały kompetencje zawodowe, • Liczba stworzonych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, • Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z niepełnosprawnością.
D. 2. Promowanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnych pracodawców.	PCPR, PUP, UM, organizacje pozarządowe	
D. 3. Rozwój kompetencji zawodowych i społecznych osób niepełnosprawnych oraz zwiększanie ich szans na zatrudnienie.	PCPR, PUP, OPS	

Przewidywane źródła finansowania

- Budżet Miasta,
- Środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych,
- PFRON.

C. S. 1 Podejmowanie działań na rzecz kreowania zdrowego stylu życia w społeczności lokalnej		
Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki
D. 1. Wspieranie działań z zakresu edukacji prozdrowotnej i zmiany stylu życia.	UM,	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zadań dofinansowanych w otwartych konkursach ofert w obszarze sportu oraz ochrony zdrowia, • Liczba programów profilaktycznych, • Liczba wniosków skierowanych przez GKRPA do Sądu o wydanie postanowienia o leczeniu, • Liczba wniosków o wszczęcie postępowania otrzymanych przez GKRPA
D. 2. Stwarzanie oraz wspieranie inicjatyw dających możliwość udziału w różnego rodzaju wydarzeniach sportowo- rekreacyjnych promujących aktywny styl życia w gronie rodziny, znajomych i sąsiadów jako alternatywa dla spędzania czasu online.	UM, OSiR, organizacje pozarządowe, placówki edukacyjne , kluby sportowe	
D. 3. Promowanie badań profilaktycznych.	UM, NFZ	
D. 4. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii oraz Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.	UM, organizacje pozarządowe, placówki edukacyjne, partnerzy programów	
Przewidywane źródła finansowania		
<ul style="list-style-type: none"> • Budżet Miasta, • Środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych, • NFZ. 		
C. S. 2. Podniesienie jakości i dostępności usług zdrowotnych		
Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki
D. 1. Podejmowanie działań na rzecz utworzenia dodatkowych miejsc opieki nad ludźmi wymagającymi opieki i pielęgnacji.	Szpital Rejonowy im. dr. Józefa Rostka w Raciborzu	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba miejsc opieki ogółem w szpitalu oraz na oddziale geriatrycznym, • Liczba miejsc w DPS, • Liczba osób objętych opieką hospicjum w miejscu zamieszkania.
D. 2. Rozwój infrastruktury geriatrycznej.	Szpital Rejonowy im. dr. Józefa Rostka w Raciborzu	
D. 3 Wdrożenie działań mających na celu zapewnienie opieki dla nieuleczalnie chorych.	Szpital Rejonowy im. dr. Józefa Rostka w Raciborzu Caritas Diecezji Opolskiej, Hospicjum im. Św. Józefa Zespół Opieki Paliatywnej w Raciborzu	
D. 4. Wzmocnienie i poszerzenie współpracy z Poradnią Zdrowia Psychicznego oraz Poradniami Specjalistycznymi (psychiatria dziecięca oraz neurologia dziecięca).	UM, placówki ochrony zdrowia	

Przewidywane źródła finansowania		
<ul style="list-style-type: none"> • Budżet Miasta, • Środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych, • NFZ. 		
Seniorzy - cel główny: Stworzenie systemu wsparcia i aktywizacji osób starszych		
C. S. 1. Aktywizowanie osób starszych w środowisku lokalnym		
Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki
D. 1. Angażowanie seniorów w wypracowanie oferty kulturalno- turystycznej i edukacyjnej dla swojego środowiska.	UM, organizacje pozarządowe	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba miejsc w Dziennym Domu Pomocy Społecznej, Klubie Seniora, • Liczba członków Klubu Seniora, • Liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz seniorów, • Ilość wejść na obiekty rekreacyjno-sportowe z kartą Senior 60+, • Liczba wydanych nowych kart Senior+ dla mieszkańców Raciborza, • Liczba opasek w ramach Programu „Korpus Wsparcia Seniorów”
D. 2. Poszerzenie oferty sportowej i ruchowej dla osób starszych.	OSIR, UM	
D. 3. Inicjowanie działań miejsc integracji środowiskowej – Klub Seniora, Dzienny Dom Pomocy Społecznej.	UM, OPS, organizacje pozarządowe	
D. 4. Rozwój wolontariatu osób starszych oraz wolontariatu na rzecz seniorów, a także idei pomocy sąsiedzkiej.	OPS, UM	
Przewidywane źródła finansowania		
<ul style="list-style-type: none"> • Budżet Miasta, • Środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych. 		
C. S. 2. Rozwój infrastruktury społecznej w związku z procesem starzenia się społeczeństwa		
Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki
D. 1. Zapewnienie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osób starszych.	OPS	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba mieszkań wspomaganych, • Liczba osób objętych pomocą w ośrodku wsparcia tj. DDPS, • Liczba osób korzystających z Programu Senior 60+, • Liczba godzin usług opiekuńczych realizowanych w miejscu zamieszkania, • Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych, • Liczba seniorów korzystających z pomocy społecznej.
D. 2. Prowadzenie i rozwój pomocy instytucjonalnej umożliwiającej integrację społeczną seniorów, w tym zapobieganie wykluczeniu cyfrowemu.	UM, organizacje pozarządowe	
D. 3. Rozwój usług na rzecz seniorów.	UM, OPS, organizacje pozarządowe	
D. 4. Działania na rzecz rozwoju usług mieszkalnictwa wspieranego, poprzez zapewnienie dostępu do usług świadczonych w mieszkaniach wspomaganych.	OPS, UM	

Przewidywane źródła finansowania

- Budżet Miasta,
- Środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych.

CELE STRATEGICZNE DLA OBSZARU: JAKOŚĆ ŻYCIA

Cel główny: Poprawa jakości życia poprzez stworzenie warunków do mieszkania, pracy i wypoczynku; rozwój infrastruktury przyjaznej mieszkańcom z poszanowaniem środowiska naturalnego

C. S. 1. Poprawa warunków mieszkaniowych mieszkańców Miasta

Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki
D. 1. Przygotowanie terenów pod rozwój budownictwa indywidualnego i wielorodzinnego.	UM	<ul style="list-style-type: none">• Liczba lokali socjalnych,• Liczba lokali komunalnych,• Liczba nowowytbudowanych mieszkań,
D. 2. Budowa nowych mieszkań komunalnych i likwidacja zdegradowanego zasobu.	Samorząd lokalny, MZB, TBS	<ul style="list-style-type: none">• Liczba mieszkań, którym podniesiono standard.

Przewidywane źródła finansowania

- Budżet Miasta,
- Środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych.

VI CZĘŚĆ: WDROŻENIOWA

VI 1. Koordynator realizacji Strategii

W myśl art. 110 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej realizację Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Racibórz na lata 2023-2033 koordynuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Raciborzu.

Niemniej, założone cele mogą zostać osiągnięte tylko dzięki pełnemu zaangażowaniu wszystkich instytucji działających na terenie gminy, a także partnerów społecznych i gospodarczych, publicznych i prywatnych oraz członków wspólnoty lokalnej.

VI 2. Monitorowanie realizacji Strategii

Dla każdego celu strategii dobrano zestaw wskaźników realizacji celu. Śledzenie w czasie jak zmieniają się wartości tych wskaźników w kolejnych latach realizacji określamy tutaj, jako monitorowanie wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Racibórz.

Monitorowanie ma na celu okresową ocenę sposobu i efektywności dążenia do celów założonych w dokumencie, jak i poziomu ich osiągnięcia. Przyjęte wskaźniki zostały dobrane w taki sposób, by możliwe było ich wyliczanie w oparciu o zasoby informacyjne poszczególnych kluczowych partnerów odpowiedzialnych za realizację zadań w ramach poszczególnych celów strategicznych. Chodzi o to, by pozyskiwanie danych do monitoringu nie wymagało kosztownych i energochłonnych działań, czy wręcz tworzenia dodatkowych struktur organizacyjnych do ich gromadzenia i przetwarzania. Dobierając wskaźniki oprócz dostępności do danych wzięto także pod uwagę, aby:

- wypełniały całe spektrum kierunków działań przypisanych do poszczególnych celów – to znaczy, tak żeby do każdego kierunku działań można było przypisać, co najmniej jeden wskaźnik, nawet, jeśli prezentując wskaźniki robimy to z poziomu celów strategicznych, a nie kierunków działań); nie wyklucza to sytuacji, kiedy ten sam wskaźnik może być zastosowany do monitorowania różnych kierunków w ramach tego samego celu, a nawet powiązanych kierunków przypisanych do innego celu strategicznego (a nawet celu głównego);
- były wiarygodne, łatwo weryfikowalne i w pewien sposób niezależne (obiektywne) od źródła, w którym są wytwarzane dane źródłowe; ilekroć były do wyboru wskaźniki syntetyczne, wymagające korzystania z wielu źródeł danych i wskaźniki proste, zliczające zdarzenia, wybierano te drugie i nie chodzi tylko o obniżenie pracochłonności ich wyliczania, ale przede wszystkim o ich jasny i łatwy do uchwycenia dla wszystkich

interesariuszy sens i związek z danym celem.

Wskaźniki układają się w system, co oznacza, że należy je konsekwentnie wyliczać w ten sam sposób, (co umożliwi porównywalność uzyskiwanych wyników w kolejnych latach) oraz rozważać w powiązaniu z innymi wskaźnikami, zarówno w obrębie danego celu strategicznego, jak i celu głównego danego obszaru problemowego i pozostałych celów Strategii. O sukcesie wdrażania strategii świadczyć będzie stopień osiągnięcia wszystkich założonych celów, dlatego konieczne jest monitorowanie łącznie wszystkich wskaźników.

Instytucje zaangażowane w monitorowanie wdrażania strategii

Do każdego celu strategicznego przyporządkowano kluczowych realizatorów. Co do zasady, to właśnie te instytucje dysponują danymi niezbędnymi do wyliczenia poszczególnych wskaźników lub w stosunkowo łatwy sposób mogą takie dane pozyskać. Tam, gdzie wskazano kilka podmiotów możliwa jest sytuacja, że dane są rozproszone pomiędzy te podmioty i konieczna będzie dodatkowa koordynacja w celu wyliczania wartości poszczególnych wskaźników. Koordynatorem w/w działań będzie Ośrodek Pomocy Społecznej w Raciborzu. Ponadto Ośrodek, jako realizator strategii dokona analizy danych pozyskanych z poszczególnych instytucji. W oparciu o te dane jak również o dane ze sprawozdań rocznych, raportów z systemów dziedzinowych oraz danych z raportu o stanie miasta przygotowany zostanie raport roczny monitorujący, który będzie zawarty w rocznym sprawozdaniu z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej i przedstawiony Prezydentowi oraz Radzie Miasta. W roku 2028 planowane jest przeprowadzenie ewaluacji i w oparciu o jej wyniki podjęta zostanie decyzja, co do aktualizacji strategii.

VI 3. Ewaluacja Strategii

Monitorowanie stanowi formę oceny procesu wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Punktem odniesienia jest treść samej Strategii. Ocena polega na porównaniu już osiągniętych wartości wskaźników realizacji celów, w danym roku i narastająco od początku wdrażania, z treścią celów. W tym procesie nie oceniamy samych celów, przyjętych kierunków działań, które mają służyć ich osiągnięciu. W niewielkim stopniu możliwe jest modyfikowanie systemu wskaźników – zwykle poprzez dołączenie dodatkowych, uszczegółowienie już przyjętych. Nie odnosimy się do zasadności przyjętych celów, ani nie porównujemy osiągniętych wyników z tymi, które osiągnęły inne miasta realizujące analogiczne strategie w podobnych warunkach.

Ewaluacja ma na celu ocenę innego rodzaju. Cele obecnej strategii zostały sformułowane przez uczestników warsztatów, w oparciu o najbardziej aktualną wiedzę na temat problemów społecznych miasta. Jednak wiedza ta ma charakter historyczny. Strategia obejmuje okres 10 lat, w ciągu,

których sytuacja problemowa może ulec znacznej zmianie. Zmianie mogą ulec same problemy, jak i stopień ich natężenia, zmienić się mogą priorytety, jakie przypisuje się poszczególnym problemom. Mogą też pojawić się bardziej nowoczesne, bardziej efektywne sposoby rozwiązywania problemów.

Ewaluacja Strategii dokonana w połowie okresu jej obowiązywania (tzw. *ewaluacja mid-term*¹⁷) pozwoli na przeanalizowanie uzyskanych produktów i rezultatów oraz sformułowanie oceny jakości uzyskanych efektów. Dokonana zostanie ocena założeń, na jakich oparte zostały sformułowane w Strategii cele. Sprawdzone zostanie na ile diagnoza sytuacji problemowej dokonana na etapie pracy nad strategią pozostaje aktualna. Konieczne będzie sprawdzenie również, na ile cele założone w strategii nadal cieszą się społeczną akceptacją i poparciem szerokiego grona interesariuszy. Ewaluacja mid-term może skutkować zarówno potwierdzeniem słuszności dotychczasowego kształtu Strategii, jak i sformułowaniem zakresu zmian i aktualizacji, jakie muszą zostać wprowadzone, a nawet w skrajnym przypadku rekomendacją do zaprzestania wdrażania dotychczasowej Strategii i rozpoczęcia prac nad zupełnie nową strategią rozwiązywania problemów społecznych.

Postulujemy również przeprowadzenie ewaluacji ex-post¹⁸, w ciągu roku po zakończeniu okresu wdrażania strategii. Celem tego działania będzie zbadanie długotrwałych efektów (oddziaływania) strategii i ich trwałości. W wyniku działań ewaluacyjnych uzyskamy całościową ocenę skuteczności i efektywności działań zrealizowanych w ramach strategii oraz ich trafności i użyteczności.

Proponowana ewaluacja ex-post powinna być przeprowadzona przez podmiot zewnętrzny w stosunku do instytucji zaangażowanych we wdrożenie Strategii i obejmować zobiektywizowaną ocenę 3 kryteriów¹⁹:

- trafności (relevance) – co pozwoli ocenić, w jakim stopniu cele strategii odpowiadały potrzebom i priorytetom na danym poziomie analizy;
- użyteczności (utility) – co pozwoli ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie programu odpowiadało potrzebom mieszkańców Raciborza;
- skuteczności (effectiveness) – co pozwoli ocenić, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie przygotowania Strategii zostały osiągnięte.

¹⁷ The Mid Term Evaluation of Structural Fund Interventions, dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/doc/midterm_en.pdf,

¹⁸ Evaluating EU Expenditure Programmes: A Guide: Ex post and intermediate evaluation including glossary of evaluation terms, dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej, http://ec.europa.eu/dgs/information_society/evaluation/data/pdf/lib_master/eur_budg_guide_ex_post_and_intermediate.pdf,

¹⁹ Ewaluacja – kwestie ogólne, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, Warszawa 2005

VI 4. Prognoza zmian społecznych

W związku z realizacją działań przyporządkowanych do poszczególnych celów strategicznych przyjętych w niniejszej Strategii prognozuje się, że w horyzoncie najbliższej dekady (lata 2023-2033) w Gminie Racibórz zaistnieją i utrwalą się poniższe zmiany w każdym z wyodrębnionych obszarów polityki społecznej władz samorządowych.

W ramach obszaru: POMOC I INTEGRACJA SPOŁECZNA

Cel główny: Rozwój systemu pomocy społecznej oraz realizowanych usług społecznych.

Prognozuje się:

- podwyższenie kompetencji rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu zadań opiekuńczo-wychowawczych i trwałe przywrócenie im zdolności do prawidłowego wypełniania obowiązków rodzicielskich,
- zredukowanie występowania zjawiska przemocy w rodzinie oraz związanych z tym problemów, a także pogłębienie świadomości społecznej w zakresie rozpoznawania zjawiska przemocy w rodzinie oraz reagowania na nie,
- przyrost kompetencji kadry zajmującej się działaniami w zakresie polityki społecznej,

W ramach obszaru: RYNEK PRACY

Rynek pracy – cel główny: Stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia dla osób bezrobotnych i zagrożonych utratą pracy,

Prognozuje się:

- podniesienie jakości i innowacyjności kształcenia w kierunku zbieżnym z potrzebami rynku pracy,
- zapewnienie uczniom warunków do wypoczynku i wszechstronnego rozwijania swoich zainteresowań,
- redukcję skali bezrobocia oraz związanych z nim problemów społecznych,

W ramach obszaru: ZDROWIE, SENIORZY, OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

Osoby z niepełnosprawnością - cel główny: Tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób z niepełnosprawnością

Seniorzy – cel główny: Stworzenie systemu wsparcia i aktywizacji osób starszych

Zdrowie – cel główny: Dobry stan zdrowia mieszkańców.

Prognozuje się:

- zwiększenie udziału seniorów oraz osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym,
- zniesienie barier w przestrzeni publicznej, zwłaszcza w wymiarze architektonicznym,
- wyższy udział osób z niepełnosprawnością w rynku pracy.

W ramach obszaru: JAKOŚĆ ŻYCIA

Cel główny: Poprawa, jakości życia poprzez stworzenie warunków do mieszkania, pracy i wypoczynku; rozwój infrastruktury przyjaznej mieszkańcom

Prognozuje się:

- poprawę sytuacji bytowej mieszkańców, w tym osób zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego oraz obarczonych ryzykiem wykluczenia społecznego,
- poprawę stanu i funkcjonowania komunikacji w mieście,
- zwiększenie liczby mieszkań w budownictwie indywidualnym i wielorodzinnym.

VI 5. Źródła finansowania

Działania zaplanowane w ramach niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Racibórz na lata 2023 - 2033 będą finansowane ze środków, które zostaną zabezpieczone w corocznej uchwale budżetowej Rady Miasta Racibórz. Jedną z podstaw do ich określenia stanowi ocena zasobów pomocy społecznej (art. 16a ustawy o pomocy społecznej). Środki finansowe będą pochodzić w szczególności z:

- budżetu gminy,
- budżetu powiatu raciborskiego,
- budżetu województwa śląskiego,
- budżetu państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań zleconych,
- Narodowego Funduszu Zdrowia,
- Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- funduszy zagranicznych.

Nie jest możliwe, aby zaplanować w sposób wyczerpujący wysokość planowanych środków z przeznaczeniem na realizację celów niniejszej Strategii.

Prognozowane wydatki z pomocy społecznej zostały opracowane na podstawie analizy wydatków z poprzednich lat i zgodnie Prognozą wydatków.

Tab. 29. Ramy finansowe realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Racibórz na lata 2023-2033.

Plan budżetu na rok	OPS Racibórz
2023	18 499 328,00
2024	19 499 328,00
2025	20 499 328,00
2026	21 499 328,00
2027	22 499 328,00
2028	23 499 328,00
2029	24 499 328,00
2030	25 499 328,00
2031	26 499 328,00
2032	27 499 328,00
2033	28 499 328,00

Źródło: opracowanie własne

Ponadto należy liczyć się z wieloma innymi czynnikami o charakterze egzogennym, niemożliwymi do przewidzenia w czasie opracowywania i przyjęcia Strategii. Przykładem są nadzwyczajne okoliczności, które towarzyszyły pracom nad niniejszą Strategią w ostatnim kwartale 2022 r. - czyli stan zagrożenia epidemicznego, sytuacja międzynarodowa wywołana konfliktem zbrojnym na Ukrainie oraz rosnąca inflacja.

W toku realizacji oraz zabezpieczania źródeł finansowania niniejszej Strategii należy wziąć pod uwagę w szczególności zmienną sytuację społeczno-demograficzną i ekonomiczną, zarówno w skali gminy i regionu, jak i całego kraju. Zmienna jest również kondycja finansów publicznych. Na realizację i stronę finansową Strategii oddziałują również zmiany legislacyjne i zmiany na rynku pracy.

VI 6. Harmonogram realizacji

Tab. 30. Harmonogram realizacji Strategii na lata 2023-2030.

Etap realizacji	Perspektywa czasowa
Podjęcie uchwały przez Radę Miasta Racibórz w sprawie zatwierdzenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Racibórz na lata 2023-2033.	Do 30.11.2023 r.
Realizacja przyjętych zadań przez podmioty odpowiedzialne.	01.11.2023 r. - 31.12.2033 r.
Stały monitoring wdrażania działań i modyfikacje w razie zmian regulacji prawnych lub narastania poszczególnych problemów społecznych.	01.11.2023 r.- 31.12.2033 r.
Końcowa ewaluacja realizacji celów strategicznych	Ostatni rok obowiązywania strategii – przed uchwaleniem nowego dokumentu

Źródło: opracowanie własne

VII WYKAZ ŹRÓDEŁ

1. Raport z ewaluacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Racibórz na lata 2007 – 2022,
2. Raport o stanie miasta Racibórz za 2020 r.,
3. Raport o stanie miasta Racibórz za 2021 r.,
4. Sprawozdanie z realizacji „Programu współpracy Miasta Racibórz z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2018 r.,
5. Sprawozdanie z realizacji „Programu współpracy Miasta Racibórz z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2019 r.,
6. Sprawozdanie z realizacji „Programu współpracy Miasta Racibórz z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2020 r.,
7. Sprawozdanie z realizacji „Programu współpracy Miasta Racibórz z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2021 r.,
8. Sprawozdanie z realizacji Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Racibórz za rok 2020,
9. Sprawozdanie z realizacji Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Racibórz za rok 2021,
10. Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Raciborzu za rok 2019,
11. Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Raciborzu za rok 2020,
12. Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Raciborzu za rok 2021,
13. Statut Ośrodka Pomocy Społecznej w Raciborzu (tekst jednolity z dnia 25 sierpnia 2021 r.),
14. Informacja o stanie bezpieczeństwa na terenie działalności Komendy Powiatowej Policji w Raciborzu w 2020 r.,
15. Informacja o stanie bezpieczeństwa na terenie działalności Komendy Powiatowej Policji w Raciborzu w 2021 r.,
16. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2022-2025,
17. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2023,
18. Program współpracy Miasta Racibórz z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2022 rok,
19. Program Wspierania Rodziny dla Miasta Racibórz na lata 2020-2022,
20. Gminny Program „Rodzina +”,
21. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Raciborza,
22. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Racibórz na lata 2020-2023 wraz z perspektywą do roku 2027,

23. Program usuwania azbestu z terenu Miasta Racibórz,
24. Program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Racibórz na lata 2020-2024,
25. Wieloletni Plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych na lata 2019-2021 na terenie Miasta Racibórz,
26. Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Miasta Racibórz,
27. Wyniki Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych - Edycja 2019,
28. Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030,
29. Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030,
30. Strategia UE w Dziedzinie Narkotyków na lata 2021-2025,
31. Plan działania UE w zakresie narkotyków na lata 2021-2025,
32. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030,
33. Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju na rok 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
34. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030,
35. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030,
36. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku,
37. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji,
38. Polityka społeczną wobec osób starszych 2030,
39. Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025,
40. Program Solidarność Pokoleń. Działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+,
41. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
42. Program Rządowy „Dostępność+” 2018-2025,
43. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022,
44. Program Wieloletni „Senior+” na lata 2021-2025,
45. Karta Osób Niepełnosprawnych.
46. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie,
47. Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030,
48. Program przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu w województwie śląskim na lata 2018-2023,
49. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Raciborskiego na lata 2015 -2022,
50. Strategia Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2030,
51. Program Rozwoju Powiatu Raciborskiego na lata 2022-2030,
52. Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Raciborskiego na lata 2015 -2022.

Uzasadnienie

Do zadań własnych gminy, wynikających z zapisów art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 901 z późn. zm., zwanej dalej: „ustawą”) należy: (...) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Podjęcie niniejszej uchwały jest konieczne ze względu na to, iż przyjęta uchwałą Nr XIV/160/2007 Rady Miasta Racibórz z dnia 31 października 2007 r., z późn.zm. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Racibórz obejmowała lata 2007-2022.

Wobec powyższego koniecznym stało się przyjęcie nowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Racibórz obejmującej lata 2023-2033.